

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı
Yeni Medya İletişim ve Habercilik Bilim Dalı

**IRAK MEDYASINDA YER ALAN SAVAŞ
HABERLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME: RUS-
UKRAYNA SAVAŞININ AL-ZAMAN VE AL-SABAH
GAZETELERİ ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMASI**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA TKBEER GHAIB ALBAYATI

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Aysun KAYA DENİZ

İstanbul – 2024

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Mustafa Tkbeer Ghaib AlBAYATI

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Irak Medyasında Yer Alan Savaş Haberlerine Yönelik Bir
İnceleme: Rus-Ukrayna Savaşının Al-Zaman ve Al-Sabah
Gazeteleri Çerçevesinde Ele Alınması

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Radyo, Televizyon ve Sinema

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 19.01.2024

Sayfa Sayısı : 118

Tez : Dr. Öğr. Üyesi Aysun KAYA DENİZ

Danışmanları

Dizin Terimleri : Irak Medyası, Savaş Haberleri, Rus-Ukrayna Savaşı, Zaman
Gazetesi, Sabah Gazetesi

Türkçe Özet : Bu çalışma, Irak medyasında yer alan savaş haberlerine yönelik
bir incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, 2022 yılı Şubat ayında
başlayan Rus-Ukrayna savaşının Irak'ta yayın yapan Al-Zaman
ve Al-Sabah gazetelerinde nasıl ele alındığını incelemektedir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Mustafa Tkbeer Ghaib AlBAYATI

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı
Yeni Medya İletişim ve Habercilik Bilim Dalı

**IRAK MEDYASINDA YER ALAN SAVAŞ
HABERLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME: RUS-
UKRAYNA SAVAŞININ AL-ZAMAN VE AL-SABAH
GAZETELERİ ÇERÇEVESİNDE ELE ALINMASI**

Yüksek Lisans Tezi

MUSTAFA TKBEER GHAIB ALBAYATI

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Aysun KAYA DENİZ

İstanbul – 2024

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Mustafa Tkbeer Ghaib AlBAYATI

....../....../2024

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mustafa Tkbeer Ghaib ALBAYATI' nın “**Irak Medyasında Yer Alan Savaş Haberlerine Yönelik Bir İnceleme: Rus-Ukrayna Savaşının Al-Zaman ve Al-Sabah Gazeteleri Çerçevesinde Ele Alınması**” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Radyo, Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yeni Medya İletişim ve Habercilik Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Fatih Fuat TUNCER

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Aysun KAYA DENİZ

(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Özgür Evren ARIK

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.... / / 2024

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Irak, Orta Doğu'da yer alan ve geçmişte birçok savaşa sahne olmuş bir ülkedir. Bu nedenle, Irak halkı savaşın yıkıcı etkilerini yakından deneyimlemiştir. Bu nedenle, Irak medyası da savaş haberlerine her zaman önemli bir yer ayırmıştır.

2022 yılında başlayan Rus-Ukrayna savaşı, Irak medyasında da geniş yankı uyandırmıştır. Bu savaşın Irak'ı doğrudan etkilemesi olmasa da, Irak halkı savaşın yarattığı insani krizi ve bölgesel güvenliğin nasıl tehdit edildiğini yakından takip etmektedir.

Bu çalışma, Irak medyasında yer alan savaş haberlerine yönelik bir incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada 2022 yılı Şubat ayında başlayan Rus-Ukrayna savaşının Irak'ta yayın yapan Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerinde nasıl ele alındığı incelenecektir.

Çalışmada iki gazetenin savaşla ilgili haberlerine yönelik bir inceleme gerçekleştirilecektir. Haberlerin başlık ve metinleri incelenerek, savaşın Irak medyasında nasıl temsil edildiği ve haberlerin sunumunda benzerliklerin ya da farklılıkların tespiti ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Irak Medyası, Savaş Haberleri, Rus-Ukrayna Savaşı, Al-Zaman Gazetesi, Al-Sabah Gazetesi

SUMMARY

Iraq is a country located in the Middle East that has been the site of many wars in the past. As a result, the Iraqi people have experienced the destructive effects of war firsthand. Therefore, Iraqi media has always given war news a prominent place.

The Russian-Ukrainian war, which began in 2022, has also resonated widely in Iraqi media. Although this war does not directly affect Iraq, the Iraqi people are closely following the humanitarian crisis created by the war and how regional security is being threatened.

This study aims to examine war news in the Iraqi media. The study examines how the Russian-Ukrainian war, which began in February 2022, was covered in the Al-Zaman and Al-Sabah newspapers published in Iraq.

In this study, a review of the news articles of two newspapers related to the war will be conducted. By examining the titles and texts of the news articles, it is aimed to reveal how the war was represented in the Iraqi media and to identify similarities and differences in the presentation of the news articles.

Keywords: Iraqi Media, War News, Russian-Ukrainian War, Al-Zaman Newspaper, Al-Sabah Newspaper

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
ÖN SÖZ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HABER, SÖYLEM VE İDEOLOJİ

1.1. Haber Kavramının Ele Alınışı	4
1.1.1. Haberin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	6
1.1.2. Haber Değeri	10
1.1.2.1. Haber Değerlerini Etkileyen Faktörler	18
1.2. Haberin Üretilme Süreci	20
1.2.1. Haberin Yazımı	20
1.2.2. Başlığın Türüne Göre Haber Dağılımı	21
1.2.3. Haberlerin Yazım Yöntemlerine Göre Dağılımı	22
1.2.4. Haberlerde Dil Kullanımına Göre Dağılımı	22
1.2.5. Haberlerin Türlerine Göre Dağılımı	23
1.3. Söylem	23
1.4. İdeoloji	25
1.5. Haber, Söylem ve İdeoloji İlişkisi	27
1.5.1. Haber Değeri ve İdeoloji	27

İKİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE IRAK MEDYASI VE YAŞANAN DEĞİŞİMLER

2.1. Irak Medyasına Tarihsel Bir Bakış: Irak Basınının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	30
2.1.1. Irak Basınının Felsefesi	33
2.2. Irak Medyasında Yaşanan Değişim ve Dönüşümler	34
2.2.1. Toplumsal Değişimler Nedeniyle Yaşanan Değişiklikler	34
2.2.2. Teknolojik Dönüşümler Nedeniyle Meydana Gelen Değişimler	35
2.3. Irak ve Kitle İletişim Araçları	35

2.3.1. Irak Medyasında Yer Alan Gazeteler	37
2.3.2. Irak Medyasında Yer Alan Radyo Kanalları	39
2.3.3. Irak Medyasında Yer Alan Televizyon Kanalları.....	42
2.3.4. Yeni Medya ve Irak Medyası.....	46
2.4. Irak Medyası ve Haber Özgürlüğü	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RUS-UKRAYNA SAVAŞI'NIN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

3.1. Rus-Ukrayna Savaşı'na Genel Bakış	54
3.2. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Başlangıcı Ve Gelişimi	55
3.2.1. Rusya- Ukrayna Savaşı Tarihsel Arka Planı.....	56
3.2.2. Çatışmanın Başlangıcı	61
3.2.3. Uluslararası Tutum	63
3.3. Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Medyanın Rolü	63

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IRAK MEDYASINDA RUS-UKRAYNA SAVAŞI SIRASINDA YAYINLANAN HABERLERİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRMESİ

4.1.Araştırmanın Amacı	66
4.2. Araştırmanın Önemi	66
4.3. Araştırma Yöntemi	67
4.4.Araştırma Değerlendirilmesi ve Verilerinin Analizi	70
SONUÇ	85
KAYNAKÇA	89

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BBC	: British Broadcasting Corporation
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CNN	: Cable News Network
TV	: Televizyon
Vd.	: ve diğerleri
WWW	: World Wide Wep

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Haberlerin Türlerine Göre Dağılımı.....	71
Tablo 2. Haberlerin Başlık Türlerine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 3. Haberlerin Giriş Türlerine Göre Dağılımı.....	76
Tablo 4. Haberlerin Gazetedeki Yerlerine Göre Dağılımı.....	78
Tablo 5. Vurgu Unsurlarına Göre Haber Dağılımı.....	80
Tablo 6. Haberlerin Yazım Tarzına Göre Dağılım.....	82
Tablo 7. Haberlerde Dil Kullanımına Göre Haber Dağılımı.....	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Irak'ın İlk Gazetesi El-Zawra Gazetesi.....	31
Şekil 2. Rusya- Ukrayna Savaşı.....	55
Şekil 3. Rusya'nın 2014'te Kırım Bölgesini İhlali.....	61
Şekil 4. Haberlerin Türlerine Göre Dağılımı.....	72
Şekil 5. Haberlerin Başlık Türlerine Göre Dağılımı.....	75
Şekil 6. Haberlerin Giriş Türlerine Göre Dağılımı.....	78
Şekil 7. Haberlerin Gazetedeği Yerlerine Göre Dağılımı.....	80
Şekil 8. Vurgu Unsurlarına Göre Haber Dağılımı.....	81
Şekil 9. Haberlerin Yazım Tarzına Göre Dağılımı.....	83
Şekil 10. Haberlerde Dil Kullanımına Göre Haber Dağılımı.....	84

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirildiği süre boyunca akademik bilgi ve birikimleri ile bana yol gösteren ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Aysun Kaya Deniz'e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Ayrıca hep yanımda olan ve her zaman desteğini değerli aileme teşekkürü borç bilirim.

Mustafa Tkbeer Ghaib AlBAYATI

İstanbul - 2024

GİRİŞ

İnsanlığın son yıllarda yaşadığı iktisadi, kültürel, sosyal ve medenî gelişmeler iletişim teknolojilerinin gelişmesinde oldukça etkili olmuştur. Bu durum basın, yayın ve televizyon gibi geleneksel medya organlarının yanı sıra, son yıllarda ortaya çıkan başta sosyal medya platformları olmak üzere yeni medya organlarını da olumlu yönde etkilemiştir. Bu nedenle, olayların ve olguların doğru ve tarafsız bir şekilde yansıtılabilmesi için medya organlarının farklı yönlerden yoğun bir çalışma yapması gerekmektedir. Özellikle, internetin yaygınlaşması ve bilginin anlık olarak paylaşılabilmesiyle, “dünyanın küresel bir köy” olduğu sözü gerçek anlamıyla hayat bulmuştur. Bu durum, internete bağlanabilen her bireyin, bir gazeteci gibi fotoğraf ve yorumlarını anlık olarak sosyal medyaya yüklemesine ve milyonlarca kişiye ulaşmasına olanak sağlamaktadır. İnternet ile birlikte iletişim süreçlerinde yaşanan bu gelişme geleneksel medya organlarının önemli bir özelliği olan habercilikte öncelik özelliğini de ortadan kaldırmaktadır.

Uluslararası alanda, tek kutuplu bir dünya düzenini savunan Amerika Birleşik Devletleri öncülüğündeki bir eksen ile bu eksene karşı çıkan ve çok kutuplu bir dünya düzeni öngören Rusya ve Çin öncülüğündeki bir eksen arasındaki çatışmalar, Ukrayna’da yaşanan savaşa yol açmıştır. Bu savaş, 24 Şubat 2022 tarihinde başlamış ve halen devam etmektedir. Rusya, Ukrayna’ya ağır bir darbe indirmiş, ancak Ukrayna ve Batı ülkeleri de bazı kazanımlar elde etmiştir. Savaşın uzaması ve sürekli değişen gelişmeler, medya organları için önemli bir fırsat oluşturmuştur. Medya organları, savaşın tüm yönlerini ele alan haberler, yorumlar ve analizler yaparak, geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmayı ve reklam gelirlerini artırmayı amaçlamaktadır.

24 Şubat 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, dünyanın dört bir yanından geniş bir medya kapsamına konu olmuştur. Bu kapsam, geleneksel ve yeni medya araçlarını, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa, Japonya ve Güney Kore gibi gelişmiş ülkeleri ve Rusya, Çin, Hindistan ve müttefikleri gibi büyük küresel güçleri içermektedir.

Gazeteler diğer medya kuruluşları ile rekabet sonucunda medyadaki etkisinin düşmesine rağmen, medyanın başladığı yerdir. Gazeteler kamuoyunun dikkatini çektiği geleneksel medyanın temel taşlarından biridir ve bu şartlar altında tüm editoryal ve idari detaylarıyla medyada önem teşkil etmektedir. Özellikle en sonuncusu

Rus-Ukrayna savaşı olan uluslararası arenalardaki hararetli olaylar sırasında gazeteler misyonunda başarılı olmak için sürekli olarak bilgi sağlayan geniş bir muhabir kadrosuna sahip olmalıdır; çünkü savaş haberlerine yer veren gazetelerin doğrulanmış bilgileri haberlerinde kullanması ve bu konuda da özen göstermesi gereklidir.

Gazetelerde yer alan haberler okuyucuların fikirlerini oluşturmaktadır bu yüzden haberler güvenilir kaynaklardan ortaya çıkarılmalıdır. Ortaya çıkartılan haberler daha sonra medya kuruluşunun politikası tarafından dikte edilenlere yönlendirilmektedir.

Bu kapsamın bir parçası olarak, dünyanın önde gelen gazete ve yayın organları, savaşla ilgili haberleri ve bilgileri geniş bir kitleye ulaştırmak için çaba göstermiştir. Bu kurumlar, büyük kaynakları ve deneyimleri sayesinde, güçlü bir medya gücü ve güvenilirliği sürdürmüştür.

Bu çalışma, Irak yerel gazetelerinin Rusya-Ukrayna savaşını nasıl ele aldığını incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma, Irak basınında savaş haberlerine ne kadar önem verildiğini ve savaş haberlerinin okuyuculara nasıl sunduğunu incelemektir. Bu çalışmada, Irak'ın en çok okunan gazetelerinden ikisi olan Al-Zaman ve Al-Sabah'ın savaş sürecinde okuyucularına aktardıkları savaş haberleri incelenecektir.

Çalışmanın amacı, Irak'ta yer alan gazetelerin savaşa nasıl yaklaştığını ve bu konudaki bilgilerini nasıl sunduklarını belirlemektir. Ayrıca bu çalışma, ele alınacak olan gazetelerdeki ideolojik farklılıkların Rusya-Ukrayna savaşının haberlerinin aktarılmasında önem teşkil edip etmediği ve ediyorsa da bu durumun altında yatan sebeplerin neler olduğunu tartışmayı amaçlamaktadır.

Bu tez çalışması dört ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın Birinci Bölümü'nde haber, söylem ve ideoloji başlığı altında haber kavramı ve haber unsurları, haber değerini etkileyen faktörler ve ayrıca söylem ve ideoloji kavramlarını ele alacaktır. Çalışmanın İkinci Bölümü'nde geçmişte ve günümüzde Irak medyasında yaşanan değişimler incelenecektir. Çalışmanın Üçüncü Bölümü'nde Rus –Ukrayna savaşının ortaya çıkış süreci ve savaşın nedenleri ele alınacaktır.

Çalışmanın son bölümü olan Dördüncü Bölümde ise, araştırmanın önemi, amacı ve yöntemine yer verilecek Al- Sabah ve Al- Zaman gazetelerine yönelik bir inceleme gerçekleştirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HABER, SÖYLEM VE İDEOLOJİ

1.1. Haber Kavramının Ele Alınışı

Haber, günümüzde artık sadece ilgi çekici bir olayın basit bir tasviri değildir. Aksine, kendine özgü niteliklere sahip yaratıcı bir çalışma haline gelmiştir. Habercilik endüstrisinde, haberciliğin yöntemlerini, araçlarını ve halka iletme yollarını geliştiren çeşitli faktörler rol oynamaktadır. (Al-Ayad ve Diğerleri, 1998)

Haber toplama, hazırlama ve dağıtma süreci, iletişim ve bilgi teknolojilerindeki devrimle birlikte önemli bir gelişme aşaması yaşamıştır. Bu nedenle, haber süreci, ideolojik, kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi çatışmalarla dolu bir dünyada daha da karmaşıklaşmıştır. (Köksal 1994)

Geçen yüzyılın ikinci yarısında, haber düzenleme ve yazmanın yeni tarzlarının ortaya çıkmasıyla, haberin tanımı ve kavramı değişmiştir. Haber hazırlama süreci, geleneksel olay açıklamalarının ötesine geçerek, kendi araçları, yöntemleri ve felsefesi olan karmaşık ve ustaca bir üretim haline gelmektedir. (Küçük, 2023)

Gazetecilik kitaplarında sıklıkla karşılaştığımız haber tanımlarının çoğu, genel olarak haberin "ilgi çekici bir olayın açıklaması" olduğu konusunda hemfikirdir. (Çalışır, 2012). Uzun yıllar boyunca, bu genel kavram haber yazarları, editörler ve muhabirler tarafından benimsenmiştir. Gazetecilerin görevi, okuyucuları güncel olaylardan haberdar etmek ve bilgilendirmektir. (Şeker, 2000)

Amerikalı Gazeteci Charles Anderson Dana, haberi "garip ve olağandışı" olarak tanımlamıştır. Dana'ya göre, bir köpek bir adamı ısırsa bu haber değildir, ancak bir adam bir köpeği ısırsa bu haberdur. (Spaeth, 1933). New York Times'ın dış haberler editörü yardımcısı olarak görev yapan Neil Mcneil, haberi "okuyucuların ilgisini çeken güncel olaylar hakkında bilgi toplama" olarak tanımlamıştır. (Gillmor, 2016).

Gerald Johnson, haberi "halk ve gazeteci için önemli olan bir olayın açıklaması" olarak tanımlamıştır. Johnson'a göre, bir olayın haber değeri, bu olayın ne kadar ilginç olduğuna göre değil, ne kadar önemli olduğuna göre belirlenmektedir. (Bond, 1961). Fraser Bond, haberi "insanların ilgisini çeken herhangi bir şey hakkında zamanında bir

rapor" olarak tanımlamıştır. Bond'a göre, iyi bir haber, en çok okuyucunun ilgisini çeken haberdur. (Bond, 1961)

Hamza (1963) haberi "okuyucuların öğrenmeye can attıkları ve gazetenin yayınlandığı anda bilmek istedikleri yenilik" olarak tanımlamıştır. Jawad (2002) haberi "daha önce bilmediğimiz, unuttuğumuz veya anlamadığımız bir şey" olarak ele almaktadır. Macdowell, haberi "gazetenin maddi kazanç elde etmek için yayınladığı bir olay hakkında rapor" olarak değerlendirmektedir. (El-Yasiri, 1987)

Franz Valis, haberi "belirli bir olayın gerçekleri hakkında tarafsız, yoğun ve hızlı bir şekilde raporlama" olarak tanımlamıştır. Valis'e göre, haber gerçekçi, taraflı ve ikna edici olmalıdır. (Jawad, 2002). Hamamsi (1993) haberi "toplanması, basılması ve halka yayınlanması gereken her şey" olarak ele almaktadır.

Adibe Khadour, haberi "toplumu ilgilendiren doğru, dengeli ve yeni bilgiler sunan bağımsız bir haber türü şeklinde tanımlamaktadır." (Abu Arja, 1999). Bu tanımların ışığında, deneyimlerimizden yola çıkarak haberi şu şekilde tanımlayabiliriz: Haber, güncel ve ilginç bir olayın, en doğru ve tarafsız şekilde, okuyucunun kolay anlayabileceği bir dille anlatılmasıdır. (Atabek, 1994)

Haber, içeriğine ve biçimine göre farklı şekillerde sınıflandırılabilir. İçeriğine göre haberler, politik haberler, ekonomik haberler, sosyal haberler, kültürel haberler ve spor haberleri gibi kategorilere ayrılabilir. Biçimine göre haberler, haber metni, haber fotoğrafı, haber videosu ve haber grafikleri gibi farklı formatlarda sunulabilir. (Kalender, 2019)

Günümüzde, haber kavramı, geleneksel tanımlarından oldukça farklılaşmıştır. Haber, artık sadece belirli bir olayın veya durumun objektif bir şekilde aktarılmasından ibaret değildir. Haber, aynı zamanda, bir gazetecinin veya haber kuruluşunun, belirli bir amaç doğrultusunda, belirli bir hedef kitleye yönelik olarak ürettiği bir ürün haline gelmiştir. (Kılıç, 2005)

Bu dönüşüm, habercilik sektöründe yaşanan gelişmelerin bir sonucudur. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler, haberlerin daha hızlı ve kolay bir şekilde üretilip dağıtılabilmesini sağlamıştır. Bu durum, habercilik sektörünün ticarileşmesine ve haberin bir ürün haline gelmesine yol açmıştır. (Parlak, 2018)

1.1.1. Haberin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Haberler, insanların dünyayı anlamalarına ve çevrelerindeki olaylar hakkında bilgi edinmelerine yardımcı olmaktadır. Haberler, gazeteciliğin temelini oluşturur ve tüm diğer gazetecilik türleri haberden türemiştir. (Bassam, 1986)

Haber, insanlık kadar eskidir. İnsanlar, varoluşlarından beri birbirlerine haberler aktarmaktadır. İlk dönemlerde insanlar buluşmalarında ve toplantılarında avları, geçim kaynakları, çalışmaları, aileleri hakkında haberler paylaşmışlardır. Bu basit haber şekli, zamanla gelişmiştir. İnsanlar, diğer topluluklara kendi topluluklarının haberlerini aktarmaya başlamıştır. Böylece haberler, yerel çevreden bölgesel çevreye yayılmaya başlamıştır. (Şahin, 2021)

Haberlerin gelişimi, iletişim teknolojilerinin gelişimiyle paralel olarak ilerlemiştir. İlk dönemlerde haberler, sözlü olarak veya el yazmalarıyla aktarılmaktaydı. Daha sonra, ses kayıtları ve basılı yayınlarla haberlerin aktarılması daha yaygın hale gelmiştir. Günümüzde ise, internet ve sosyal medya gibi yeni iletişim teknolojileri sayesinde haberler, daha hızlı ve daha geniş bir kitleye ulaşabilmektedir. (Birsen, 2014)

Haber tarih boyunca farklı aşamalardan geçmiştir. Bu aşamalardan biri, haberleşmenin işitsel aşamasıdır. Haberleşmenin işitsel aşaması, insanlığın ilk çağlarına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Bu dönemde, sokakları ve meydanları dolaşan haberciler, hükümet emirlerini ve bildirilerini halka duyurmak için bağırılar ve çığlıklar kullanmışlardır. (Çığ ve Rigel, 2010). Bu dönemde okuma yazma yaygın olmadığı için, haberler yalnızca sesli olarak iletilebilmiştir. Bu durum, haberin yalnızca belirli bir kesime ulaşmasına neden olmuştur. (Tokgöz, 1994)

Orta Çağ'da, okuma ve yazma yaygınlaşmaya başlamıştır. Ancak, bu dönemde bile, halkın çoğunluğu okuma ve yazma bilmiyordu. Bu nedenle, haberleşmenin sesli aşaması, bu dönemde de önemli bir rol oynamaya devam etmiştir. (Güneş, 2013)

Hristiyanlıkta, kilise ve manastırlarda asılı olan çanlarla, ibadet saatleri ve dini törenler duyurulmuştur. İslamiyet'te ise, ezan, haberleşmenin işitsel aşamasının bir başka örneğini oluşturmaktadır. Ezan, namaz vakitlerini duyurmanın yanı sıra, önemli dini ve siyasi olayları da duyurmak için kullanılmıştır. (Karakaya, 2012)

Haberin işitsel dönemi, haberin gelişiminde önemli bir dönemdir. Bu dönemde, haberin insanlara aktarılması için ilk araçlar geliştirilmiştir. (Gönenç, 2007). Haberin

işitsel döneminden sonra, yazının ortaya çıkması ve okuma yazmanın yaygınlaşmasıyla, haberin el yazması dönemi başlamıştır. Bu dönemde, haberler, defterlerde, derilerde, taş levhalarda ve papirüslerde yazılmıştır. Bu dönem, insanoğlunun ilk çağlarından Orta Çağ'ın sonlarına kadar sürmüştür. (Süllü, 2018)

Mezopotamya'da, M.Ö. 1800 yılına kadar uzanan çiftçilere mahsullerini nasıl ekeceklerini ve zararlılardan nasıl koruyacaklarını anlatan broşürler bulunmuştur. Bu broşürler, gelişmiş ülkelerdeki tarım bakanlıkları tarafından verilen broşürlere çok benzemektedir. (Badran, 2002)

Çin'de, M.Ö. 911 yılında başkent Pekin'de, resmi emirleri ve hükümet haberlerini yayınlayan bir gazete yayınlanmıştır. (Göneç, 1993) Roma'da, İmparatorluk Dönemi'nde, haberciler, hükümet ve toplumdaki önemli olaylar hakkında bilgi yaymak için kullanılmıştır. Julius Caesar, M.Ö. 59 yılında Acta Diurna adlı bir gazete yayınlamıştır. Bu gazete, Senato'nun oturumlarını, askeri kampanyaları ve diğer önemli haberleri içermektedir. (Hakman, 2015)

El yazması haber dönemi, haberin daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamıştır. Bu dönemde, haberler, daha önce yalnızca sesli olarak duyulabilen topluluklara ulaşmaya başlamıştır. (Kaplan, 2019) Orta Çağ'da, Avrupa'da papalık tarafından dönemsel yayınlar çıkarılmaya başlanmıştır. Bu yayınlar, papanın görüşlerini ve kararlarını halka duyurmak için kullanılmıştır. Dönemsel yayınlar, ilk olarak papalık tarafından yıllık olarak çıkarılan papalık bildirileri şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu bildiriler, papanın önemli kararlarını ve açıklamalarını içermektedir. Daha sonra, papalık tarafından düzenli olarak yayınlanan papalık bültenleri de ortaya çıkmıştır. Bu bültenler, papalık tarafından yapılan önemli haberleri içermektedir. (Özkutlu, 2019)

Dönemsel yayınlar, Orta Çağ'da haberciliğin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Bu yayınlar, papanın görüşlerini ve kararlarını halka duyurarak, haberciliğin merkezileşmesine katkıda bulunmuştur. Orta Çağ'da, ticaretin gelişmesiyle birlikte, haber mektupları da yaygınlaşmıştır. Haber mektupları, bir şehirden diğerine önemli haberlerin taşınması için kullanılmıştır. Haber mektupları, genellikle tüccarlar ve diplomatlar tarafından yazılmaktaydı. (Karaman, 2019) Haber mektupları, Orta Çağ'da haberciliğin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Bu mektuplar, önemli haberlerin hızlı bir şekilde yayılmasını sağlamıştır. Orta Çağ'da, dönemsel yayınlar ve haber mektupları, haberciliğin gelişiminde önemli bir rol

oynamıştır. Bu yayınlar, haberciliğin merkezileşmesine ve haberlerin daha hızlı yayılmasına katkıda bulunmuştur. (Özhazinedar, 2023)

Haberin yazılı döneminde, haberciliğin önemli bir rolünü tüccarlar üstlenmiştir. Tüccarlar, ticaret faaliyetlerini yürütebilmek için farklı ülkeler ve şehirlerden haberlere ihtiyaç duymaktaydılar. Bu nedenle, tüccarlar kendileri haber toplamaya ve dağıtmaya başlamışlardır. Bu amaçla, haberi kısa ve öz bir şekilde aktaran el ilanları ve broşürler dağıtmışlardır. (Gümüş ve Erkuş, 2019)

15. yüzyılda İtalya'nın Venedik şehrinde, tüccarların topladığı haberler, gazete adı verilen düzenli olarak yayınlanan yayınlara dönüştürülmüştür. Bu yayınlar, bir parça madeni para olan "gazeta" adı verilen bir ücret karşılığında satılmaktaydı. (Durmuş, 2017) Venedik'te başlayan gazete yayıncılığı, kısa sürede Avrupa'nın diğer şehirlerine de yayılmıştır. 17. yüzyılda, Londra, Paris ve Amsterdam gibi önemli şehirlerde de gazeteler yayınlanmaya başlanmıştır. (Sevgi, 2018)

Haberin yazılı dönemi, Arap dünyasında da önemli gelişmeler göstermiştir. Arap dünyasında, haberler genellikle pazar yerleri, kervan yolları ve sohbethaneler gibi geleneksel iletişim kanalları aracılığıyla yayılmıştır. Araplar, bu dönemde yazıyı da kullanmışlardır. Yazının ortaya çıkmasıyla birlikte, haberler daha kolay bir şekilde kaydedilmeye başlanmıştır. Bu dönemde kaydedilen en önemli haberler, siyasi ve askeri içerikli olanlardır. Bu haberler, savaşları sona erdirmek, koruma sağlamak ve kabileler arasında ittifaklar kurmak için kullanılmıştır. (İpek, 2018) İslamiyet'in yayılması, haberciliğin Arap dünyasındaki gelişimini hızlandırmıştır. İslamiyet, haberciliği önemli bir toplumsal işlev olarak görmüş ve Müslümanların haberdar olmasını teşvik etmiştir. (Doğan, 2016)

Haberin basılı dönemi, matbaanın icadıyla başlamıştır. Matbaanın icadı, haberlerin daha hızlı ve daha kolay bir şekilde çoğaltılmasını sağlamıştır. Bu da, haberlerin daha geniş bir kitleye ulaşmasını mümkün kılmıştır. İlk basılı gazeteler, 16. yüzyılda Almanya ve İtalya'da ortaya çıkmıştır. Bu gazeteler, genellikle siyasi ve dini haberler içermektedir. (Bendaş, 2022)

El yazması haberler, basılı haberlere kıyasla daha pahalı ve ulaşılması zordur. Ayrıca, el yazması haberler genellikle güncel olaylardan haberdar olmayan kişiler tarafından yazılıyordu. Bu da, haberlerin doğru ve tarafsız olmasını zorlaştırıyordu. Basılı haberler ise, daha ucuz ve ulaşılabilirdi. Ayrıca, basılı haberler genellikle

gazeteciler tarafından yazılıyordu. Bu da, haberlerin doğru ve tarafsız olmasını kolaylaştırıyordu. (Çığ, ve Rigel, 2010)

Haberin basılı döneminde, özgür basın kavramı da ortaya çıkmıştır. Özgür basın, gazetecilerin herhangi bir sansür veya kısıtlama olmaksızın haber yayınlama hakkıdır. İngiliz Parlamentosu, 1689 yılında Bill of Rights yasasını kabul ederek, özgür basın kavramını yasal olarak tanımıştır. Bu yasayla birlikte, gazetecilerin herhangi bir sansür veya kısıtlama olmaksızın haber yayınlama hakkı garanti altına alınmıştır. (Özgen, 2019)

17.yüzyılda, haberlerin daha hızlı ve kolay bir şekilde toplanması ve aktarılması için çalışmalar yapılmıştır. Bu dönemde, ilk haber ajansları kurulmaya başlanmıştır. 17. yüzyılda, ilk gazeteler de yayınlanmaya başlamıştır. İlk gazetelerden bazıları Fransa'da La Gazette (1631), İngiltere'de The Publick Intelligencer (1665) ve Amerika Birleşik Devletleri'nde New-York Gazette (1725)'dir. Haberin basılı dönemi, 18. yüzyılda önemli bir ivme kazanmıştır. Bu dönemde, gazetelerin sayısı ve tirajları artmıştır. Ayrıca, gazetelerin içeriği de çeşitlenmiştir. (Yalçın, 2021)

Haberin elektronik dönemi, 19. yüzyılın sonlarında radyonun icadıyla başlamıştır. Radyo ile birlikte, haberler daha hızlı ve kolay bir şekilde iletilebilmiştir. Bu durum, haberciliğin gelişiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. (Demirkan, 2020)

20.yüzyılın ortalarında televizyonun icadıyla birlikte, habercilikte yeni bir dönem başlamıştır. Televizyon, haberlerin görsel olarak aktarılmasına olanak sağlamıştır. Bu durum, haberciliğin daha etkili ve ilgi çekici hale gelmesine katkıda bulunmuştur. (Gönenç, 2004)

21.yüzyılda ise internetin yaygınlaşmasıyla birlikte, habercilikte yeni bir dönüşüm yaşanmıştır. İnternet, haberlerin daha hızlı, kolay ve küresel bir şekilde iletilmesine olanak sağlamıştır. Bu durum, haberciliğin daha demokratik ve katılımcı bir hale gelmesine katkıda bulunmuştur. (Köseoğlu, 2019)

Haberciliğin gelişimi, teknolojinin gelişmesiyle birlikte önemli ölçüde hız kazanmıştır. Geçmişte haberciliğin temel aracı olan gazete ve televizyon, günümüzde internet ve mobil teknolojilerle birlikte yerini yeni medyaya bırakmaktadır. (Değirmencioğlu, 2016) Yeni medya, haberciliğin geleneksel araçlarının ötesinde, internet, sosyal medya, mobil uygulamalar ve diğer dijital platformları kullanarak

haber üreten ve dağıtan bir habercilik türüdür. Yeni medya, haberciliğe birçok yenilik getirmiştir. (Bulunmaz, 2014)

Bu yeniliklerden bazıları şunlardır:

- Haberlerin daha hızlı ve kolay bir şekilde üretilmesi ve dağıtılması: Yeni medya, haberciliğin geleneksel araçlarının sahip olmadığı bir hız ve kolaylık sağlamaktadır. Haberler, internet ve mobil teknolojiler sayesinde, anlık olarak üretilip dağıtılabilir. (Arslan vd. , 2020)

- Haberin daha geniş kitlelere ulaşması: Yeni medya, haberin daha geniş kitlelere ulaşmasına olanak sağlamaktadır. İnternet ve mobil teknolojiler, dünyanın her yerinden insanlara erişim sağlamaktadır. Bu durum, haberin daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamaktadır. (Rengim ve Gülşah, 2018)

- Haberin daha interaktif ve katılımcı bir hale gelmesi: Yeni medya, haberin daha interaktif ve katılımcı bir hale gelmesini sağlamaktadır. Haberler, internet ve mobil teknolojiler sayesinde, okuyucu ve izleyicilerle daha fazla etkileşime girebilmektedir. Bu durum, haberin daha katılımcı bir hale gelmesini sağlamaktadır. (Yurdigül ve Yüksel, 2012)

- Haberin daha kişiselleştirilmiş bir hale gelmesi: Yeni medya, haberin daha kişiselleştirilmiş bir hale gelmesini sağlamaktadır. Haberler, internet ve mobil teknolojiler sayesinde, okuyucu ve izleyicinin ilgi alanlarına göre sunulabilmektedir. Bu durum, haberin daha kişiselleştirilmiş bir hale gelmesini sağlamaktadır. (Narin, 2018)

Yeni medya, haberciliğin geleceği olarak görülmektedir. Yeni medya, haberciliğe sağladığı yenilikler sayesinde, haberciliğin daha etkili ve verimli bir şekilde yapılmasına olanak sağlamaktadır. (Atalay, 2018)

1.1.2. Haber Değeri

Haberin değeri, bir olayın haber değeri olarak kabul edilmesini sağlayan bir dizi maddi ve zihinsel ölçüttür. Haber değeri, olayın izleyiciyle etkileşime girmesini sağlayan özelliklerdir. Bu özellikler, olayın özünü ve toplumsal kullanımını ortaya çıkarır. (Said, 1988)

Haberin değeri, modern toplumda karmaşık bir kavramdır. Bu karmaşıklığın nedeni, haber değerinin ideolojik ve zihinsel anlamlar içermesidir. Dünyadaki sosyal,

siyasi, değer ve medya sistemlerindeki farklılıklar, her sistemin sunduğu haber değerlerinde farklılıklara yol açmaktadır. (Çığ ve Rigel, 2010)

Bu nedenle, haber değerinin anlamı, haberin birden çok değer boyutu temelinde karmaşık bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bu boyutlar, teorik veya faydacı, dūşünsel veya ideolojik veya dini olabilir.

Haberin değerini doğru bir şekilde anlamak, olayın izleyiciye aktarılacağının anlaşılmasına ve medya kuruluşuyla etkileşimine dayanmaktadır. Her medya kuruluşunun, doğasından kaynaklanan kendi haber değerleri vardır. (Kıyan ve Törenli, 2018)

David Weaver ve G. Cleveland Wilhoit, haber değerini, "bir haberin hedef kitlesi için önemini veya ilgi çekiciliğini belirleyen bir dizi faktör" olarak tanımlamışlardır. (İrvan, 2006) Bu faktörler şunlardır:

- Önem: Haber, hedef kitlesi için önemli bir olay veya gelişmeyi yansıtmalıdır.
- İlgi çekicilik: Haber, hedef kitlesi için ilgi çekici olmalıdır.
- Yenilik: Haber, hedef kitlesi için yeni bir bilgi içermelidir.
- Ayrımcılık: Haber, benzer haberlerden farklı olmalıdır.
- Doğruluk: Haber, doğru ve güvenilir olmalıdır.

Haber değerleri, bir haber kuruluşunun bir haber hikâyesine verdiği önemi ve kamuoyunun ilgisini belirleyen bir dizi ölçüttür. Bu değerler, genellikle haber değeri olarak anılır ve bir haberin haber olma olasılığını belirler.

Boyd, habercilik değerlerinin genel olarak kabul edildiğini ve gazeteciler tarafından haber seçimi ve önceliklendirmesinde kullanıldığını belirtmektedir.

Haber değerleri, kültürel ve toplumsal faktörlerden etkilenir. Bu nedenle, evrensel değerler değildir ve farklı kültürler arasında büyük farklılıklar gösterebilir. (Said, 1988) Batı uygulamalarında, editörler haber seçimini ve haberin önceliklendirilmesi kararlarını deneyimlerine ve sezgilerine dayanarak vermektedir. Ancak, J. Galtung ve M. Ruge'nin yaptığı analiz, çeşitli haber ajansları arasında sürekli olarak uygulanan birkaç faktör olduğunu ortaya koymuştur. (Hamdi, 1998)

Araştırmacılar ve gazeteciler tarafından geliştirilen birçok habercilik değeri listesi vardır. Galtung ve Ruge'nin çabası, kültürler arası habercilik uygulamalarını

tanımlamayı amaçlarken, diğerleri belirli ülkelerin (genellikle Batı ülkelerinin) gazeteciliği için önemli ölçüde özellikli hale gelmiştir.

Galtung ve Ruge, bu alandaki orijinal çalışmalarında, haber değeri olarak bilinen on iki faktörden oluşan bir sistem önermiştir. Bu faktörler, haberin ne olması gerektiğine dair bir dizi kriterleri temsil etmektedir. Galtung ve Ruge, bu faktörleri kullanarak, haberin oluşumunu açıklamaya çalışmıştır. Teorileri, bir olayın bu faktörlere ne kadar uyduğuna bağlı olarak, haber olma olasılığının artmasıdır. (Said, 1988)

Gazetecilerin, haber seçimlerini etkileyen çeşitli iç ve dış baskılar vardır. Bu baskılar, gazetecilerin önyargılı veya etik olmayan habercilik uygulamalarına yönelmesine neden olabilmektedir.

İç baskılar, gazetecilerin kendi kişisel görüşleri, önyargıları ve çıkarlarıdır. Dış baskılar ise, işverenler, hükümetler, özel çıkar grupları ve kamuoyu tarafından uygulanan baskılardır.

Önem, medya kuruluşları için önemli bir hedeftir. Medya kuruluşları, izleyicilere istedikleri ve ilgi duydukları haberleri sunarak, rekabetçi bir pazarda paylarını korumaya çalışırlar. Bu, medya kuruluşlarını halkın katılımına ve geri bildirimlerine daha açık hale getirmeye ve habercilik değerlerini benimsemeye ve uygulamaya zorlar.

Etkileşimli medya ve vatandaş gazeteciliğinin büyümesi, haber üreten ve pasif izleyici arasındaki geleneksel ayrımı hızla değiştirmektedir. Bu, "haber" in anlamının ve habercilik endüstrisinin rolünün derinlemesine yeniden tanımlanmasına yol açabilmektedir.

Bu tanımları incelediğimizde, haber değerinin farklı bağlamlarda farklı şekillerde tanımlanabileceğini ortaya çıkmaktadır. Haber değeri, haberin önemini, ilgi çekiciliğini, toplumsal işlevlerini ve gazetecilerin algılarını içeren karmaşık bir kavramdır. (Shoemaker ve Reese, 1996)

Haber değerleri, aşağıdaki kategorilere ayrılabilmektedir:

• **Gerçeklik**

Gerçeklik, haberin temel değerlerinden biridir. Haber, gerçek bir olayı veya durumu yansıtmalıdır. Olay, geğmişte, şimdiki zamanda veya gelecekte geręekleřebilir. Haberın konusu, toplumsal öneme sahip olmalıdır. (Kılıç, 2005).

Gazeteciler, haberlerini hazırlarken gerçeklik ilkesini göz önünde bulundurmalıdır. Haberın içeriği doğru ve güvenilir kaynaklara dayanmalıdır. Haberci, haberini hazırlarken doğruluk ve güvenilirlik ilkelerini göz önünde bulundurmalıdır. Haberın kaynakları, açık ve net bir şekilde belirtilmelidir. (Özel ve Öksüz, 2015)

Gerçeklik, haberin güvenilirliğini ve kalitesini doğrudan etkilemektedir. Gerçek olmayan bir haber, kamuoyunda yanlış bilgi ve kanaatlere yol açabilir. Bu durum, toplumsal huzur ve düzeni olumsuz etkileyebilmektedir. (Cengiz ve Patan, 2021)

Günümüzde, haberin gerçeklik değeri daha da önem kazanmıştır. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler, haberlerin daha hızlı ve kolay bir şekilde üretilip dağıtılmasını sağlamıştır. Bu durum, haberlerin daha geniş kitlelere ulaşmasına ve daha çeşitli konuları kapsamasına olanak sağlamıştır. Ancak aynı zamanda, haberin geręeklięini kontrol etmeyi de zorlaştırmıştır. (İpek, 2012)

• **Yenilik**

Yenilik, haberin içeriğinin kamuoyu tarafından bilinmeyen veya bilinmeyen yeni bilgiler içermesidir. Haber, kamuoyuna yeni bilgiler sunmalıdır. Haber, okuyucunun ilgisini çekecek ve merakını uyandıracak nitelikte olmalıdır. (Dönmez, 2010)

Yenilik, haberin temel değerlerinden biridir. Yenilik olmadan, haberin kamuoyunu bilgilendirme ve toplumsal farkındalık yaratma işlevi yerine getirilemez. (Şahin, 2018)

Yenilik, haberin kalitesini ve güvenilirliğini de artıran bir değerdir. Kamuoyu tarafından bilinen bilgilerle aynı olan bir haber, yenilik değerini taşımadığından, okuyucu tarafından ilgi çekici bulunmayabilir. Bu durum, haberin okunma oranını ve etkisini azaltabilir. (İlker, 2023)

Yenilik değeri, haberin değerlendirilmesinde de önemli bir rol oynar. Bir haberin yenilik değerini taşıyıp taşımadığı, haberin içeriği ve kamuoyu tarafından bilinen bilgilerle karşılaştırılarak belirlenebilmektedir. (Kartal ve Erigüç, 2018)

Yenilik unsurunun habercilikte önemi, zaman içinde artmıştır. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler, haberlerin daha hızlı ve kolay bir şekilde yayılmasını sağlamıştır. Bu durum, habercilerin daha yenilikçi olmalarına ve kamuoyuna daha hızlı ve güncel bilgiler sunmalarına olanak tanımıştır. (Çakır, 2009)

•İlginçlik

Bir haberin etkili olabilmesi için bazı temel değerleri içermesi gerekir. Bu değerlerden biri de ilginçliktir. İlginçlik, haberin okuyucunun dikkatini çekecek ve merakını uyandıracak nitelikte olmasıdır. İlginç bir haber, okuyucunun dikkatini çekmeyi ve okumaya devam etmesini sağlamaktadır. Bu da haberin daha fazla kişiye ulaşmasına ve etkisinin artmasına yol açmaktadır. (Yüksel, 2021)

İlginçlik, haberin içeriğinden ve sunuş biçiminden kaynaklanabilmektedir. Haberin içeriği, okuyucunun ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır. Haber, okuyucunun merakını uyandıracak yeni bilgiler içermelidir. (Yıldız, 2020) Haberin sunuş biçimi de ilgi çekici olmalıdır. Haber, açık ve anlaşılır bir dilde yazılmalı ve ilgi çekici başlıklar ve görseller kullanılmalıdır. (Devran, 2010) İlginçlik, haberin kalitesini ve etkisini artıran önemli bir değerdir. İlginç bir haber, okuyucunun dikkatini çeker ve daha fazla kişiye ulaşır. Bu da haberin daha etkili olmasını sağlamaktadır. (Avanaş, 2021)

•Önemlilik

Önemlilik, haberin kamuoyu için ilgi çekici ve değerli olup olmadığını belirlemektedir. Bir haberin önemli sayılabilmesi için, toplumun geniş kesimlerini ilgilendirmesi, toplumsal bir değişime veya gelişime yol açması gerekmektedir. Örneğin, bir doğal afet haberi, toplumun tüm kesimlerini ilgilendirdiğinden dolayı önemli bir haberdur. Aynı şekilde, bir yasanın yürürlüğe girmesi veya bir siyasi liderin istifa etmesi gibi olaylar da toplumu yakından ilgilendirdiğinden dolayı önemli haberlerdir. (Dingil, 2020)

Önemlilik değeri, haberin doğruluk, objektiflik, anlaşılabilirlik ve yenilik gibi diğer unsurlarını da etkilemektedir. Bir haberin önemli olması, okuyucuların haberi daha dikkatli okumasını ve daha fazla inanmasını sağlar. Bu durum, haberin

doğruluğunu, objektifliğini, anlaşılabilirliğini ve yeniliğini de artırmaya yardımcı olur. (Şenses, 2020)

Önemlilik değeri, haberin yayınlanma düzenini de belirlemektedir. Genellikle, en önemli haberler gazetelerin ilk sayfasında veya televizyon haberlerinde ilk sıralarda yer alır. Bu durum, haberin önemini vurgulamaya yardımcı olur (Küçüközyiğit ve Rigel, 2014). Önemlilik değeri, haberin formatını da etkiler. Önemli haberler, daha ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde sunulabilir. Bu durum, okuyucuların haberi daha iyi anlamalarına yardımcı olur. (Uçak, 2018).

Önemlilik değeri, haberin hedef kitlesini de belirlemektedir. Bazı haberler, belirli bir hedef kitleyi ilgilendirebilir. Örneğin, bir spor haberi, sporseverler için önemli olabilir. Bu durumda, haberin hedef kitlesi göz önünde bulundurularak hazırlanması gerekir. (Dönmez, 2010). Önemlilik unsuru, haberin etkisini de artırmaya yardımcı olur. Önemli haberler, kamuoyunun gündemini belirlemeye ve toplumsal değişime yol açmaya yardımcı olabilmektedir. (Abrak, 2006)

•Anlaşılabilirlik

Anlaşılabilirlik, haberin okuyucu tarafından kolayca anlaşılabilir olması anlamına gelmektedir. Haberin dili ve üslubu, okuyucunun bilgi ve ilgi düzeyine uygun olmalıdır. Haberde kullanılan jargon ve teknik terimler, okuyucunun anlayabileceği şekilde açıklanmalıdır. (Tayfur, 2018)

Anlaşılabilirlik, haberin amacına ulaşabilmesi için gerekli bir unsurdur. Anlaşılabilir bir haber, okuyucunun olay hakkında doğru bir bilgi edinmesine ve kendi yorumunu yapabilmesine olanak tanır. Anlaşılmaz bir haber ise okuyucunun olay hakkında yanlış bir bilgi edinmesine veya olay hakkında hiçbir şey anlamamasına neden olabilir. (Onursoy, 2005)

Anlaşılabilirlik, haberin kalitesini ve güvenilirliğini de etkilemektedir. Anlaşılabilir bir haber, okuyucunun habere olan güvenini artırır. Anlaşılmaz bir haber ise okuyucunun habere olan güvenini azaltır. (Yılmaz vd., 2023). Anlaşılabilirlik, haberin etkili olabilmesi için gerekli bir unsurdur. Anlaşılabilir bir haber, okuyucunun olay hakkında doğru bir bilgi edinmesine ve kendi yorumunu yapabilmesine olanak tanımaktadır. (Alay, 2018)

•Objektiflik

Objektiflik, haberin tarafsız ve önyargısız bir şekilde yazılması anlamına gelmektedir. Haberci, kendi fikirlerini ve görüşlerini habere yansıtmamalı, sadece olayın gerçeklerini aktarmalıdır. Objektiflik, haberin kalitesini ve güvenilirliğini artıran önemli bir unsurdur. (Olkun ve Sarıtaş, 2021)

Objektiflik, haberin temel ilkelerinden biridir. Objektif bir haber, okuyucunun kendi fikirlerini oluşturmaya yardımcı olur. Haberci, kendi fikirlerini ve görüşlerini habere yansıtırsa, okuyucunun objektif bir değerlendirme yapması zorlaşır. (Kılıçaslan, 2020)

Objektiflik, haberin güvenilirliğini de artıran önemli bir unsurdur. Haberci, kendi fikirlerini ve görüşlerini habere yansıtırsa, haberin taraflı olduğu ve güvenilir olmadığı algısı oluşur. (İlker, 2023). Objektiflik, haberciliğin temel ilkelerinden biri olmasına rağmen, objektif bir haber yazmak her zaman kolay değildir. Habercinin kişisel görüşleri ve önyargıları, objektifliğini etkileyebilir. (Uyanık, 2012)

Habercinin kişisel görüşleri ve önyargıları, haberi hazırlarken farkında olmadan habere yansıyabilir. Haberci, haberi hazırlarken bu tür önyargılardan kaçınmak için dikkatli olmalıdır. (Taş, 2010) Haberin konusu da objektifliği etkileyebilir. Haberin konusu, habercinin kişisel görüşlerini ve önyargılarını tetikleyebilir. Haberci, haberin konusunun kendi kişisel görüşlerini ve önyargılarını etkilemesine izin vermemelidir. (Aghalarov, 2019)

Objektiflik, haberin kalitesini ve güvenilirliğini artıran önemli bir unsurdur. Haberci, objektif bir haber yazmak için haberin içeriğini ve üslubunu dikkatli bir şekilde değerlendirmelidir. (Yıldızgörü, 2019)

•Yakınlık

Habercilikte yakınlık kavramı, haberin üretilmesi ve tüketilmesi sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu kavram, haberin hedef kitlesine olan yakınlığına göre haberin önemini ve ilgi çekiciliğini belirlemektedir. (Öngel, 2019)

Batı medyasında yakınlık, genellikle coğrafi veya mekânsal bir kavram olarak anlaşılmaktadır. Bu anlayışa göre, hedef kitlenin yaşadığı veya bulunduğu yere yakın olan olaylar daha fazla ilgi çeker. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan

bir gazetede, Çin'de meydana gelen bir olaydan ziyade, Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen bir olay daha fazla yer alır. (Necla, 2008)

İslam dünyasında ise yakınlık, coğrafi veya mekânsal bir kavramdan ziyade kültürel bir kavram olarak anlaşılmaktadır. Bu anlayışa göre, İslam ümmetine ait olan olaylar, hedef kitlenin yaşadığı veya bulunduğu yere bakılmaksızın ilgi çekicidir. Örneğin, Endonezya'da meydana gelen bir olay, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Müslümanlar için de ilgi çekici olabilir. (Durgun, 2017)

•Süreklilik

Haberin sürekliliği, bir haberin gazetecilik değeri ve önemi kazanana kadar sürekli olarak gündemde kalmasını ifade eder. Bu unsur, haberin önemini ve değerini artırabilir ve toplumun o habere karşı tutumunu değiştirebilir. Haberin sürekliliği, çeşitli faktörlerden kaynaklanabilir. Bu faktörler arasında, haberin ilgi çekiciliği, haberin güncelliği ve haberin toplumsal önemi sayılabilir. Haberin ilgi çekiciliği, haberin gündemde kalmasını sağlayan en önemli faktörlerden biridir. İlginç haberler, insanların dikkatini çeker ve daha uzun süre gündemde kalır. (Yıldırım, 2022)

Haberin güncelliği de sürekliliğin üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Güncel haberler, daha fazla ilgi çeker ve daha uzun süre gündemde kalır. Haberin toplumsal önemi ise, sürekliliğin etkileyen bir diğer faktördür. Toplumsal öneme sahip haberler, daha fazla ilgi çeker ve daha uzun süre gündemde kalır. (Karaduman, 2007)

Haberin sürekliliğin birçok örneği vardır. Örneğin, bir ülkenin ekonomik krizi, ilk olarak küçük bir haber olarak yer alabilir. Ancak, bu haber diğer medya kuruluşları tarafından da ele alınırsa ve sürekli olarak gündemde tutulursa, toplum bu krizin farkında olmaya başlayabilir ve hükümete çözüm bulmak için baskı yapabilir. (Yıldırım, 2022)

Bir başka örnek ise, bir ülkenin çevre kirliliği vakasıdır. Bu vaka, ilk olarak yerel bir gazetede küçük bir haber olarak yer alabilir. Ancak, bu haber diğer medya kuruluşları tarafından da ele alınırsa ve sürekli olarak gündemde tutulursa, toplum bu sorunun farkında olmaya başlayabilir ve hükümete harekete geçmesi için baskı yapabilir. (Vatandaş, 2020)

Haberin sürekliliğin, haberin önemini ve değerini artırabilir ve toplumun o habere karşı tutumunu değiştirebilir. Haberin sürekliliğin etkileyen faktörler arasında,

haberlin ilgi çekiciliği, haberlin güncelliği ve haberlin toplumsal önemi sayılabilir. (K    zyiğit ve Rigel, 2014)

1.1.2.1. Haber Değerlerini Etkileyen Faktörler

Haber değerleri, bir haberlin haber değeri taşıyıp taşımadığını belirleyen  l   tlerdir. Bu  l   tler, haberlin önemi, ilgi çekiciliği, tarafsızlığı, yeniliği, güncelliği, çarpıcılığı, yakınlığı ve karmaşıklığı gibi unsurları kapsamaktadır. Haber değerleri, haberlin üretildiği bağlamdan bağımsız olarak var olan özellikler değildir. Aksine, bu değerler, haberlin üretildiği bağlamda çeşitli faktörler tarafından etkilenebilir. (Erman, 2022)

Siyasal otorite:

Medya ile siyasal otorite arasındaki ilişki, tüm dünyada var olan ve genellikle siyasal otoritenin medya üzerindeki kontrolünü temsil eden bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kontrol, devlet veya hükümet tarafından iktidarı uygulamak için temel alınan kurumsal yapının doğasından kaynaklanmaktadır. Öte yandan medya, bireylerin bilincini şekillendirmek ve kamuoyunu oluşturmak için önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, siyasal otorite, varlığını sürdürmek için medyayı kontrol etmeye ve ürettiği fikirleri ve bilgileri kendi görüşlerine göre uyarlamaya çalışacaktır. Sonuç olarak, medya kuruluşunun haber değerleri, siyasal otoritenin neyi yayınlayacağına ve neyi yayınlamayacağına dair görüşleriyle tam olarak uyumlu hale gelecektir. (Atabek, 2002)

Siyasal otoritenin medyaya olan ilgisinin nedeni, devletin kendi fikirlerini halka iletmek ve onları etrafında toplamak ve böylece g   ve istikrarını korumak istemesidir. Avustralyalı bir yazar ve televizyon yapımcısı şöyle diyor: "Yeni yöneticiler, eski yöneticiler gibidirler, ancak yeni kontrol teknikleri ve teknolojileri kullanırlar. Doğrudan veya dolaylı, bazen yumuşak ve bazen sert bir şekilde, teknolojiyi, uluslararası şirketleri, medyayı, bilgileri ve k reselleştirilmiş sloganları kullanan bir tür dolaylı imparatorluk vardır." (Kılıç, 2009)

Siyasi sistemlerin farklı düşünce, sosyal ve ekonomik sistemlere sahip olması, medya ile siyasal otorite arasındaki ilişkinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu ilişki, medyaya dördüncü bir g   olarak veya devlet kurumlarından biri olarak bakılmasına bağlı olarak değişebilir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde, "Kongre'nin ifade özgürlüğünü kısıtlayan hiçbir yasa çıkarması

yasaktır. (1791 Anayasası'nın Değişiklik 1. Maddesi)" hükmü uyarınca, medyaya büyük bir özgürlük tanınmaktadır. Örneğin, Vietnam Savaşı'nın gizli belgelerinin yayınlanmasına izin veren Yüksek Mahkeme, medyanın devlete karşı durmasına izin vermiştir. (Necla, 2008)

Diğer yandan, dünya genelinde, medya ile siyasal otorite arasındaki ilişki genellikle daha gergindir. Bu durum, hem Batı hem de üçüncü dünya ülkelerinde medya üzerinde farklı kontrol mekanizmalarının kullanılmasıyla açıklanabilir. (Işık, 2012) Bu mekanizmalar şunlardır:

- Yasal mekanizma: Devlet, medya kuruluşlarının yayınlarını düzenlemek için bir dizi yasa çıkarabilir. Örneğin, Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler ve siyasi ve ticari pazarlıklar ve uzlaşmalar gibi keyfi işlemler, gazetecilerin çalışmalarını sınırlayabilir. (Kumcuoğlu, 2015)

- Finansal mekanizma: Medya kuruluşlarının finansmanı, genellikle devlet, finansal kuruluşlar veya çıkar grupları tarafından sağlanmaktadır. Bu durum, medya kuruluşlarını finansal destekçilerinin çıkarlarına uygun yayın yapmaya zorlayabilir. (Güven, 2019)

- Denetim mekanizması: Devlet, medya kuruluşlarının yayınlarını önceden veya sonradan denetlemek için çeşitli mekanizmalar kullanabilir. Bu durum, medya kuruluşlarının yayınlarında kendi görüşlerini yansıtmaya engel olabilir. (Işık, 2012)

Üçüncü dünya ülkelerinde, medya üzerindeki devlet kontrolü genellikle daha güçlüdür. Bu durum, devletlerin medyayı kendi çıkarları doğrultusunda kontrol etme eğiliminde olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin, Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler ve siyasi ve ticari pazarlıklar ve uzlaşmalar gibi keyfi işlemler, gazetecilerin çalışmalarını sınırlayabilir. Ayrıca, devlet, medya kuruluşlarının finansmanını kontrol ederek veya yayınlarını önceden veya sonradan denetleyerek medya üzerinde kontrol sağlayabilir. (Tekeş, 2022)

Medya kuruluşunun politikasının haber değerleri üzerindeki etkisi

Medya kuruluşu, haber değerlerini belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Bu değerler, haberin önemi, ilgi çekiciliği ve tarafsızlığı gibi faktörlere göre belirlenmektedir. Ancak, medya kuruluşunun politikası, haber değerlerini belirlemede de önemli bir rol oynayabilmektedir. (Yüksel, 2007)

Medya kuruluşunun politikası, haberin nasıl ele alınacağını ve sunulacağını etkiler. Örneğin, bir medya kuruluşu, belirli bir siyasi partinin veya görüşünün destekçisiyse, bu parti veya görüşe olumlu bir şekilde haber yapmaya daha meyilli olacaktır. Ayrıca, medya kuruluşu, belirli bir konuya veya olaya daha fazla ilgi göstermek istiyorsa, bu konuya veya olaya daha fazla haber yapma eğiliminde olacaktır. (Müjgân, 2011)

Medya kuruluşunun politikası, haber değerini etkilemek için aşağıdaki yöntemleri kullanabilmektedir:

- Kelime seçimi: Medya kuruluşu, haberlerin toplanmasında ve seçilmesinde kullanılan kelimeleri seçerek haber değerini etkileyebilmektedir. Örneğin, bir olay için "terörist saldırı" kelimesi yerine "direniş eylemi" kelimesinin kullanılması, haberin anlamını ve algısını değiştirebilir. (Mora, 2008)

- Görüntü seçimi: Medya kuruluşu, haberlerin toplanmasında ve seçilmesinde kullanılan görüntüleri seçerek haber değerini etkileyebilir. Örneğin, bir olayın şiddet içeren görüntülerinin yayınlanması, haberin duygusal etkisini artırabilir. (Erdemoğlu, 2011)

- Yorum: Medya kuruluşu, haberlerin toplanmasında ve seçilmesinde yapılan yorumlar yoluyla haber değerini etkileyebilir. Örneğin, bir olayın "sonuçları olumlu" olarak yorumlanması, haberin algısını değiştirebilir. (Samet ve Baykal, 2023)

Siyasal iktidar ve medya kuruluşunun politikası, haber değerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Bu nedenle, haber değeri, sadece haberin içeriğiyle değil, aynı zamanda haberin üretildiği bağlamla da yakından ilişkilidir.

1.2. Haberın Üretilme Süreci

Haber, bir olay, gelişme veya durumun, kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla yazılı, görsel veya işitsel bir araçla aktarılmasıdır. Haberın üretilme süreci, haberın kaynağından, gazetecinin haberi ediniş işlemesine, ardından da haberın hedef kitleye ulaştırılmasına kadar uzanan bir süreci kapsamaktadır. (Abu Arja, 2014).

1.2.1. Haberın Yazımı

Haberın yazımı, haberın üretilme sürecinin en önemli aşamalarından biridir. Haberi yazan kişi, haberın konusunu, hedef kitlesini ve haberın yayınlanacağı ortamı

göz önünde bulundurarak haberi yazmaya başlar. Haberin yazımı sırasında, haberin girişi, gelişmesi ve sonu olmak üzere üç temel bölüme dikkat edilmesi gerekir. (Al-Laban, 2009).

Haber girişi, haberin en önemli bölümüdür. Giriş, okuyucunun ilgisini çekmeli ve haberin konusunu kısa ve öz bir şekilde özetlemelidir. Haber girişinde, genellikle haberin 5N1K sorularına (kim, ne, nerede, ne zaman, neden ve nasıl) cevap verilir. (Khalil, 2015)

Haber metninin gelişme bölümü, haberin asıl konusunu ele aldığı bölümdür. Bu bölümde, haberin konusuyla ilgili bilgiler, ayrıntılar ve yorumlar verilir. haber metninin gelişme bölümünde, haberin kronolojik sırası takip edilebilir veya olaya farklı boyutlar kazandıran farklı açılardan ele alınabilir. (Abu Arja, 2014).

Haber metninin son kısmında ise, haberin özetini vererek okuyucuyu bilgilendiren bölümdür. Bu bölümde, haberin konusuyla ilgili önemli noktalar vurgulanmalı ve okuyucunun zihninde haberin önemli unsurları yer etmelidir.

1.2.2. Başlığın Türüne Göre Haber Dağılımı

Haber başlıkları, haberin en önemli unsurlarından biridir. Başlık, okuyucunun haberi okumasına karar vermede etkili olan en önemli faktördür. Bu nedenle, haber başlığı, haberin konusunu doğru ve ilgi çekici bir şekilde yansıtmalıdır.

Haberler, başlığın türüne göre farklı türlere ayrılabilir. Haber başlığı türleri, haberin içeriğini, yapısını ve amacını yansıtır. (Abu Arja, 2014).

Sabit başlık: Haberin içeriğini doğrudan yansıtan başlık türüdür. Bu tür başlıklar, genellikle haberin konusuyla ilgili en önemli bilgileri içerir. (Aziz ve Rashid, 2013).

Tek başlık: Haberin içeriğini tek bir cümlede özetleyen başlık türüdür. Bu tür başlıklar, genellikle haberin konusuyla ilgili en önemli bilgileri içerir. (Rezzaki, 2009)

Piramit başlık: Haberin içeriğini önem sırasına göre sıralayan başlık türüdür. Bu tür başlıklar, genellikle haberin en önemli bilgilerini ilk cümlede verir. (Aziz ve Rashid, 2013).

Askılı başlık: Haberin içeriğini soru şeklinde sunan başlık türüdür. Bu tür başlıklar, genellikle okuyucunun ilgisini çekmeyi ve konuyu meraklandırmayı amaçlar. (Rezzaki, 2009)

Dereceli başlık: Haberin içeriğini önem sırasına göre sıralayan ve her cümlede bir derecelendirme yapan başlık türüdür. Bu tür başlıklar, genellikle haberin konusuyla ilgili farklı açıları sunmayı amaçlar. (Aziz ve Rashid, 2013).

1.2.3. Haberlerin Yazım Yöntemlerine Göre Dağılımı

Haberler, yazım yöntemine göre farklı türlere ayrılabilir. Haber yazım yöntemleri, haberin içeriğini, yapısını ve amacını yansıtır.

Argümantatif haberlerde, haberin konusuyla ilgili bir görüş veya iddia öne sürülür ve bu görüş veya iddianın desteklenmesi için kanıtlar sunulur. Bu tür haberler, genellikle bir tartışmayı veya tartışmayı başlatmayı amaçlar. Örneğin, bir siyasi liderin yaptığı bir açıklamanın doğruluğunu veya yanlışlığını tartışan bir haber, argümantatif bir haberdir. (Khalil, 2015)

Sorgulayıcı haberlerde, haberin konusuyla ilgili sorular sorulur ve bu sorulara yanıtlar aranır. Bu tür haberler, okuyucunun ilgisini çekmeyi ve konuyu farklı açılardan ele almayı amaçlar. Örneğin, bir doğal afetin nedenlerini araştıran bir haber, sorgulayıcı bir haberdir. (Al-Laban, 2009).

Yapısal haberlerde, haberin konusu, bir olay veya durum gibi, belirli bir yapıya göre anlatılır. Bu tür haberler, okuyucunun konuyu daha kolay anlamasını amaçlar. Örneğin, bir trafik kazasını anlatan bir haber, yapısal bir haberdir. (Khalil, 2015)

Rapor tarzı haberlerde, haberin konusu, bir rapor gibi, nesnel ve tarafsız bir şekilde anlatılır. Bu tür haberler, okuyucunun konuyu objektif bir şekilde anlamasını amaçlar. Örneğin, bir ekonomik araştırmanın sonuçlarını anlatan bir haber, rapor tarzı bir haberdir. (Khalil, 2015)

1.2.4. Haberlerde Dil Kullanımına Göre Dağılımı

Haberde kullanılan dil, haberin amacına ve hedef kitlesine göre değişebilmektedir. Genel olarak, haberlerde kullanılan dil, açık, anlaşılır ve tarafsız olmalıdır. Ancak, bazı durumlarda, haberin etkisini artırmak veya okuyucunun dikkatini çekmek için etkileyici bir dil kullanılabilir. (Abu Arja, 2014).

Etkileyici dil kullanımı, haberin konusuyla ilgili duyguları ve düşünceleri okuyucuda uyandırmayı amaçlar. Duygusal etkileme, haberin okuyucunun duygularını harekete geçirmeyi amaçlar. (Al-Laban, 2009).

Bilgi sunumu, haberin konusuyla ilgili bilgileri okuyucuya aktarmayı amaçlar. Gerçekler, haberin konusuyla ilgili doğru ve güvenilir bilgileri ifade eder. (Khalil, 2015) Haberde kullanılan dil, bu dört temel özellikten bir veya daha fazlasını içerebilir. Haberin amacına ve hedef kitlesine göre, bu özelliklerden hangisinin daha ağırlıklı olarak kullanılacağı değişiklik gösterebilir. (Al-Laban, 2009).

1.2.5. Haberlerin Türlerine Göre Dağılımı

Haberler, içeriğine göre farklı türlere ayrılabilir. Haber türleri, haberin konusunu, içeriğini ve amacını yansıtır.

Röportaj: Haberin konusuyla ilgili bir kişiyle yapılan görüşmenin haber verilmesidir. Röportajlarda, genellikle haberin konusuyla ilgili bilgiler, görüşler ve yorumlar elde edilir. (Aqash, 2005)

Görüş makalesi: Bir kişinin veya kurumun, haberin konusuyla ilgili görüşlerini veya düşüncelerini ifade ettiği makaledir. Görüş makalelerinde, genellikle haberin konusuyla ilgili bir bakış açısı veya perspektif sunulur. (Al-Falahi, 2019)

Rapor: Bir konu hakkında yapılan araştırmanın sonuçlarını içeren yazıdır. Raporlarda, genellikle haberin konusuyla ilgili bilgiler, veriler ve analizler sunulur. (Azzam, 2015)

Anket: Bir konuda halkın görüşlerini veya düşüncelerini ölçmek için yapılan araştırmadır. Anketlerde, genellikle haberin konusuyla ilgili sorulara verilen yanıtlar sunulur. (Ali, 2022)

Araştırma: Bir konu hakkında yapılan sistematik ve kapsamlı incelemedir. Araştırmalarda, genellikle haberin konusuyla ilgili bilgiler, veriler ve analizler sunulur. (Al-Shatri, 2020)

1.3. Söylem

Söylem, bir konu hakkındaki görüşlerin, inançların ve fikirlerin ifade edilmesidir. Sözlü veya yazılı olarak olabilir ve belirli bir amacı veya hedefi olabilir. Söylem, toplumda önemli bir rol oynar, çünkü bilginin, fikirlerin ve değerlerin yayılmasına yardımcı olur. Söylemin tarihi, insanlığın tarihi kadar eskidir. İlk insanlar,

iletişim kurmak için konuşmayı ve yazıyı kullandılar. Söylem, ilk uygarlıkların gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır ve günümüzde de toplumun önemli bir parçası olmaya devam etmektedir. Klasik çalışmalarda, söylem kavramı, konuşma veya yazı biçiminin geliştirilmesi ile ilişkilendirilmiştir. Yapısalcı ve post-yapısalcı eleştirinin ortaya çıkmasıyla birlikte, söylem kavramı, tek bir cümleyi aşan her türlü konuşma veya yazı olarak tanımlanmıştır. (Coşar, 2013)

Diğerk bir tanımlama, söylemi, "türsel farklılıklara işaret eden ve kimlikler kuran" olarak tanımlar. Bu tanım, söylemi, edebi türlerle, yani şiirsel, romantik, politik ve hukuki söylemler gibi yazının farklı türleriyle ilişkilendirir. (Güven, 2015)

Söylem, temel olarak, oluşumu için gerekli bir koşul olan diyalog üzerine kuruludur. Ancak, söylemin modern yorumu, yapısalcı anlayışın dilsel sistemi anlama yaklaşımıyla çelişir. Bu yorum, anlamın temel olarak dil tarafından üretildiğini ve dilsel sistemin önceden var olmadığını savunur. Bu, söylemin bağlamsal teorilerden kopuşunu ifade eder. (Göktaş, 2014).

Bu kavramsallaştırma, söylemin çeşitli yönlerini vurgulamaktadır. İlk olarak, söylemin, konuşma veya yazı biçiminin geliştirilmesiyle ilişkilendirildiğini vurgular. İkinci olarak, söylemin, tek bir cümleyi aşan her türlü konuşma veya yazı olarak tanımlanabileceğini vurgular. nc olarak, söylemin, türsel farklılıklara işaret eden ve kimlikler kuran bir araç olarak kullanılabileceğini vurgular. Dördüncü olarak, söylemin, oluşumu için gerekli bir koşul olan diyalog üzerine kurulu olduğunu vurgular. Beşinci olarak, söylemin, anlamın temel olarak dil tarafından üretildiğini ve dilsel sistemin önceden var olmadığını savunan modern bir yorumunun olduğunu vurgular. (Karaduman, 2017)

Söylem, dilbilim, iletişim çalışmaları ve sosyoloji gibi çeşitli disiplinlerde incelenen karmaşık bir kavramdır. Söylem, dilin belirli bir bağlamda ve belirli bir amaçla kullanılması olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda, söylem, bir konuşmacının veya yazarın belirli bir hedef kitleye bir mesaj iletmesi için kullandığı dil kullanımıdır. (Güngör, 2020)

Söylemin farklı yönlerini vurgulayan çeşitli tanımlar mevcuttur. Van Dijk, söylemi "dilini belirli bir bağlamda ve belirli bir amacı gerçekleştirmek için kullanılması" olarak tanımlamaktadır. (Ercan ve Daniş, 2019) Fairclough, söylemi "dil kullanımının sosyal ve kültürel bağlamıdır" olarak ele almaktadır. (Karaduman, 2017)

Potter ve Wetherell, söylemi "belirli bir bağlamda dil kullanımının nasıl anlamlandırıldığıdır" (Karataş ve Binark, 2016) olarak açıklamaktadır. Foucault, söylemi "belirli bir dönemde ve belirli bir toplumda dil kullanımının nasıl düzenlendiğidir" olarak tanımlamaktadır. (Şah, 2020) Laclau ve Mouffe, söylemi "düşünce ve eylemin belirli bir çerçevesini sağlayan dil kullanımıdır" olarak açıklamaktadır. (Purvis ve Hunt, 2014) Hall, söylemi "gerçekliğin belirli bir şekilde temsil edilmesini sağlayan dil kullanımıdır" olarak tanımlamaktadır. (Devrani, 2017). Chouliaraki ve Fairclough, söylemi "gerçeklik, kimlik ve güç ilişkilerinin inşa edilmesinde kullanılan dil kullanımıdır" olarak ele almaktadır. (Ercan ve Daniş, 2019) Wodak , söylemi "gerçekliği, kimliği ve gücü yeniden üreten dil kullanımıdır" olarak değerlendirmektedir .(Ercan ve Daniş, 2019) Kress ve van Leeuwen, söylemi "gerçekliği, kimliği ve gücü temsil eden dil kullanımıdır" olarak nitelendirmektedir. (Papatya ve Geniş, 2018)

Bu tanımlar, söylemin karmaşık ve çok yönlü bir kavram olduğunu göstermektedir. Söylem, dil kullanımının sadece bir biçimi değil, aynı zamanda gerçekliği, kimliği ve gücü inşa eden ve yeniden üreten bir süreçtir.

1.4. İdeoloji

İdeoloji kavramı, ilk olarak Fransız filozof Antoine Destutt de Tracy tarafından "fikirlerin bilimi" olarak tanımlanmıştır. Tracy, 1801 yılında yayınlanan "İdeolojinin Unsurları Üzerine Bir Plan" adlı kitabında, ideolojinin bilimin aksine, duyguları, inançları ve değerleri inceleyen bir disiplin olduğunu savunmuştur. Tracy'ye göre, ideolojinin amacı, insanların dünyayı nasıl algıladıklarını ve anlamlandırdıklarını açıklamaktır. (Kafalı, 2017)

Tracy, ideolojinin bilimsel bir disiplin olması gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle, ideolojinin objektif ve tarafsız olması gerektiğini, duygusal ve öznel unsurlardan uzak durması gerektiğini öne sürmüştür. Tracy'nin bu görüşleri, ideolojinin sonraki gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir. (Kızılkaya, 2010)

Tracy'nin ideolojiye verdiği tanım, günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. İdeoloji, genellikle, bir toplumun veya grubun dünyayı nasıl algıladığını ve anlamlandırdığını ifade eden bir sistem olarak tanımlanır. İdeolojiler, insanların siyasi, ekonomik ve sosyal hayata dair inançlarını ve değerlerini şekillendirir. (Kafalı, 2017)

İdeoloji, toplumsal yaşamda önemli bir rol oynayan karmaşık bir kavramdır. İdeolojinin tanımı, farklı düşünürler tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. (Karaduman, 2017)

Mannheim'a göre, ideolojiler, belirli bir grubun çıkarlarını ve değerlerini yansıtır. Bu nedenle, ideolojiler, nesnel gerçekliği çarpıtabilir ve belirli bir grubun çıkarlarını meşrulaştırmak için kullanılabilir. (Mardin, 2016)

Althusser'e göre, ideoloji, egemen sınıfın çıkarlarını yansıtan ve alt sınıfların çıkarlarını bastırmaya çalışan bir dizi fikir, inanç ve kurumdur. Bu nedenle, ideoloji, toplumsal düzeni korumak için önemli bir araçtır. (Kazancı, 2006)

Gramsci'ye göre, ideoloji, insanların toplumsal gerçekliği nasıl algıladığını ve yorumladığını etkiler. Bu nedenle, ideoloji, toplumsal değişimi etkileyebilecek önemli bir güçtür. (Kazancı, 2006)

Habermas'a göre, ideoloji, egemen sınıfın çıkarlarını yansıtan ve alt sınıfların çıkarlarını bastırmaya çalışan bir dizi söylemdir. Bu nedenle, ideoloji, toplumsal çatışmayı körükleyen bir araçtır. (Hasdemir ve Coşkun, 2008)

Foucault'ya göre, ideoloji, iktidar ilişkilerini doğal ve kaçınılmaz olarak gösteren bir dizi söylemdir. Bu nedenle, ideoloji, toplumsal eşitsizliği meşrulaştıran bir araçtır. (Devran, 2010)

Laclau ve Mouffe'ya göre, ideoloji, insanların belirli bir toplumsal grubun üyesi olarak özdeşleşmesini sağlayan bir dizi söylemdir. Bu nedenle, ideoloji, toplumsal çatışmayı şekillendiren önemli bir araçtır. (Devran, 2010)

İdeolojinin tanımı, farklı düşünürler arasında farklılık gösterebilir. Ancak, bu tanımların incelenmesi, ideolojinin karmaşık ve çok yönlü bir kavram olduğunu göstermektedir. İdeoloji, bir düşünce sistemi olarak tanımlanabilir, ancak aynı zamanda bir sosyal güç olarak da işlev görebilir. İdeoloji, insanların dünyayı anlamasına ve ona tepki göstermesine yardımcı olabilir, ancak aynı zamanda onları belirli kalıplara ve davranış biçimlerine hapsedebilmektedir.

1.5. Haber, Söylem ve İdeoloji İlişkisi

İdeoloji, bir toplumda hâkim olan düşünce ve inançlar sistemidir. Söylem ise, bir düşünceyi veya fikri ifade etmek için kullanılan dilsel araçlardır. Haberler, hem ideolojinin hem de söylemin önemli bir parçasıdır. Haberler, ideolojiyi yaymak ve sürdürmek için kullanılabilir. Ayrıca, ideolojinin nasıl şekillendirdiği ve yönlendirdiği söylemi de yansıtabilir. (Devran, 2010)

İdeoloji, bir toplumda hâkim olan düşünce ve inançlar sistemidir. Bu sistem, bir toplumun nasıl işlediğini ve nasıl organize edildiğini belirler. İdeoloji, bir toplumun değerlerini, normlarını ve dünya görüşünü yansıtır. (Kamil, 2011)

Söylem ise, bir düşünceyi veya fikri ifade etmek için kullanılan dilsel araçlardır. Söylem, yazılı veya sözlü olabilir. Söylem, bir düşünceyi veya fikri iletmenin yanı sıra, bir duyguyu veya inancı da ifade edebilir. (Durgun ve Yaman, 2017).

Haberler, ideolojinin nasıl şekillendirdiği ve yönlendirdiği söylemi de yansıtabilir. Örneğin, bir haber, bir olayın tarafsız bir şekilde aktarıldığından bahsedebilir. Ancak, haberin seçimi, kullanımı ve sunumu, haberin ideolojik bir bakış açısını yansıtabilir. (Eryılmaz, 2008).

Fransız filozof Louis Althusser, ideolojinin devlet tarafından kontrol edilen ve yönlendirilen bir sistem olduğunu savunmuştur. Althusser'e göre, ideoloji, devlet tarafından toplumun farklı kesimlerine aktarılır. Bu aktarma, eğitim, medya ve diğer kurum ve kuruluşlar aracılığıyla yapılır. (Kazancı, 2002)

Althusser'in yaklaşımı, haberlerin ideolojinin bir aracı olarak nasıl işlediğini anlamamıza yardımcı olabilmektedir. Haberler, ideolojiyi yaymak ve sürdürmek için kullanılan bir araç olarak ele alınabilmektedir. Haberler, devlet tarafından desteklenen görüşleri ve değerleri yansıtabilmektedir. (Düzcan, 2022).

Haberler, ideoloji ve söylem arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlüdür. Haberler, ideolojiyi yaymak ve sürdürmek için kullanılabilir. Ayrıca, ideolojinin nasıl şekillendirdiği ve yönlendirdiği söylemi de yansıtabilmektedir. (Çoban, 2011).

1.5.1. Haber Değeri ve İdeoloji

Gans'a göre, haber değerlerinin ideolojiyle bağlantılı olduğu savunulabilmektedir. Bu, haberlerin belirli değerleri yansıttığı ve bu değerlerin gazeteciliğin ideolojisini oluşturduğu anlamına gelmektedir. Gans, ideolojinin tutarlı veya bütünsel bir sistem olmadığını, ancak birbiriyle ilişkili ancak birbiriyle çelişebilecek değerlerden oluşan bir yapı olduğunu vurgular. Bu nedenle, haber değerleri, ideolojinin bir parçası olarak görülmelidir. (Kılıç, 2014)

Düşünsel ve ideolojik değerler, bir olayın haber değeri kazanmasında ve medya tarafından yayınlanmasında önemli bir rol oynar. Bu değerler, hangi olayların ele alınacağına karar verme sürecinde ortaya çıkmaktadır. Bu süreç, editörler, yayıncılar, ve hatta haber toplarken muhabirler tarafından yürütülür. Muhabirler genellikle haberin nasıl düzenleneceğine dair belirli fikirlere sahiptir ve bu fikirler haberin içeriğini etkileyebilmektedir. (Yurdakul, 2018)

Haber değeri, gazetecinin özgür ve bağımsız olmasına rağmen, yine de bir şekilde bir ideolojiye maruz kalmanın bir yoludur. Bu, haber değerinin belirlediği kriterler ile gazetecinin ideolojik eğilimleri arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır. Örneğin, bir gazetecinin "önemli" olarak gördüğü bir olay, başka bir gazeteci tarafından "önemsiz" olarak görülebilir. Bu durum, gazetecilerin farklı ideolojik eğilimlere sahip olmalarına bağlı olarak, aynı olaya farklı değerler atfetmelerine neden olabilir. (Gürses, 2017)

Haber değerleri, medya kuruluşları tarafından haber seçiminde ve haberi nasıl sunulduğunda kullanılan kriterler olarak tanımlanabilir. Haber değerleri, medya kuruluşunun ideolojik, sosyal, düşünsel, kültürel ve ekonomik değerlerini yansıtır. Bu nedenle, medya kuruluşundan medya kuruluşuna haber değerleri farklılık gösterebilir. (Çebi, 1996)

Medya kuruluşlarının sahip oldukları ideolojiler, haber değerlerini şekillendirmede önemli bir rol oynar. Farklı ideolojilere sahip medya kuruluşları, olayları farklı şekillerde ele alabilir ve farklı haber değerlerine odaklanabilir. Bu nedenle, haber değerlerinin "gerçekleşen olayların veya haber unsurlarının bir yansıması değil, ideolojik ve zihinsel bir yapı" olduğu söylenebilir. Bir olayın haber değeri, medya kuruluşunun ideolojisine göre belirlenebilir. Örneğin, bir siyasi kuruluş

tarafından kontrol edilen bir medya kuruluşu, o kuruluşun ideolojisine uygun olayları daha fazla haber değeri taşıyor olarak görebilir. (Tosun, 2016)

Haber değeri ve ideoloji, haber üretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Haber değeri, bir olayın medya tarafından ele alınmasının olasılığını belirleyen bir dizi faktörden biridir. Bu faktörler arasında, olayın önemi, ilgi çekiciliği ve ideolojik değeri yer alır. İdeoloji, haber değeri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve medya kuruluşunun dünya görüşünü yansıtır. (Çebi, 1996)

İKİNCİ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE IRAK MEDYASI VE YAŞANAN DEĞİŞİMLER

2.1. Irak Medyasına Tarihsel Bir Bakış: Irak Basınının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Irak basınının doğuşu, ilk gazetenin 15.06.1869 tarihinde yayınlanan El Zawra gazetesiyle başladığı kabul edilmektedir. Ancak Irak tarihçisi Sayyid Razouk Issa, 1934 yılında yayınlanan Musul yıldızı dergisindeki bir makalesinde, Bağdat'ta çıkan ilk gazetenin 1816 yılında Osmanlı Irak valisi Davud Paşa tarafından yayımlandığını belirtmiştir. Bu gazetenin taş baskıyla basıldığı ve kopyalarının Valilik sarayının duvarlarına asıldığı ifade edilmiştir. Bu bilgiler, Groves ve Frizler gibi seyyahların kayıtlarında ve diğer kaynaklarda yer almaktadır. Ancak araştırmacı Abdulrazzaq al-Hasani, Journal gazetesine ait bir kopyaya İngiliz Müzesi veya Osmanlı kurumlarında rastlamadığını söylemektedir (Al-Zaidi, 2009).

El-Zawra gazetesi Arapça ve Türkçe olarak yayınlanmış olup, valiliğin durumunu anlatan bir yayındır. Dört sayfadan oluşan gazete yaklaşık yarım asır boyunca yayınlanmış ve toplamda 2607 sayıya ulaşmıştır. Son sayısı 11.03.1917 tarihinde yayımlanan gazete, Osmanlı Anayasası'nın 1908 yılında yayınlanmasıyla birlikte Bağdat'taki tek gazete olmaya devam etti ve Arapça gazetelerin çıkmasına olanak tanımıştır. (Terzibaşı, 2001)

Şekil 1. Irak'ın İlk Gazetesi El-Zawra Gazetesi

El-Zawra gazetesinden sonra, Musul'da 25.6.1885 tarihinde Musul gazetesi ve Basra'da 31.12.1889 tarihinde Basra gazetesi yayımlanmıştır. Bu gazeteler, Osmanlı hükümetinin durumunu anlatan yayınlar olup, Sultan II. Abdulhamid döneminde çıkmıştır. (Kerkük, 1959)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ve İngiliz işgalinin başlangıcıyla birlikte, Irak basını zayıf kalmış ve dünya genelindeki entelektüel gelişmelere ayak uyduramamıştır. Irak, Osmanlı basın yasasını 1931 yılına kadar uygulamaya devam etmiştir. Nuri Said'in iktidarı döneminde muhalif ulusal gazeteler, ülkenin siyasi konularını eleştiren gazeteler, El Bilad, Saut al-Iraq, al-Jihad, Sada al-Istiqlal, al-Akhbar, Sadiq al-Sha'ab, al-Istiqlal ve al-Furat da dahil olmak üzere bu gazeteleri engellemiştir (Al-Rawi, 2022)

İkinci Dünya Savaşı sonrasında İçişleri Bakanı Saad Salih, siyasi partilere kendi gazetelerini çıkarma izni vermiştir. Fadel al-Jamali'nin başkanlık ettiği İletişim Bakanlığı'nın kurulmasıyla birlikte Irak gazetelerinin önde gelen genel yayın yönetmenlerinden biri olan Rafael Butti göreve getirilmiştir. 14 Temmuz 1958 Devrimi'nin ardından ise onlarca gazete ve dergi yayımlanmıştır. Devrimin ilan edilmesiyle birlikte yayın özgürlüğü getirilmiş ve muhalif gazetelerin yayımına yeniden başlanmıştır. Bağdat'ta 45 gazete ve dergi bulunmaktaydı, diğer illerde ise 20 gazete ve dergi bulunmaktaydı. (Küzeci, 2009).

Devrimin gazetelere verdiği özgürlük sonucunda, gazetelerin yönelimleri ve görüşleri çeşitlendi ve bu kaos ortamı gazeteler arasındaki ayrılığı artırdı. Bu durum, gazetecilik alanındaki engellerin artmasına ve gazetecilik becerilerinin düşmesine neden olmuştur. Ancak, 8 Şubat darbesi sonucunda basın daha karanlık bir duruma dönmüş ve El Bilad, El Akhbar ve El Zaman gibi gazeteler kapatılmıştır. Bu durum birçok gazetecinin yurt dışına göç etmesine yol açmıştır. (Al-Rawi, 2022)

Aynı durum, ilk Arif döneminde Mısır basınının Irak basınına örnek olmasıyla gerçekleşmiştir. Mısır'dan uzman bir kişi getirilerek Irak gazetelerinin geliştirilmesi sağlanmıştır. İkinci Arif döneminde ise daha açık bir ortam oluşmuş ve kaliteli gazeteler ortaya çıkmıştır, ancak bu durum uzun sürmemiş ve gazeteler devletin kontrolü altına girmiştir. (Küzeci, 2009).

Baas Partisi iktidara geldiğinde, gazetecilerin sendika başkanı Abdülaziz Barakat ve El Manar gazetesinden Abdullah Al-Khayyat idam edildi. Basın, iktidarın propaganda aracı haline geldi ve gazetecilikteki yaratıcılık sona erdi. Ardından, Amerikan işgaliyle birlikte Irak Haber Ajansı'nın kapatılması ve herkesin gazete çıkarmasına izin verilmesi kararı alındı, ancak gazeteciler odasının etkili bir rolü olmadı. (Al-Zaidi, 2009).

2003'teki ABD işgali, Irak'ta medya alanında önemli değişikliklere yol açtı. İşgalin ardından, Irak hükümetinin kontrolündeki tek devlet medyası kurumu olan Irak Radyo ve Televizyonu (IRT) kapatıldı ve basın özgürlüğü ilan edildi. Bu gelişmeler, Irak'ta yeni gazetelerin ve dergilerin hızla ortaya çıkmasına yol açtı (Mansur, 2018).

Irak, etnik, dini ve mezhepsel açıdan çeşitli bir toplumdur. Bu çeşitlilik, Irak'ın medyasında da kendini göstermektedir. Irak'ta yayın yapan gazete ve dergiler, farklı

etnik ve dini grupların çıkarlarını temsil etmektedir. Bu durum, Irak'ın toplumsal dokusunu ve siyasi dinamiklerini yansıtmaktadır.

2.1.1. Irak Basınının Felsefesi

Irak basını, başlangıcından itibaren ve uzun yolculuğu boyunca Irak'ta hızlı bir şekilde yayılmasıyla ve ülkedeki tüm yönlerden olayları kaydetmesiyle öne çıkmıştır. Osmanlı döneminde 69 gazete, iki dünya savaşı arasında 150 gazete ve dergi, İkinci Dünya Savaşı ile Temmuz Devrimi arasında 350 gazete ve dergi yayınlanmıştır. Bu yayınlar, tüm kesimleri temsil etmekteydi. (Jasim, 2010)

Irak basını, farklı dönemlerde değişen özgürlük ve çeşitlilik seviyelerinden geçmiştir. Nispeten özgür bir dönemden, yayınların kapatılmasına ve ayrıcalıklarının kaldırılmasına kadar değişmiştir. Irak gazeteleri, siyasi, ekonomik ve dini farklı kültürlerin yanı sıra çeşitli dinler, mezhepler ve inançlar ile ilişkili olarak sosyal yaşamda tartışmalı bir ilişkiye sahipti. Bu nedenle, Irak gazeteleri, bu alanlarda etkili bir rol oynamış ve ülkeyi sağlam temeller üzerine inşa etme çabasıyla tüm halkları uzlaştırmaya çalışmıştır. (Selim, 2007)

Irak basınının felsefesi, ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerini halka duyurmak ve kamuoyunu bilgilendirmek üzerine kurulmuştur. Bu doğrultuda, Irak basını, ülkenin farklı kesimlerini temsil eden ve çeşitli görüşlere yer veren bir yapıya sahiptir. (Jasim, 2010)

Irak basınının tarihi, 19. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Bu dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olan Irak'ta, ilk gazeteler ve dergiler yayınlanmaya başlamıştır. Irak'ın bağımsızlığını kazandığı 1932 yılından sonra, basın özgürlüğü alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde, Irak'ta çok sayıda gazete ve dergi yayınlanmaya başlamış ve basın, ülkenin siyasi ve sosyal yaşamında önemli bir rol oynamıştır (Batı, 1976).

Ancak, 1968 yılında Baas Partisi'nin iktidara gelmesiyle birlikte, Irak basınında önemli kısıtlamalar getirilmiştir. Bu dönemde, basın, iktidarın propaganda aracı haline gelmiş ve muhalif sesler susturulmuştur. 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle birlikte, Irak basınında daha da ciddi kısıtlamalar yaşanmıştır. Bu dönemde, Irak basını, sadece iktidarın görüşlerini yansıtan bir propaganda aracı haline gelmiştir. (Kati, 2011).

2003 yılında Irak'ın ABD tarafından işgal edilmesinden sonra, Irak basınında önemli bir özgürleşme yaşanmıştır. Bu dönemde, Irak'ta çok sayıda yeni gazete ve dergi yayınlanmaya başlamış ve basın, ülkenin demokratikleşme sürecinde önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Ancak, Irak'ta hala basın özgürlüğü alanında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar arasında, gazetecilere yönelik şiddet, sansür ve siyasi baskı yer almaktadır. (Nghims, 2012)

Irak basınının felsefesi, ülkenin demokratikleşmesi ve halkın bilgilendirilmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Irak basınının önündeki zorlukların aşılabilmesi ve basın özgürlüğünün tam anlamıyla sağlanabilmesi için gerekli adımlar atılmalıdır (Aziz, 2020).

2.2. Irak Medyasında Yaşanan Değişim ve Dönüşümler

2.2.1. Toplumsal Değişimler Nedeniyle Yaşanan Değişiklikler

Irak basınının, toplumla olan ilişkisi, hayatın değişen koşulları, sivil ve siyasi haklar ve genel özgürlüklerin talep edilmesi, olayların izlenmesi ve çok seslilik ve basın özgürlüğüne ulaşma çabası açısından zengin bir tarihi vardır. Ancak, Irak'ın etnik ve dini çeşitliliği ve farklı bakış açıları, demokrasi, özgürlük ve insan hakları gibi yeni fikirlerin benimsenmesini ve uygulanmasını sınırlamıştır. Bu kavramlar, temelde düşünsel ve ideolojik olarak çelişen bileşenler içinde gelişme ve büyüme ortamı bulamamıştır. Ayrıca, Irak'taki siyasi güçler, muhalefet düşüncesine alışmış ve kendisinden farklı düşünsel ve ideolojik birikimi kabul etmemiştir. Bugün bile gazeteler, sağlam temeller üzerinde çalışmaya başlamak için bir kuruluş aşamasındadır ve geleneksel toplumsal ilişkilerden uzaklaşmaya çalışmaktadır. (Al-İyebi, 2009)

Irak'taki siyasi sistem, mezhepsel bölünmeye dayalı bir kırılmalığa sahiptir ve iktidar pastasındaki paylar için sürekli anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Bu durum, siyasi güçlere bağlı gazetelerin çalışmalarında güçlü bir şekilde yansımıştır. Bu da, kardeşlik duygularının zayıflamasına, gazetelerin yayın politikasına göre çalışmasına, okuyucu kitlesini kazanmaya ve çizilen politikalara uygun davranışları benimsemeye odaklanmasına neden olmuştur. Ayrıca, paylaşımcı demokrasinin getirdiği ekonomik, hizmet ve güvenlik koşullarındaki bozulma, basın özgürlüğünün kısıtlanmasına ve gazetelerin söyleminin daralmasına ve sınırlı bir hale gelmesine yol açmıştır. Hükümete bağlı gazeteler, onun ağzıyla konuşmaya ve çalışmalarının eksikliklerini

savunmaya odaklanmış, siyasi güçlere bağlı gazeteler ise onları finanse eden güçlerin çıkarlarını dile getirmeye yönelmiştir (Al-Fıracı, 2005).

2.2.2. Teknolojik Dönüşümler Nedeniyle Meydana Gelen Değişimler

Teknolojik dönüşümler, Irak basınında önemli değişimlere yol açmıştır. Bu değişimlerden biri, haber alma kaynaklarının çeşitliliğinin artmasıdır. Bu durum, Irak basınının tek taraflı tutumunu ve toplumda yaşanan gerçekleri yansıtmadaki yetersizliğini ortaya çıkarmıştır. Özellikle siyasi partilerin yayın organları, bu değişimden en fazla etkilenen yayın organları olmuştur. Bu yayın organları, partilerinin ideolojilerine uygun bir şekilde haber üretmekte ve toplumda yaşanan gerçekleri görmezden gelmektedir. Bu durum, Irak basınının toplumsal bütünleşmeye ve uzlaşmaya katkı sağlamadaki yetersizliğini göstermektedir. (Al-Rawi ve Saleh, 2022).

Teknolojik dönüşümler, Irak basınının uluslararasılaşmasına da katkı sağlamıştır. İnternet ve sosyal medya, Iraklı gazetecilere ve yayın organlarına dünyanın her yerinden haber ve bilgi edinme imkânı sunmaktadır. Bu durum, Irak basınının daha geniş bir kitleye ulaşmasını ve farklı perspektiflerden haber üretmesini sağlamıştır.

2.3. Irak ve Kitle İletişim Araçları

Medya, kamuoyu üzerindeki etkisinden dolayı "dördüncü güç" olarak adlandırılmıştır. Medya, yasama, yürütme ve yargı güçlerinden sonra gelir. Medyanın önemi ve çeşitliliği nedeniyle, medya, iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve sosyal medya araçlarının haber, film ve raporların iletimi için bir araç ve kaynak haline gelmesiyle küresel olarak varlığını sürdürmektedir. Bu, "yeni medya" olarak da bilinen yeni bir medyanın doğuşunu da işaret etmektedir (Obaid, 2009).

Dünya çapındaki halk hareketlerinde, medya, popüler ayaklanmalara hazırlık, hükümetleri devirmek, reform değişiklikleri yapmak, siyasi katılım değerlerini güçlendirmek ve demokratik dönüşümler sağlamak gibi çeşitli roller oynamıştır. Bu roller, güçleri ve kontrolleri, medyanın devletle olan ilişkisi, özgürlüklerin kapsamı ve bu ülkede veya o ülkede geçerli hukuki ilerleme düzeyi gibi çeşitli faktörlere bağlıdır. Medya, ayrıca, siyasi ve ideolojik kapatma programlarına uygun olarak toplumu yönlendirmek ve halkın gerçek çıkarlarını siyasi liderlerin ve hedeflerin hizmetine

sunmak için de kullanılabilir. Bu, özellikle baskıcı rejimler veya kırılğan ve kırılğan ÷lkelerde açıkça gör÷lmektedir (Hamid, 2008).

2003 Irak işğali sonrasında, Irak'ın siyasi sisteminde büyük ve köklü bir değişim yaşanmıştır. İşgal güçlerinin ilk kararlarından biri, 23 Nisan 2003 tarihinde, 14 numaralı kanunla Irak Enformasyon Bakanlığı'nı feshetmek ve önceki rejimin yayın organlarını kapatmak olmuştur. Haziran 2003'te ise, 6 numaralı kararla, Irak Medya Ağı kurulmuştur. Bu ağ, bağımsız bir medya kurumu olarak, feshedilen Enformasyon Bakanlığı'nın yerini almıştır. (Khafaf, 2006).

İşgal güçleri, medya faaliyetlerini kontrol altına almak için bir dizi kural ve düzenleme getirmiştir. Bu düzenlemeler, işgal güçlerinin Irak'taki programıyla uyumlu olmayan medya içeriklerini engellemeyi amaçlıyordu. Aynı zamanda, eski Birleşmiş Milletler Kosova temsilcisi ve basın sözcüsü Simon Harris, Irak'taki medya faaliyetlerini düzenlemekle görevlendirildi (Al-Mashhadani, 2013).

Irak Medya Ağı tarafından kurulan "Irakiye TV" ve "Sabah Gazetesi" gibi devlet destekli medya organlarının yanı sıra, birçok özel televizyon kanalı, gazete ve radyo istasyonu da kurulmuştur. Bu kanalların ve kuruluşların çoğunda, medya deneyimine sahip çalışanlar yer almaktaydı. İşgal güçleri, bu medya kuruluşlarını büyük miktarda parayla destekledi. Bu desteğin amacı, ABD ve Birleşik Krallık'ın imajını düzeltmek ve bu kuruluşların faaliyetlerini sürdürmesini sağlamaktı (Alwan, 2015).

İşgal güçleri tarafından yapılan medya reformları, Irak medyasının bağımsızlığını ve özgürlüğünü artırmayı amaçlasa da, bu reformlar eleştirilere de maruz kalmıştır. Eleştirilere göre, işgal güçleri, Irak medyasını kendi çıkarları doğrultusunda kontrol etmek için bu reformları kullanmıştı. (El-Mersumi, 2015)

ABD, Irak medyasını uzun süre finanse etmemiştir. Bunun sonucunda, Irak'taki siyasi süreçte temsil edilen partilerin ve güçlerin medya yüzleri haline gelmiştir. Siyasi partiler ve figürler, siyasi geleceklerini veya medya varlıkları üzerindeki nüfuzlarını sürdürmek için bu medyaya güvenmeye başladı (Al-Ali, 2011).

Irak Medya Ağı'nın kurulmasından yaklaşık yirmi yıl sonra, Irak medya manzarasında 55'ten fazla televizyon kanalı, 290'a yakın gazete ve 120'den fazla radyo istasyonu bulunmaktadır (Aziz, 2020).

Ancak, Irak'taki medya ortamı, ideolojik olarak yönlendirilmiş medya kuruluşlarının baskınlığı ile karakterizedir. Bu kuruluşlar, genellikle siyasi partiler veya dini gruplar tarafından finanse edilmekte ve belirli bir bakış açısını desteklemek için yayın yapmaktadırlar. Bu durum, Irak'ta bilginin akışını ve kamuoyunun oluşumunu şekillendiren önemli bir güç haline gelen medya kuruluşlarının etkisini artırmaktadır (Al-Rawi ve Saleh, 2022).

Bu bağlamda, Irak'ta medyanın "dördüncü güç" olarak değil, "birinci güç" olarak görülebileceği iddia edilebilir. İdeolojik olarak yönlendirilmiş medya kuruluşları, kamuoyu üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmekte ve Irak'ın politik ve sosyal yaşamında önemli bir rol oynayabilmektedir.

2.3.1. Irak Medyasında Yer Alan Gazeteler

2003'ten sonra Irak'ta yayımlanan en önemli gazetelerden bazıları şunlardır:

Al-Sabah Gazetesi

Al-Sabah Gazetesi, Irak'ta yayınlanan günlük bir gazetedir ve Irak en çok terih edilen gazetelerden birisidir. Devlete ait ve kamu fonlarıyla finanse edilen bir medya ağının parçasıdır. 2003 yılında Geçici Koalisyon Yetkilisi tarafından çıkarılan 66 numaralı emirle kurulmuştur. Daha sonra yönetimi, Irak hükümetine devredilmiştir. Irak hükümeti, Sabah gazetesinin baş editörlerini atamaktadır. Bu durum, 66 numaralı emrin hala yürürlükte olmasına rağmen, baş editörün Irak Parlamentosu tarafından atanması gerektiği hükmüne aykırıdır. Günümüzde Sabah Gazetesi, Irak hükümeti adına konuşan, politikasını destekleyen, fikirlerini yayan ve tutumlarını savunan resmi bir devlet gazetesidir. Sabah Gazetesi, 17 Mayıs 2003 tarihinde sekiz sayfa olarak yayınlanmaya başlamıştır. Daha sonra on iki sayfaya çıkmış, daha sonra ise günde 34 sayfa yayınlanmaya başlamıştır. Bununla birlikte, gazetede spor, şehir hayatı, stratejik bakış açıları ve sanat gibi konularda uzmanlaşmış ek yayınlar da bulunmaktadır (Kökez ve Şükriye, 2010).

Al- Zaman Gazetesi

Al-Zaman Gazetesi, 1998 yılında Iraklı gazeteci ve iş adamı Saad Bazzaz tarafından kurulan, Irak'ta faaliyet gösteren bir günlük siyasi gazetedir. Gazete, Irak ve Londra'da iki baskı halinde yayımlanmaktadır ve Irak en çok terih edilen gazetelerden birisidir. Gazetenin ayrıca çevrimiçi bir sürümü de bulunmaktadır. Zaman Gazetesi, Irak ve diğer Arap ülkelerinden çok sayıda gazeteci ve köşe yazarına ev sahipliği

yapmaktadır. Al-Zaman Gazetesi, yolsuzluğu eleştirmeye ve ülkedeki güncel olaylara farklı bakış açıları sunmaya odaklanmaktadır. Gazete, konuları ve sorunları profesyonel ve objektif bir şekilde ele alan liberal bir yayın politikası benimsemektedir (Hamad, 2008).

Düstur Gazetesi

Düstur Gazetesi, 2003 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgal etmesinden sonra kurulmuştur. 21 Haziran 2003 tarihinde ilk sayısını yayınlayan gazete, bağımsız bir siyasi günlük gazetedir ve herhangi bir siyasi parti veya harekete bağlı değildir. Gazetenin sahibi ve yönetim kurulu başkanı olan Basım Şeyh, aynı zamanda gazetenin baş editörüdür. Düstur, Irak'ın yaşadığı en zorlu mali ve ekonomik koşullarda ayakta kalmayı başarmıştır. Bu, gazetenin aynı dönemde yayın hayatına başlayan ve çoğu kapanan diğer gazetelerden farklı bir özelliğidir. Düstur, günlük olarak 24 sayfalık çeşitli ve farklı konulara yer veren bir gazetedir. Gazetenin içeriği, siyaset, edebiyat, sanat, kültür, spor, ekonomi, tarih ve mizah gibi hayatın tüm alanlarını kapsamaktadır. (Saah, 2022).

Adalet Gazetesi

Adalet Gazetesi, Irak'ta faaliyet gösteren bir siyasi parti olan Irak İslami Yüksek Konseyi'ne bağlı bir günlük siyasi gazetedir. Gazete, 22 Mayıs 2003 tarihinde ilk kez yayınlanmış ve o günden bu yana düzenli olarak yayınlanmaktadır. Gazete, sekiz sayfadan oluşmaktadır ve Irak'taki siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeleri kapsamaktadır (Kökez ve Şükriye, 2010).

Tarik El-Şab Gazetesi

Tarik El-Şab Gazetesi, Irak Komünist Partisi tarafından yayınlanan günlük bir siyasi gazetedir. Gazetenin baş editörü Mifid Cezayirli'dir. Gazete, ilk sayısı 25 Ocak 1959 tarihinde "İttihat El-Şab" adıyla gizlice yayınlanmıştır. O dönemde, gazetenin Komünist Parti'nin yayın organı olduğu ilan edilmemiştir. Gazetenin yayın iznini, gazetenin kurucusu olan Abdulkadir İsmail Bustani almıştır (Saah, 2022).

Irakiyoon

Irakiyoon, bağımsız, kültürel, siyasi ve günlük bir gazetedir. 2005 yılından beri Musul, Irak'ta yayın yapmaktadır. Gazetenin yayıncısı Esil Abdülaziz El-Nüceyfi'dir. 12 sayfadan oluşan gazete, Musul vilayetindeki güncel olayları ve gelişmeleri

yansıtmaktadır. Gazetenin ilk ve son sayfaları dört renkli, diğer sayfaları ise siyah beyaz olarak orta boyda yayınlanmaktadır (Küzeci, 2009) .

Al-Masar Gazetesi

Al-Masar, Musul'da Al-Masar İletişim Müessesesi tarafından yayınlanan bağımsız bir günlük siyasi gazetedir. İmtiyaz sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Heyfe El-Hüseyni'dir. Irak Gazeteciler Cemiyeti'ne 250 numaralı kayıtlıdır. 2005 yılından beri yayın hayatına devam eden gazete, büyük boy, 12 sayfa olarak, ilk ve son sayfaları dört renk, iç sayfaları ise siyah beyaz olarak yayınlanmaktadır (Mahdi, 2012).

Al Maşrik

Al Maşrik, günlük olarak yayınlanan ve dünyanın birçok ülkesinde dağıtılan uluslararası bir bağımsız gazetedir. Gazetenin merkezi Bağdat'tadır ve idare müdürü Gandi Muhammed Abdülkerim'dir. 12 sayfadan oluşan gazetenin 1. ve 12. sayfaları renkli, diğerleri ise siyah beyazdır. Gazetenin web adresi, 2004 yılından beri yayında olan www.al-mashraq.net'tir. Gazete, Maşrik Kültür ve İletişim Yatırımları Müessesesi tarafından yayımlanmaktadır (Saah, 2022).

Kululıraq gazetesi

Kululıraq, 2003 yılından beri Irak'ta yayımlanan günlük bir gazetedir. Gazete, bağımsız bir yayın organıdır ve imtiyaz sahibi Galip Errukabi, yazı işleri müdürü Adil Ermani'dir. Kululıraq, 12 sayfa olarak yayımlanmaktadır. 1 ve 12. sayfalar renkli, iç sayfalar siyah beyazdır. Gazete, Irak'ın siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamına ilişkin haberler ve yorumlar yayınlamaktadır (Zaidan, 2009).

Al-Parlamen Gazetesi

Al-Parlamen, 2005 yılından beri Bağdat'ta günlük olarak yayınlanan bağımsız bir siyasi gazetedir. Gazete, 12 sayfadan oluşmaktadır ve yazı işleri müdürü Avukat Fazıl Abbud El Saffar'dır. Gazete, "Iraklıların Sesi" sloganıyla yayın hayatına başlamıştır. 1 ve 12. sayfaları renkli, iç sayfaları ise siyah beyazdır. (Küzeci, 2009)

2.3.2. Irak Medyasında Yer Alan Radyo Kanalları

Irak Radyosu

Irak Radyosu, 2003 yılının 15 Temmuz tarihinde, orta frekans (AM) bandında günde dört saatlik yayın ile resmi olarak yayın hayatına başlamıştır. Daha sonra, yayın süresi günde on saate çıkarılmıştır. Radyoda, farklı disiplin ve alanlarda çalışan

yaklaşık 20 personel görev yapmaktadır. Radyo, resmi yayına başlamasından yaklaşık iki hafta sonra, İngilizce yayın hizmeti başlatmıştır. Bu hizmet kapsamında, tam bir haber bülteni, siyasi yorumlar ve çeşitli programlar sunulmaktadır (Al-Azzawi, 2012).

Irak, Babil Radyosu

Irak, Babil Radyosu, 1974 yılında, Irak'ın eski cumhurbaşkanı Ahmed Hasan el-Bekir döneminde, dönemin Irak Basın Bakanı Hamid el-Avan el-Cebûri tarafından kurulmuştur. Radyo, Irak'ın Babil vilayetindeki el-Meşruhat bölgesinde faaliyet göstermekteydi. Başlangıçta, AM bandında yayın yapan iki orta güçlü istasyona sahipti. Bu istasyonlar, Irak'ın iç ve dış bölgelerine yayın yapmaktaydı. Ayrıca, kısa dalga bandında yayın yapan iki istasyonu da bulunmaktaydı. Bu istasyonlar, dünyanın her yerine, farklı frekanslarda yayın yapmaktaydı. (Radhi 2011) .

2003 yılındaki Irak Savaşı sırasında, ABD bombardımanı sonucu radyonun altyapısı büyük zarar görmüştür. Ayrıca, ABD askerleri, radyonun bulunduğu yeri askeri üs olarak kullanmıştır. Bu nedenle, radyo yayınlarına ara vermek zorunda kalmıştır. 2010 yılında, radyonun altyapısı onarılmış ve yayınlarına yeniden başlamıştır. Radyo, bu kez, daha modern ekipmanlarla yayın yapmaktadır (Radhi 2011) .

Mustakbil Radyosu

Radyo Mustakbil, Irak Ulusal Mutabakat Hareketi'ne (IUMH) bağlı bir radyo istasyonudur. Hareketin lideri ve eski Irak Başbakanı İyad Allavi tarafından kurulan radyo, hareketin sözcüsü olarak görev yapmaktadır. Radyonun deneme yayını, 2003 yılının 13 Ağustos'unda, günde yedi saatlik yayınlara başlamıştır. Bu yayın, 2003 yılının 13 Eylül'üne kadar devam etti. 13 Eylül, radyonun orta frekans (AM) bandında resmi yayınına başladığı tarihtir. Daha sonra radyo, FM bandında yayın yapmaya başlamıştır (Yusuf, 2014).

Radyo Dicle

Radyo Dicle, ticari bir radyo istasyonudur ve ticari reklam gelirleriyle finanse edilmektedir. Radyo, Iraklı gazeteci Ahmed Rakkabi'ye aittir. 2004 yılının 5 Nisan'ında, 90.0 FM frekansında, Bağdat ve çevresini kapsayacak şekilde deneme yayınına başlamıştır. Yayın süresi sabah 9'dan akşam 10'a kadardı. Deneme yayınının ardından, 3 Mayıs 2004 tarihinde resmi yayınına başlamıştır (Ismail, 2014).

Sümer Radyosu

Sümer Radyosu, 13 Kasım 2004 tarihinde yayın hayatına başlayan, Irak'ın başkenti Bağdat'ta faaliyet gösteren bir radyo kanalıdır. Radyo, eski Irak'ın zengin tarihi ve kültürüne olan saygıyı ifade etmek için Sümer uygarlığına ithafen isimlendirilmiştir. Sümer Radyosu, başlangıçta günde 12 saat yayın yapmaktaydı. Ancak, yayın süresi kısa bir süre sonra 24 saate çıkarılmıştır. Radyo, FM bandında yayın yapmaktadır ve Irak'ın tüm illerini kapsamaktadır (Radhi 2011) .

Radyo, haber, müzik, kültür ve spor gibi çeşitli konularda yayın yapmaktadır. Haber programları, Irak ve dünyadaki güncel gelişmeleri kapsamaktadır. Müzik programları, Irak ve dünyanın farklı kültürlerinden müzikleri içermektedir. Kültür programları, Irak tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmaktadır. Spor programları, Irak ve dünyadaki spor müsabakalarını takip etmektedir (Radhi 2011) .

Narin Radyosu

Narin Radyosu, 2003 yılında Irak'ın Kut şehrinde kurulan, genel yayın yapan bir radyo kanalıdır. Radyo, siyasi, dini ve ekonomik konularda çeşitli programlar sunmaktadır. FM bandında yayın yapmaktadır ve Irak Yüksek İslami Konseyi'ne (IYI) yakınlığıyla bilinmektedir. (Radhi 2011) .

Radyo Nâs

Radyo Nâs, Irak'ta faaliyet gösteren, ticari bir radyo kanalıdır. Kanal, bağımsız bir bütçeye sahiptir ve gelirini reklamlardan elde etmektedir. Kanal, Iraklı iş insanı M. Halil Musvi tarafından kurulmuştur ve Bağdat'ta merkezi bulunmaktadır. Kanal, sabah 7'den gece yarısına kadar yayın yapmaktadır. Kanalda çalışan 28 personel, farklı bölümlerde ve uzmanlıklarda görev yapmaktadır. (Ismail, 2014).

Radyo Hadise

Radyo Hadise, kendini bağımsız ve genel bir yayın kuruluşu olarak tanımlayan, siyasi, ekonomik ve kültürel konularda yayın yapan bir radyo kanalıdır. Kanal, 2007 yılının 1 Ocak Pazartesi günü saat başı bir deneme yayını ile yayın hayatına başlamıştır. Kanalın kurucusu, eski Iraklı siyasetçi ve diplomat Haşim Şebip'tir. Şebip, 1958 yılında Irak Cumhuriyeti'nin radyosunda çalışmıştır (Küzeci, 2009).

Marbed Radyosu

Marbed Radyosu, 2005 yılının ortasında yayın hayatına başlamıştır. Başlangıçta, Basra ilini kapsayan bir yayın alanı hedeflenmiştir. Radyonun yayın alanı, Basra'nın yanı sıra komşu olan Maysan ve Nasiriye illerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Marbed Radyosu, güney illerinde üç FM frekansı üzerinden yayın yapmaktadır (Yusuf, 2014).

Faluçe Radyosu

Faluçe Radyosu, Irak'ta faaliyet gösteren bir medya kuruluşudur. Radyo, 20 Ocak 2008 tarihinde kurulmuştur ve FM bandında yayın yapmaktadır. Fırat Radyosu'nun yayın süresi günde altı saattir ve sabah 7'den öğleden sonra 1'e kadar devam etmektedir. Radyo, günlük ve haftalık programlar yayınlayarak farklı konular ve alanlara hitap etmektedir (Radhi 2011) .

Muhabet Radyosu

Muhabet Radyosu, kendisini "Iraklı kadının sesi" olarak tanımlayan ve kadın, aile ve çocuk ile ilgili programlar sunan bir radyo istasyonudur. Radyo, 1 Nisan 2004 tarihinde FM bandında günlük dört saatlik yayına başlamıştır. Daha sonra yayın süresi 11 saate çıkarılmış ve yayın saatleri sabah 8'den akşam 6'ya kadar uzatılmıştır (Ismail, 2014).

2.3.3. Irak Medyasında Yer Alan Televizyon Kanalları

Irakiye TV

Irakiye TV, Irak medya ağının genel müdürlüklerinden biridir. Irak Radyo Televizyon Kurumu'nun (BBC) idari ve mali olarak hükümetten bağımsız çalışma sistemine benzer şekilde kurulmuştur. Bu, kanalın devleti değil, genel olarak halkı temsil etmesini sağlamıştır. Kanal, 2 Haziran 2004'te bir karasal istasyon olarak dört saatlik günlük yayınlarla yayın hayatına başlamıştır. Bir hafta sonra yayın süresi yedi saate çıkarılmış ve 3 Ağustos 2004'te on saate ulaşmıştır. Bu, deneme yayınının sonu ve düzenli yayının başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Fadel, 2004).

Al-Saharqiya Tv

Kanal, Dubai Medya Şehri'nde kayıtlı bir şirkettir. Iraklı gazeteci Saad El-Bazzaz, kanalın yönetim kurulu başkanıdır. Kanal, ilk kez 23 Mart 2004 tarihinde sekiz saatlik deneme yayınıyla yayın hayatına başlamıştır. Bu deneme yayını, 13 Nisan

2004 tarihine kadar devam etmiştir. 13 Nisan 2004, kanalın resmi yayın hayatına başlaması ve 24 saat yayına geçmesiyle sonuçlanan bir dönüm noktası olmuştur. Kanal, 4 Mayıs 2004 tarihinde ilk Irak merkezli haber bültenini yayınlamıştır. Bu bülten, Irak'ın içişlerine odaklanmış ve kanalın Irak'ın en önde gelen haber kanallarından biri olma hedefini yansıtmıştır (Al-Shammari, 2010).

Fayhaa Kanal

Fayhaa Kanal, 27 Temmuz 2004 tarihinde Birleşik Arap Emirlikleri'nin Ajman Emirliği'nden yayın hayatına başlamıştır. Dubai Medya Üretimi Şehri'nde kayıtlıdır ve yönetim kurulu başkanı Dr. Muhammed Tayy'dır. Kanal Fayhaa'da 150 çalışan bulunmaktadır. Bu çalışanlar, programcılık, sanat ve yönetim gibi farklı uzmanlıklara sahiptir (Nasir, 2009).

El-Mesar Kanal

El-Mesar Kanal, Iraklı El-Dawa parti bağlı bir televizyon kanalıdır. 2003 yılının 15 Temmuz'unda Irak'ta yer tabanlı yayına başlamıştır ve 2004 yılının 15 Temmuz'unda uydu yayınına geçmiştir. Kanalda 198 çalışan bulunmaktadır ve bunlar farklı uzmanlık alanlarına sahiptir. Kanalın Irak'ta altı ofisi bulunmaktadır ve her birinde 10'u Bağdat'ta ve 15'i diğer illerde olmak üzere toplam 25 muhabir çalışmaktadır. Kanal, yayınlarını Nilesat ve Hispasat uyduları üzerinden yapmaktadır (Shaheen, 2008).

Baghdad Kanal

Baghdad Kanal, Irak'taki bir İslami partinin sözcüsü ve yayın organı olan bir televizyon kanalıdır. Genel bir kanaldır ve kültürel, siyasi, sosyal ve dini konuları kapsayan yayınlar yapmaktadır. Kanal Baghdad, 15 Temmuz 2004'te Bağdat'ta karasal yayın yoluyla yayına başlamıştır. Bir yıl sonra, Mısır'ın Nilesat uydusu üzerinden uydu yayınına geçmiştir. Kanal Baghdad, dini çizgiye bağlı kanalların benimsediği yayın dilini benimseyen bir kanaldır (Bedaiwi, 2009).

Fırat Kanalı

Fırat Kanalı, Irak İslam Yüksek Meclisi'nin resmi yayın organıdır. 15 Eylül 2004 tarihinde yayın hayatına başlayan kanal, başlangıçta günde altı saat yayın yapıyordu.

Bu yayınlar, bir gün ve bir hafta boyunca tekrarlanıyordu. Kanal Fırat, "asil ve ılımlı" sloganıyla, siyasi, kültürel, dini, sosyal ve diğer konuları ele alan bir kanal olarak kendini tanımlamaktadır. Kanal, toplumun farklı kesimlerine hitap etmek için çaba göstermektedir (Shaheen, 2008).

Diyar TV

Diyar TV, 2004 yılında yayın hayatına başlayan, Iraklı gazeteci Faysal Yasri'ye ait bir televizyon kanalıdır. Kanal, Yasri'nin danışman olarak görev yaptığı Arap ART Radyo ve Televizyon Ağı tarafından desteklenmektedir. Yasri, aynı zamanda Diyarbakır Yayıncılık Şirketi'nin de sahibidir ve bu şirket, şu anda Bağdat ve Irak'ta Arapça dijital dağıtım şirketi olan Al-Awwal'ın tek temsilcisidir. Kanalın sloganı, "Arapça bir kanal, Irak tadı ile"dir (Obaid, 2009).

Sümerya TV

Sümerya TV, 20 Eylül 2004 tarihinde iş adamı Şakir Sabit tarafından kurulan bir Arapça televizyon kanalıdır. Kanalın ilk yayını 20 Eylül'de günde 5 saatlik deneme yayını olarak başlamıştır ve 15 Ekim 2004'e kadar sürmüştür. Bu tarihten itibaren kanalın resmi yayınları başlamıştır. Sümerya TV'nin kadrosunda Irak ve Lübnan'da yaklaşık 450 çalışanı bulunmaktadır. Kanal, Nilesat uydusundan yayın yapmaktadır (Shaheen, 2008).

Afak TV

Afak TV, Irak'taki bir siyasi parti olan Irak İslami Davet Partisi'ne bağlı bir televizyon kanalıdır. 2005 yılında yayın hayatına başlayan kanal, kısa süre sonra teknik ve yayıncılık sorunları nedeniyle yayınlarına ara vermiştir. 2007 yılında yeniden yayın hayatına başlayan kanal, bu kez daha istikrarlı bir şekilde yayın yapmaktadır. Kanal, NiceSat ve Hotbird uyduları üzerinden yayın yapmaktadır (Hamid, 2008).

Biladi TV

Biladi TV, Irak'ta yayın yapan bir haber kanalıdır. 2005 yılında yayın hayatına başlayan kanal, kendini siyasi bir kanal olarak tanımlamaktadır. Kanal, Irak'ın eski başkanlarından İbrahim Jaafari'nin liderliğindeki Ulusal Islah Akımı ile ilişkilidir. Kanal, Irak'ın tüm eyaletlerinde geniş bir muhabir ağına sahiptir. Kanal, Arapsat, Nilesat ve Hotbird uyduları üzerinden yayın yapmaktadır (Hamid, 2008).

Baghdadia TV

Baghdadia TV, Irak'ta yayın yapan bağımsız bir televizyon kanalıdır. Kanal, Iraklı iş adamı Aoun Hussein Khachlok tarafından kurulmuştur. Kanalin kurucusu, Irak'ın güneyindeki Diyala ilindendir. Kanalin ilk yayını 2005 yılında Ağustos ayının 18'inde gerçekleştirilmiştir. Kanal, yayın hayatına başladığında günde altı saat yayın yapmıştır. Kanal, deneme yayını sırasında günlük yayın süresini kademeli olarak artırarak, 2005 yılının Eylül ayının 12'sinde resmi olarak yayın hayatına başlamıştır (Keryati, 2016).

Salahaddin Uydu Kanalı

Kanal, Lübnan'da bulunan bir şirkete ait olan ve Irak'ın Salahaddin vilayeti için siyasi ve kültürel bir medya kuruluşudur. Kanal, gelirlerini reklamlar, program sponsorlukları ve hükümet desteğinden elde etmektedir. Kanalin ilk deneme yayını 2005 yılının Ekim ayında, NilSat uydusu üzerinden sabah 10'dan itibaren günde üç saat olarak başlamıştır. 2005 yılının Aralık ayında, kanalin yayın süresi 12 saate, 2006 yılının Haziran ayında ise 24 saate çıkarılmıştır (Shaheen, 2008).

Al-Rafidain Uydu Kanalı

Kanal, 2006 yılının 10 Nisan'da yayın hayatına başlamıştır. Merkezi Mısır'ın başkenti Kahire'de bulunan kanal, NilSat uydusu üzerinden 24 saat yayın yapmaktadır. Kanal, dini, ekonomik, spor, siyasi ve bilimsel konuları takip eden haber ve siyasi bir kanaldır (Obaid, 2009).

Anbar Uydu Kanalı

Kanal, Irak'ın Anbar vilayeti sakinlerinin ve medya çalışanlarının talepleri üzerine 2008 yılının Ağustos ayında kurulmuştur. Kanal, vilayenin sesi ve sorunları için bir platform olmak ve kültürünü ve mirasını tanıtmak amacıyla kurulmuştur. Kanal, 2008 yılının Ağustos ayında iki aylık bir deneme yayınının ardından resmi olarak yayın hayatına başlamıştır. Kanalin finansmanı Anbar vilayeti tarafından sağlanmaktadır (Keryati, 2016).

Al-İttijah Uydu Kanalı

İttijah Uydu Kanalı, 2009 yılının 22 Ocak'ta Bağdat'ta kurulmuştur. Kanal, haber ve kültürel yayın yapan bağımsız bir kanal olarak tanımlanmaktadır. Kanalin merkezi

Bağdat'ta bulunmaktadır ve gelişmiş teknik sistemlere ve modern televizyon ekipmanlarına sahiptir.

Rasheed Uydu Kanalı

Kanal, bağımsız, özgür ve tarafsız bir kanal olarak tanımlanmaktadır. Kanal, Iraklı iş adamı Saad Asim al-Jubouri tarafından kurulmuştur ve Arap Yayıncılar Birliği, Uluslararası İletişim Kurumu ve Uluslararası Yayın Birliği'ne kayıtlıdır. Kanalın ilk deneme yayını 2008 yılının Temmuz ayında yapılmıştır. Kanal, resmi ve sabit yayınına 2009 yılının 6 Ocak'ında Bağdat'tan başlamıştır. Bu tarih, Irak ordusunun kuruluş yıl dönümü ile aynıdır ve bazı gözlemcilere göre bu, kanalın tarihini siyasi ve ulusal bir öneme sahip bir olayla ilişkilendirme girişimidir. Kanal Rashid, programlarını Hot Bird Europe ve Nilesat uyduları aracılığıyla dünyanın farklı bölgelerine yaymaktadır. Bu kapsamda, kanal Arap dünyası, Avrupa, Amerika, Avustralya, Kanada ve Asya'nın bazı bölgelerini kapsamaktadır. Kanalda 220'den fazla kişi istihdam edilmektedir ve bu kişiler medya, sanat, teknik, yönetim ve diğer alanlarda çalışmaktadır. Kanalın 12 haber muhabiri farklı Arap ve dünya başkentlerinde görev yapmaktadır. Ayrıca, 18 muhabir, Irak'ın farklı illerinde olayların kapsamı için görevlendirilmiştir (Keryati, 2016).

2.3.4. Yeni Medya ve Irak Medyası

1990'lı yılların başından itibaren, küresel medya sahnesinde bilgisayarın kullanımının artmasıyla birlikte, internet, iletişimin temel bir aracı haline gelmiştir. Bilgi, haber ve iletişim toplamak için giderek daha yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Dünya çapında internet kullanıcılarının sayısı artarken, Irak'ta internetin kullanımı son yıllarda hızlanmıştır. Bu bağlamda, Irak'ta elektronik medyanın gelişimini iki aşamaya ayırmak mümkündür:

Irak'ta internet, son yüzyılın sonlarında merkezi bir hükümet kontrolü altında başlamıştır. Ancak, engeller ve sorunlara rağmen, internetin yaygınlığı özellikle hükümet düzeyinde yavaş yavaş artmaya başlamıştır. Bu doğrultuda, Irak Genel Telekom ve Posta Şirketi, kalifiye kadrolar tarafından önerilen bağlantı sistemi için şartnameleri hazırlamıştır. 21 Ocak 1998'de bir Ürdün şirketi ile ülkenin uluslararası internet ağına bağlanmak için bir sözleşme imzalanmıştır. Ağ, bir yıl sonra 21 Ocak 1999'da ilk kez kullanıma açılmıştır. 10 Haziran 1999'da bir hükümet kurumuna ilk

bağlantı yapılmıştır ve ardından hizmet 2001 yılı sonunda vatandaşlara sunulmuştur (Bilal, 2015).

Irak'ta internet hizmetinin sağlanması için, daha önce Telekomünikasyon Bakanlığı'na bağlı olan ve şu anda İletişim Bakanlığı'na bağlı olan Uluslararası Bilgi Ağları Hizmetleri Genel Şirketi kurulmuştur. Bu şirket, internet hizmeti, geniş alan ve yerel ağlar oluşturma, internet siteleri oluşturma ve tasarlama ve diğer hizmetler sunma gibi faaliyetler yürütmektedir. Şirketin kendi web sitesi (uruklink.net) bulunmaktadır ve bu site genellikle tanıtım amaçlı bilgiler içermektedir. Bu site aracılığıyla, birçok Iraklı medya kuruluşu internette bir web sitesi oluşturma fırsatı bulmuştur. Bu kuruluşlar arasında Irak Haber Ajansı, bir dizi resmi gazete ve eski rejimin Olimpiyat Komitesi'ne bağlı haftalık gazeteler yer almaktadır (Jabar, 2016).

2000'li yıllarda Irak'ta internetin gelişimi, internet sitelerinin yaygınlaşmasına rağmen, geleneksel gazetelerin internete taşınması konusunda yetersiz kalmıştır. Irak'ta internette yayınlanan gazeteler, tasarımlarında durağanlık göstermekte ve makaleler ve araştırmalara odaklanmakta, diğer gazetecilik türlerini ihmal etmekteydiler (Kazım, 2008).

27 Temmuz 2000 tarihinde, Bağdat'ta vatandaşların kullanımına açık ilk internet kafe açılmıştır. Iraklı yetkililer, o dönemde internet kullanımını kontrol etmek için katı bir sistem geliştirmişlerdir. Bu sistem sayesinde, yalnızca belirli web sitelerine erişim sağlanabilmekteydi. Ayrıca, e-posta hizmeti için internete ayrı olarak abone olmak gerekmektedir. (Al-Anbaki, 2009).

2002 yılı sonunda, Irak'ın 26 milyonluk nüfusunun büyük bir kısmı interneti kullanamamaktaydı, sadece üst düzey devlet memurları interneti kullanmaktaydı. Geri kalanlar ise her saat 2.000 Irak dinarı (yaklaşık 1 ABD doları) ödemesi gerekmektedir. Bu, o zamanlar Irak'taki ortalama maaşın %20'sine denk gelen yüksek bir maliyetti. "ESCWA" (Birleşmiş Milletler Batı Asya Ekonomik ve Sosyal Komisyonu) tarafından yapılan araştırmalara göre, Irak, 18 Arap ülkesi arasında, temel bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) göstergelerini benimseme oranına göre 17. sırada yer almaktadır. Bu gösterge, kişisel bilgisayar sayısı, internet kullanıcı sayısı ve cep telefonu hattı sayısını içermektedir. (Al-Zaidi, 2009).

2003 yılının 9 Nisan tarihinde Irak'ın işgaliyle birlikte, Irak medyası siyasi yapıdaki köklü değişimden benzer şekilde etkilenmiştir. Bu değişimin en belirgin

göstergesi, işgalin ardından Irak'ın medya sahnesinin tamamen yeniden şekillendirilmesidir (Abid, 2014).

Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgalinin ardından, Irak'ın yeni sivil yöneticisi Paul Bremer, 23 Nisan 2003 tarihinde bir dizi kararname yayınlayarak Irak'ın medya yapısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu kararname kapsamında, Irak'ın tüm medya kuruluşları, yayınları ve personeli kapatılmış veya askıya alınmıştır. Bu kapsamda, Irak Radyo ve Televizyon Kurumu, Irak Haber Ajansı, Cumhuriyet, El-Bağdadiyye, El-Şarkiye, El-Fırat, El-Cezire ve Alfabe gibi önemli medya kuruluşları ve gazeteleri kapatılmıştır (Al-Sudani, 2010).

İşgalin ardından Irak'ta medya alanında yaşanan bu köklü değişim, Irak'ın demokratikleşme sürecini olumsuz yönde etkilemiştir. Irak'ın medyasının bağımsız ve özgür bir şekilde işleyememesi, Irak halkının gerçekleri öğrenme ve demokratik bir şekilde fikirlerini ifade etme hakkını kısıtlamıştır (Salman ve Ahmed, 2021).

İnternet hizmetinin Irak'taki gelişimi, 2003 yılındaki savaşın ardından önemli ölçüde etkilenmiştir. Savaş sırasında, iletişim altyapısı büyük ölçüde hasar görmüş ve bu da internet hizmetlerinin kesintiye uğramasına neden olmuştur. Ancak, Irak Telekomünikasyon Kurumu kısa sürede hizmetin yeniden sağlanmasına yönelik adımlar atmıştır. Kurumun çabaları sayesinde, internet hizmeti 2000'li yılların başlarında önemli ölçüde iyileşmiştir (Al-Zaidi, 2009).

Bu iyileşmeye, Irak'a giren yeni teknolojilerin de katkısı olmuştur. Özellikle bilgisayar ve internet teknolojilerindeki gelişmeler, internet kullanımının artmasına neden olmuştur. Ayrıca, bilgisayar fiyatlarının düşmesi de internetin daha erişilebilir hale gelmesini sağlamıştır. Bu faktörlerin bir araya gelmesi sonucunda, Irak'ta internet kullanıcı sayısı 2000 yılında 21.500'den 2012 yılında 2.211.860'a yükselmiştir (Al-Zaidi, 2009).

İnternetin evrimi ile birlikte, iletişim biçimleri de çeşitlilik kazanmıştır. İletişim artık iki kişi arasında olabileceği gibi, birden fazla kişi arasında veya gruplar arasında da gerçekleşebilmektedir. Bu çeşitlilik, forumlar ve tartışma grupları gibi yeni iletişim araçlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu araçlar, insanların görüş ve fikirlerini paylaşmak için bir araya gelmesini sağlamaktadır (Abid, 2014).

E-posta, internet üzerinden mesaj ve dosya göndermek için kullanılan bir iletişim aracıdır. E-posta, bireyler, hükümetler, eğitim kurumları, sanayi kuruluşları ve

medya kuruluşları arasında iletişim kurmak için yaygın olarak kullanılmaktadır (Ibraheem, 2013).

Irak'ta elektronik medya uygulamaları arasında, hükümet izni beklemeden hareket edebilen ve hükümet baskılarına ve kısıtlamalarına maruz kalmayan elektronik gazeteler, haber siteleri ve bloglar ön sıralarda yer almaktadır. Bu uygulamalar, iktidar tarafından belirlenen kırmızı çizgileri aşmanın en önemli yolu haline gelmiştir (Abu Shana, 2019)

Bloglar başta olmak üzere elektronik siteler, makalelerin ve fotoğrafların çıktılarının alındığı ve buna ek olarak toplumda ihmal edilen grupların taleplerinin ve beklentilerinin ifade edilebileceği ortamlar olarak kullanılmaktadır. Ayrıca internet temelli bu ortamlar, geleneksel medya tarafından ulaşılamayan veya çeşitli nedenlerle yayınlanamayan olayları aktarmak için de kullanılmaktadır. Bu nedenle, blogların ve kullanıcıların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. (Majeed, 2020).

Sosyal medya platformları, son zamanlarda kamuoyunun dikkatini çeken, birçok hükümeti kendi isteklerine karşı kararlar almaya zorlayan veya birçok hükümetin öfkeliendiren gerçekleri ortaya çıkaran birçok konuya dikkat çekmeye yardımcı olmuştur. Elektronik medyanın en önemli başarısı, ifade özgürlüğüne verdiği önemdir. Bu, önceki medyada uygulanan ve hatta tamamen kaldırılmış olan kontrolden farklıdır. Günümüzde, dijital teknolojiler sayesinde, medya ile alıcı arasında ve medya kuruluşu ile alıcı arasında etkileşimli bir şekilde iletişim kurulabilmektedir. Medya etkileşimi, iletişim teknolojilerinin tüm biçimlerinde önemli ve çok çekici bir rol oynamaktadır. Bu, kitle iletişimini kişisel iletişime yaklaştırır. Bazı hükümetlerin, vatandaşlarının taleplerini, elektronik siteler, çevrimiçi haber ajansları veya hatta uydu kanalları aracılığıyla medya etkileşimi yoluyla yerine getirdiği görülmüştür (Salman ve Ahmed, 2021).

Irak'ta elektronik medya, 2003 işgalinden sonra önemli bir değişim yaşamıştır. İşgal, Irak toplumunda büyük bir belirsizlik ve güvensizlik ortamı yaratmıştır. Bu ortamda, Irak vatandaşları, işgalin bir sonucu olarak ortaya çıkan yeni kavramları ve fikirleri, özellikle de özgürlük, demokrasi ve küreselleşmeyi, reddetme veya şüpheyile karşılama eğilimindeydiler. Bu durum, elektronik medyanın Irak'ta etkili bir şekilde yayılmasını engellemiştir. (Fayzi, 2008) .

Irak'ta elektronik medyanın benimsenmesi kademeli bir süreçti. Gazetecilerin bilgisayar, internet, bilgi tabanları ve diğer teknolojik araçlara olan erişimleri arttıkça, elektronik medyanın potansiyelini daha iyi anlamaya başladılar. Bu, gazetecilerin elektronik medyayı daha etkili bir şekilde kullanmalarına olanak sağlamıştır. (Al-Abodi, 2011).

İnternet üzerinden yeni bilgi çağına giren birçok Iraklı, çok para gerektirmeyen ancak biraz çaba ve zaman gerektiren web siteleri ve dergiler kurmuştur. Bu sayede, Iraklı bir iz bırakan bir çevrimiçi gazete yayınlamak mümkün hale gelmiştir. Bu gazetelerin Bağdat'ta veya dünyanın dört bir yanındaki Iraklılara ulaşmak için başka herhangi bir yerde yayınlanması gerekmemektedir. Bu siteler, geleneksel medya kuruluşlarının önündeki katı kurallardan kurtulmuş ve tanınmış medya kuruluşlarının güven kaynağı haline gelmiştir (Fayzi, 2008) .

Yeni siteler, Irak'ta gerçekleşen olayları takip etmek için teknolojik gelişmelerden yararlanmıştır. Bu durum video ve haber içeriklerinin üretilip yayımlandığı sosyal medya platformları aracılığıyla gerçekleşmiştir. Bu sitelerin, Irak'ta ve diğer birçok Arap ülkesinde halkın yeni bir çağ başlattığı Arap Bahar'ında kamuoyu yönlendirmesinde oynadığı önemli rolü bugün net bir şekilde görebilmekteyiz. Geleneksel medya, bu teknolojik gelişmelerin etkisi altında olduğu için, bu rolü oynamaya muktedir değildir (Majeed, 2020).

İnternet, Irak ve diğer Arap ülkelerinde yeni bir bilgi ve iletişim çağının başlangıcını işaret etmiştir. Bu yeni çağ, halkların daha özgür ve demokratik bir gelecek için mücadele etmelerine olanak sağlamıştır.

2.4. Irak Medyası ve Haber Özgürlüğü

Medyanın, kamusal veya özel olsun, ayrımcılığa yer vermeyen, doğru ve tarafsız bir şekilde bilgi aktarması gerekmektedir. Yanlış veya yanıltıcı bilgiler, halkın siyasi sistemine olan güvenini sarsabilmekte ve meşruiyetini zayıflatabilmektedir. Bu nedenle, kamu yayıncılığı alanında faaliyet gösteren medya kuruluşları, tarafsızlık, denge ve adalet ilkelerine bağlı kalmak zorundadır. Hükümet, vatandaşlarının sahip olduğu bir kamu malı olan kamu yayıncılığının, halkın çıkarlarını gözeterek yürütülmesini sağlamalıdır. Bununla birlikte, hükümetin kendi faaliyetlerini kapsayan habercilik, bir sorun teşkil edebilmektedir. Çünkü bu tür haberler, iktidardaki partiye veya ittifaka siyasi mesajlar iletme fırsatı sağlayabilmektedir. Bu nedenle, kamu

yayıncılığında görev yapan gazetecilerin, habercilik ve siyaset arasında ayrım yapabilmesi gerekmektedir. (Abdulkadir, 2015).

Öte yandan, özel medyanın da kamuoyu karşısında bir sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Bu sorumluluk, doğru ve tarafsız habercilik yapmaktan ibarettir. Özel medya kuruluşlarının, hükümetten bağımsız olması gerekmektedir. Ancak, özel medya kuruluşlarının da sınırsız bir özgürlüğü yoktur. Çünkü radyo ve televizyon frekansları, kamu malıdır. Bu nedenle, özel medya kuruluşlarının, hükümetten izin almak ve bazı düzenlemelere tabi olmak zorundadır (Al-Naeimi, 2011) .

Kamusal veya özel olsun, her türlü medya kuruluşunun tarafsız, özgür ve dürüst olması gerekmektedir. Bu kuruluşlar, ırksal, dini, siyasi veya toplumsal ayrımcılık yapamaz. Gazeteciler, hükümet veya diğer güçlerin baskısı altında kalmamalıdır. Çünkü bu, gazetecilerin doğru ve tarafsız habercilik yapmasını engellemektedir. (Hamdani, 2016).

İletişim, herhangi bir toplumda önemli bir rol oynamaktadır. Doğru ve tarafsız bilgi, bireylerin karar verme ve kendi çıkarlarını savunma yeteneği için gereklidir. Bu nedenle, hem kamu hem de özel medya, halkın ihtiyaç duyduğu bilgileri doğru ve tarafsız bir şekilde sunmak için bir sorumluluk taşımaktadır. (Halil, 2012).

Kamu medyası, vatandaşların kendi hükümetleri hakkında bilgi edinmelerinin birincil kaynağıdır. Bu nedenle, kamu medyası, siyasi, sosyal ve ekonomik konularda doğru ve dengeli bir bakış açısı sağlamak için çaba göstermelidir. Kamu medyası ayrıca, hükümetin faaliyetlerini eleştirmekten ve vatandaşların çıkarlarını savunmaktan korkmamalıdır (Abbas, 2009).

Özel medya, kamu medyası tarafından sağlanmayan bilgilere ve bakış açlarına erişim sağlayabilmektedir. Bu nedenle, özel medya, kamuoyunun çeşitli bakış açıları hakkında bilgilendirilmesi için önemlidir. Özel medya ayrıca, kamu medyası tarafından göz ardı edilebilecek konulardaki tartışmaları teşvik edebilmektedir. (Maazi, 2007).

Ancak, hem kamu hem de özel medyanın tarafsızlığı ve doğruluğu konusunda bazı endişeler vardır. Örneğin, kamu medyası, hükümet tarafından finanse edilebileceği ve bu nedenle hükümet politikalarına sempati duymaya teşvik edilebileceğinden endişe duyulabilmektedir. Özel medya, siyasi partiler veya özel çıkar grupları tarafından finanse edilebileceği ve bu nedenle belirli bir ideolojiyi veya

ıkar grubunu desteklemeye teşvik edilebileceğinden endişe duyulabilmektedir. (Ahmet ve Ramazan, 2013)

2003 yılındaki ABD işgalinden önce Irak'ta medya, devlet ve iktidar tarafından sıkı bir şekilde kontrol altında tutulmaktaydı. Bu dönemde medya, iktidarın propaganda aracı olarak kullanılmış ve halkın gerçek sorunlarını yansıtmaktan çok, iktidarın başarılarını övmüştür. Bu durum, Irak halkının gerçeklerden haberdar olmasını ve demokratik bir şekilde karar verme hakkını engellemiştir (Hamami ve Nghaimesh, 2015).

2005 Irak Anayasası'nın 38. maddesinde, düşünce özgürlüğüne ilişkin şu hüküm yer almaktadır:

Devlet, genel düzen ve ahlaka aykırı olmamak kaydıyla, aşağıdakileri güvence altına alır:

- Her türlü araçla düşünceyi ifade etme zgürlüğü.
- Basın, yayın, reklam, medya ve yayın zgürlüğü.
- Barışıl toplantı ve gösteri özgürlüğü, kanunla düzenlenir.

Bu maddede, Iraklı yasa koyucunun basın özgürlüğüne odaklandığı görölmektedir. Bu, demokrasinin ve vatandaşların bilgi edinme hakkının korunması için gerekli bir adımdır. Düşünce zgürlüğü, bilgiye erişme ve yayma özgürlüğünü ve her bireyin yasama, yürütme ve yargı organlarının elinde bulunan kayıtları ve bilgileri alma hakkını içerir içermektedir. (Hatm, 2021).

Ancak, bu maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "kanunla düzenlenir" ifadesi, yasa koyucunun hangi hükümlerin yasayla düzenleneceğini açıkça belirtmediğı için eleştirilere yol açmaktadır. Anayasa'nın 40. maddesi, posta, telefon, elektronik ve diğeri iletişimlerin özgürlüğünün güvence altına alındığını belirtmektedir. Bu iletişimlerin ancak yasal ve güvenlik gereğıyle ve yargı kararı ile denetlenebileceğı belirtilmiştir (Al-Bayati, 2015).

Anayasa'nın 103. maddesinin birinci fıkrasında, İletişim ve Medya Kurulu'nun bağımsız bir kurum olduğı belirtilmektedir. Bu, medya özgürlüğünün bir başka güvencesidir. Ancak, Anayasa'nın hükümlerinde, medya mensuplarının günlük olarak maruz kaldıkları saldırılardan korunmalarını sağılayacak herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, Anayasa'da bu hususa yer verilmesi ve gazetecilerin iş

başında maruz kaldıkları maddi ve manevi zararların tazmin edilmesi, medya kuruluşlarının korunması ve bağımsızlığının sağlanması için özel bir yasa çıkarılması gereklidir. (Mehdi, 2012).

Diğer bir sorun ise, medya kuruluşlarının bağımsızlığının olmamasıdır. Irak'ta medya kuruluşları, genellikle siyasi partiler veya diğer çıkar grupları tarafından kontrol edilmektedir. Bu durum, medya kuruluşlarının tarafsız ve objektif bir şekilde haber yapmalarını engellemektedir.

Irak'ın yeni devleti ve siyasi sürecinin başarılı olması, gerçek bir dördüncü güç olan ve tüm gerekli güvenceleri içeren, tam olarak bağımsız ve profesyonel bir medyanın varlığına bağlıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

RUS-UKRAYNA SAVAŞI'NIN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

3.1. Rus-Ukrayna Savaşı'na Genel Bakış

24 Şubat 2022'de Rusya, Ukrayna'ya karşı geniş çaplı bir işgal başlattı. Bu, Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana yaşanan en büyük askeri çatışmadır. İşgalin nedenleri karmaşık ve tartışmalıdır. Rusya, Ukrayna'nın NATO'ya katılma girişimlerini ve Ukrayna'nın kendi topraklarında Rusça konuşan azınlıklara yönelik baskısını gerekçe göstermiştir. Ukrayna, işgali bir saldırganlık eylemi olarak kınayarak Rusya'yı uluslararası hukuku ihlal etmekle suçlamaktadır. (Abdel Razzaq. 2023)

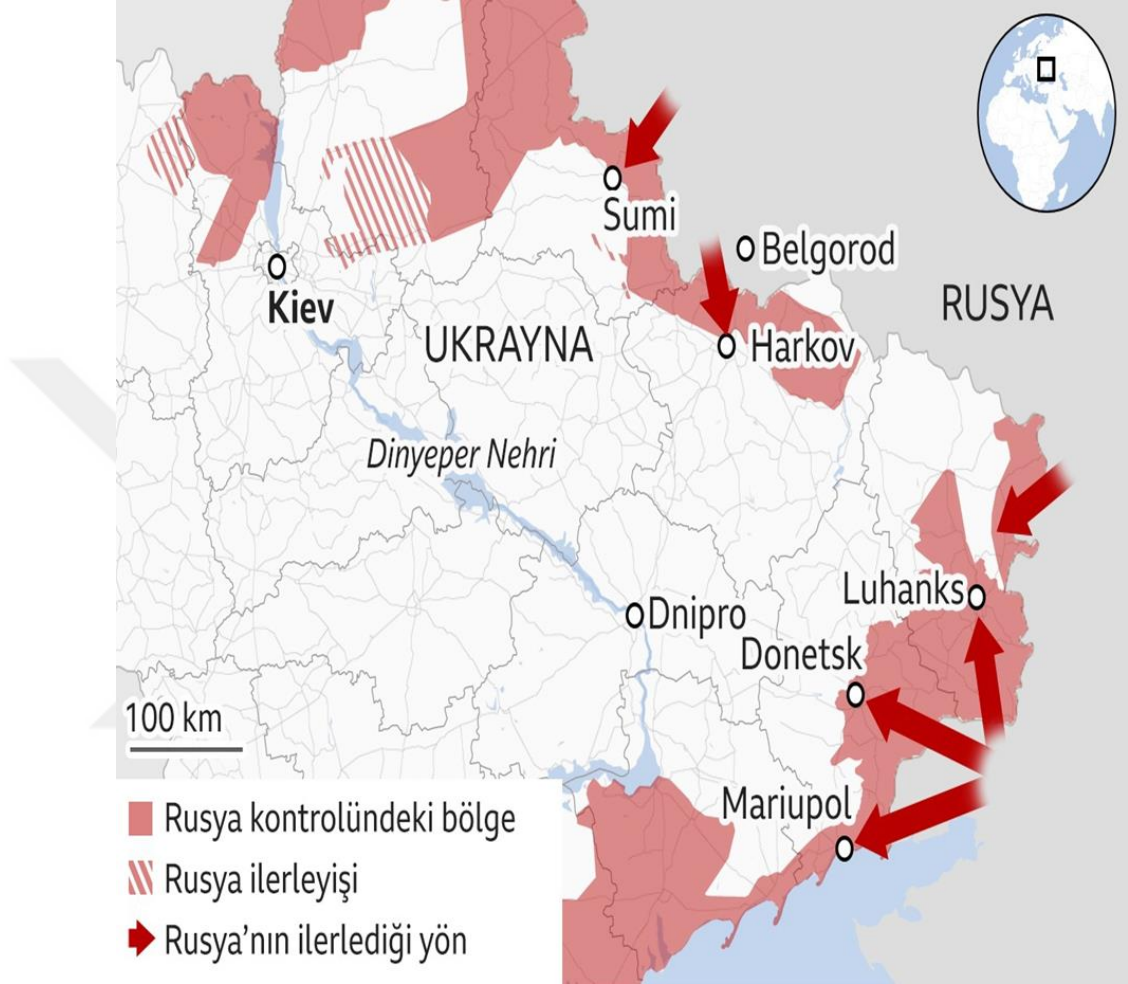
Ukrayna krizi, siyasi ya da ekonomik bir kriz olmamak ile beraber öncelikle bir coğrafi ve nüfuz krizidir. Bu krizin temel nedeni, Rusya'nın Ukrayna'yı kendi etki alanına dâhil etme arzusudur. Rusya, Ukrayna'nın NATO'ya ve Batı'ya yaklaşmasından endişe duymaktadır (Al-Sheri ve Al-Sayed, 2022).

Batı, Ukrayna'nın bağımsızlığını ve egemenliğini desteklemektedir. Batı, Ukrayna'nın Rusya'nın etkisinden kurtularak demokratik bir devlet haline gelmesini istemektedir. Bu krizin çözümü, Rusya ve Batı arasında bir uzlaşmaya varılmasıdır. Bu uzlaşma, Ukrayna'nın bağımsızlığını ve egemenliğini garanti etmekte, ancak Rusya'nın güvenlik endişelerini de dikkate almaktadır (Memnun, 2022).

Savaş, Ukrayna'da büyük yıkıma ve insan kayıplarına neden olmuştur. Milyonlarca insan yerinden edilmiş ve binlerce kişi ölmüştür. Savaşın, Avrupa'nın güvenliğini ve istikrarını derinden etkilemesi beklenmektedir.(www.unhcr.org)

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) raporuna göre, Rusya-Ukrayna savaşı, Ukrayna'da ciddi hasara, 3,5 milyondan fazla Ukraynalı'nın yerinden edilmesine, küresel gıda güvenliğinin bozulmasına ve enerji ve gübre fiyatlarının artmasına neden olmuştur. Mart 2022'de FAO Gıda Fiyat Endeksi, bir önceki aya göre %12,6, bir önceki yıla göre %33,6 ve 2011 Şubat ayındaki zirvesine göre %15,8 artarak rekor bir seviyeye ulaşmıştır. Bu kriz, dünyanın temel gıda ürünlerinin önemli tedarikçileri olan Rusya ve Ukrayna'nın savaşından kaynaklanmaktadır. Rusya ve Ukrayna, dünyanın buğday ihtiyacının %25'ini ve ayçiçek yağı ihtiyacının %70'ini karşılamaktadır (www.fao.org) .

Savaşın henüz bir sonucu yoktur. Ancak, savaşın Ukrayna'ya ve Avrupa'ya ciddi zararlar verdiği açıktır. Savaş ayrıca, küresel güvenlik ve istikrar için de ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Şekil 2. Rusya- Ukrayna Savaşı

3.2. Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Başlangıcı Ve Gelişimi

Rusya-Ukrayna Savaşı, 24 Şubat 2022'de başlamıştır. Rusya, Donetsk Halk Cumhuriyeti ve Luhansk Halk Cumhuriyeti'ni tanıdıktan sonra askerlerini bu bölgelere konuşlandırmıştır. Daha sonra, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in askeri operasyon ilan ettiği konuşmanın ardından Rus askerleri Ukrayna'nın doğusundaki Donbas bölgesine girmiştir. Bu operasyonun amacı, Ukrayna'nın silahsızlandırılmasını ve ülkedeki Nazizm'in ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.

Bombardımanlar, başkent Kiev dâhil olmak üzere ülkenin tüm bölgelerine yayılmıştır (Fouad, 2022).

3.2.1. Rusya- Ukrayna Savaşı Tarihsel Arka Planı

Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasının ardından, Rusya-Ukrayna ilişkileri yakın bir şekilde devam etmiştir. 1994 yılında Ukrayna, Budapeşte Güvenlik Garantileri Memorandumu'nu imzalayarak nükleer silahlarından vazgeçmiştir. Bu memorandum, Rusya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'nin, Ukrayna'nın bölgesel güvenliğini ve bağımsızlığını tehdit edecek güç kullanmayacağına dair garantisini içermektedir (Güneş, 2022).

2000 yılında Vladimir Putin'in Rusya Devlet Başkanı seçilmesinden sonra, Rusya'da aşırı sağcı milliyetçilik yükselişe geçmiştir. Bu milliyetçiler, Rusya'nın eski Sovyet bloğuna ait topraklar üzerinde egemenlik kurması gerektiğini savunmaktaydılar. Ayrıca, NATO'nun Doğu Avrupa'ya genişlemesini, Rusya'nın ulusal güvenliğini tehdit eden bir tehdit olarak görmekteydiler. (Taşar, 2002).

Bu milliyetçilerin lideri, Aleksandr Dugin adında bir Rus filozofu idi. Dugin, "Avrasyacılık" adı verilen bir ideolojiyi savunuyordu. Bu ideolojiye göre, Rusya, Avrupa ve Asya arasında bir köprü görevi gören bir kıta imparatorluğudur. Dugin, Rusya'nın bu kimliğini yeniden kazanmak ve eski Sovyet topraklarını yeniden birleştirmek için bir savaş başlatması gerektiğini savunuyordu (Ak, 2022).

Rusya-Avrupa arasındaki jeopolitik denge, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana önemli ölçüde değişmiştir. Doğu Avrupa'daki çoğu ülkenin Avrupa Birliği'ne katılması, Rusya'nın Batı ile arasındaki tampon bölgeyi önemli ölçüde azalmıştır. Sadece Ukrayna ve Belarus, Rusya ve Batı arasında kalan iki bağlantılı devlet olarak kalmıştır. Bu iki ülke, Karadeniz ve Baltık Denizi arasında uzanan bir kara koridoru oluşturmaktadır. Ukrayna, bu koridorun yaklaşık yarısını kaplıyor ve bu nedenle Rusya için stratejik açıdan önemli bir konumda bulunmaktadır (Hamzaoglu, 2022).

Rusya, Ukrayna'nın kaybının, ülkenin derinliklerinde bulunan önemli bölgelere olan erişimini tehlikeye atacağını ve Avrupa'daki nüfuzunu sınırlayacağını düşünmektedir. Zbigniew Brzezinski'nin dediği gibi, Rusya Ukrayna olmadan bir imparatorluk olabilir, ancak daha çok Asya'ya dönük bir imparatorluk olacaktır. (El-Hacı, 2001).

Geçmişte, Rusya, 1990'lardan beri Amerika Birleşik Devletleri'nin meydan okumalarına teslim olmuştu. Ancak, zaman şimdi değişti. Rusya, Sovyetler Birliği'nin dağılması sırasında olduğundan daha güçlüdür. Rusya Federasyonu, Sovyetler Birliği'nin uluslararası konumunu geri kazanmaya çalışmıştır. İçeriden inşa etmeye ve uluslararası konumunu yeniden kazanmak için geniş çaplı reformlar yapmaya başlamıştır. (El-Hacı, 2001).

2004 yılında, Ukrayna'da, Başkan Viktor Yanukoviç'in, Rusya ile imzaladığı ve Ukrayna'ya 51 milyar dolarlık bir kredi sağlayan ve doğal gaz fiyatlarını önemli ölçüde düşüren bir anlaşmanın ardından protestolar başlamıştır. Bu anlaşma, Ukrayna'nın Avrupa Birliği ile yakınlaşma çabalarını engellediği için, Batı yanlısı Ukraynalılar tarafından hoş karşılanmamıştır. (Özkural, 2015).

Protestoların temel nedeni, 21 Kasım 2004 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunda, Kremlin yanlısı aday Viktor Yanukoviç'in Batı yanlısı aday Viktor Yuşçenko'yu yenmesiydi. Ancak, Yuşçenko ve destekçileri, seçimlerin hile ile kazanıldığını iddia etmişlerdir. (Kurakcı ve Dursun, 2023).

Turuncu Devrim sonucunda, Ukrayna Yüksek Mahkemesi, seçimlerin tekrarlanmasına karar verdi. 26 Aralık 2004 tarihinde yapılan ikinci tur oylamasında, Yuşçenko oyların yüzde 52'sini alarak seçimi kazanmıştır. Yuşçenko'nun cumhurbaşkanı seçilmesi, Ukrayna'nın demokratikleşme sürecini hızlandırmıştır. Yuşçenko, Batı ile ilişkileri güçlendirmek ve Ukrayna'yı Avrupa Birliği'ne ve NATO'ya dâhil etmeye çalışmıştır. (Kurakcı ve Dursun, 2023).

2009 yılında, Rusya, Ukrayna'ya doğal gaz fiyatlarını yükseltmiş ve hatta bazı dönemlerde gaz tedarikini kesmiştir. Bu, Ukrayna'da enerji krizine ve ekonomik gerilemeye yol açmıştır. Rusya'nın bu eylemleri, Ukrayna'nın bağımsızlığına ve egemenliğine yönelik bir tehdit olarak görülmektedir. (Dal ve Kurşun, 2017).

2010 Ukrayna seçimleri, Rusya ve yandaşları için hayal kırıklığı yaratan bir sonuçla son bulmuştur. Yanukoviç, ikinci turda seçimleri kazanarak Rusya ile Ukrayna arasındaki ilişkileri eski yakınlığına geri döndürmüştür. (Özdal, 2013).

2013 Aralık ayında, Yanukoviç'in Avrupa Birliği ile serbest ticaret ve ortaklık anlaşması imzalamayı reddetmesi üzerine Ukrayna'da protestolar patlak vermiştir. Bu protestolar, Ukrayna'nın bağımsızlık kimliği için bir bedel olarak ödediği stratejik, siyasi ve ekonomik sorunların bir yansımasıydı. (Emiraliyev, 2016).

Orta Avrupa Birliği, Avrupa Birliği ile Ukrayna arasında benzersiz bir ortaklık anlaşması müzakerelerine başlamıştır. Bu müzakereler sonucunda, Avrupa Birliği, Kasım ayında Ukrayna Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç'e bir teklif sunmuştur. Ancak Yanukoviç, bu teklifi zorlayıcı ve Ukrayna'nın mali ihtiyaçlarını karşılamadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

Yanukoviç'in bu kararı, Ukrayna halkını başkent Kiev'deki Bağımsızlık Meydanı'nda protesto etmeye sevk etmiştir. Halk, Yanukoviç'in Avrupa Birliği ile ortaklık anlaşmasını imzalaması için baskı yapmaktaydı. (Emiraliyev, 2016).

Avrupa Birliği teklifinin reddedilmesinden sonra, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Ukrayna'ya 51 milyar dolarlık yardım ve gaz fiyatlarında indirim teklif etmiştir. Putin, bu teklifin Ukrayna'yı Avrupa Birliği'nin etkisinden uzak tutmaya yeteceğini düşünmekteydi. Yanukoviç de, bu teklifin protestoları durdurmaya yeteceğini umuyordu. (Güneş, 2015).

Ukrayna parlamentosu, iktidar partisinden muhalefete geçiş yapmış ve halkın taleplerini yerine getirmek için harekete geçmiştir. Bu kapsamda, Yanukoviç hükümeti düşürülmüş, 2004 anayasası yeniden yürürlüğe konulmuş ve Yanukoviç, parlamento tarafından oy çokluğuyla görevden alınmıştır. (Güneş, 2015).

Yanukoviç, özel bir uçakla ülkeyi terk etmeye çalışırken başarısız olmuş ve doğudaki sarayına sığınmıştır. Yanukoviç, parlamentonun görevden alma kararını reddetmiştir, ancak cumhurbaşkanlığı yetkileri parlamento tarafından oy çokluğuyla başka bir kişiye devredilmiştir. (Cılız, 2022).

Rusya, Ukrayna'da yaşanan siyasi kargaşadan yararlanarak, Kırım Yarımadası'nda askeri müdahalede bulunmuştur. Bu müdahale, Ukrayna'nın Rus kökenli vatandaşlarını korumak gerekçesiyle yapılmış ve Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük tepkiye yol açmıştır. (Keskin, 2015).

Rusya, Kırım Yarımadası'na sınırlı askeri bir güç göndererek operasyonlarına başlamıştır. Kırım'ı kan dökülmeden ele geçirmeyi amaçlayan Rusya, Ukrayna kuvvetlerini kuşatarak onları etkisiz hale getirmiştir. Rusya'nın doğrudan amacı, Kırım'ı Ukrayna'dan kısa sürede ve mümkün olduğunca az şiddet kullanarak koparmak ve Rusya Federasyonu'na ilhak etmeyi kolaylaştırmaktır (Keskin, 2015).

Kırım'daki yerel yönetim, 6 Mart 2014 tarihinde bölgenin geleceğini belirlemek için halk oylaması düzenlemiştir. Oylama sonucunda, Kırım halkının %95'i Rusya Federasyonu'na katılmayı tercih etmiştir. (Taşdemir, 2016).

Rusya'nın Kırım Yarımadası'ndaki konumu, Rusya'nın hem iç hem de dış politika hedeflerini yansıtmaktadır. Rusya, bu bölgenin kontrolünü ele geçirerek, küresel bir güç olarak konumunu yeniden kazanma ve Ukrayna'yı Batı'ya kaptırmamayı amaçlamaktadır. Kırım Yarımadası, Rusya için stratejik öneme sahip bir bölgedir. Bu bölge, Rusya'ya Karadeniz ve Akdeniz'de nüfuz alanı kazandırmaktadır. Ayrıca, Kırım Yarımadası'nın kontrolünde olması, Rusya'nın Ukrayna'yı kontrol etmesini kolaylaştırmaktadır (Baharçipek ve Osman, 2015).

Rusya'nın Kırım Yarımadası'nı ilhak etmesi, Ukrayna'da siyasi ve güvenlik krizine yol açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkeleri, ilhaka karşı çıkarak Rusya'ya yaptırımlar uygulamıştır. Ukrayna hükümeti de ilhaka karşı çıkmış ve Kırım'ın Ukrayna topraklarının bir parçası olduğunu savunmuştur. (Koçak, 2015).

Kriz, 2014 yılında Minsk I Anlaşması ile geçici olarak çözülmüş olsa da, daha sonra anlaşmanın ihlal edilmesiyle birlikte yeniden alevlenmiştir. 2015 yılında imzalanan Minsk II Anlaşması, krizin kalıcı olarak çözülmesine yönelik bir girişim olarak değerlendirilmiştir. Anlaşma, ateşkesin sağlanması, tampon bölgenin kurulması ve ağır silahların geri çekilmesi gibi önemli maddeleri içermektedir. Ancak, anlaşmanın tam olarak uygulanmasına yönelik çabalar, Rusya ve Ukrayna arasında devam eden gerilim nedeniyle sonuçsuz kalmıştır. (Uyaniker, 2018).

2021'in sonlarından itibaren Rusya ve Ukrayna arasında askeri gerilim arttı. Rusya'nın Ukrayna sınırında asker yığıldığına dair iddialar, Ukrayna'nın Donbas bölgesindeki ayrılıkçı cumhuriyetlerin, Ukrayna hükümetinin bölgedeki askeri yığınağına karşı suçlamalar yöneltmesiyle daha da arttı. Rusya, Ukrayna'nın NATO'ya katılmasını engellemek için bu yığınağı gerçekleştirdiğini iddia etmektedir. Rusya'nın görüşüne göre, Ukrayna'nın NATO'ya katılması, Rusya'nın güvenliğini tehdit etmektedir. (Karakaya, 2023).

Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri'nin Gürcistan ve Ukrayna'daki renkli devrimlere verdiği destek vardı. 2004'te Ukrayna'daki Portakal Devrimi, Rusya yanlısı Başkan Yanukoviç'i devirdi ve Batı yanlısı Başkan Yuşenko'yu iktidara getirdi.

2006'dan beri, Gürcistan ve Ukrayna'ya, NATO'ya katılmaları için sürekli baskı yapıldı. (Başaran, 2020).

Rusya, bu gelişmeleri bir tehdit olarak gördü ve tepkisi askeri güç kullanmak oldu. Rusya, doğrudan Rus ulusal güvenliğinin kapsamı dışındaki hedefleri ve çıkarları korumak için askeri güç kullandı. Rusya, Sovyetler Birliği'nin cumhuriyetlerinde kendi ulusal güvenliğinin ihlal edilmesini ve sınırlarının yakınına ilerlemesini reddetti. Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan gibi, topraklarında Amerikan askeri üsleri bulunan cumhuriyetleri, Amerika Birleşik Devletleri ve NATO ile ilişkilerini aşırı derecede ilerletmekten caydırdı. Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerinde füze kalkanı ve askeri yayılmanın genişlemesini engelledi. 2008'de Gürcistan'a, NATO'nun yayılmasını durdurmak ve NATO'nun arkasında duran ülkeleri durdurmak için güç kullandı. Gürcistan'dan Abhazya ve Güney Osetya bölgelerini ayırarak Rusya Federasyonu'na dâhil edilmiştir. (Ayhan, 2015).

Ukrayna'nın Rusya'nın etki alanında olması nedeniyle, Rusya, Ukrayna'nın NATO üyeliğine karşı çıkmıştır. 2013-2014 Avrupa Meydanı Hareketi protestolarının ardından, Rusya yanlısı Ukrayna Devlet Başkanı ve muhalefet liderleri, 21 Şubat 2014'te erken seçim yapılmasını öngören bir uzlaşma anlaşması imzaladı. Ancak, Ukrayna Devlet Başkanı'nın başkentten kaçması, seçimlerin Devlet Başkanı'nın görevden alınması için bir oylamaya dönüştürülmesine yol açmıştır. Ancak, Ukrayna'nın Rusça konuşan doğu bölgeleri, görevden alınan Devlet Başkanı'na karşı değildi. Bu durum, aynı yıl Rusya yanlısı ayaklanmaların başlamasına neden olmuştur. Bu durum, Rusya'nın Mart 2014'te Kırım Yarımadası'nı ilhak etmesine yol açmıştır. Donbas Savaşı ise bir ay sonra başlamıştır. Rusya, Donbas'ta Donetsk ve Luhansk halk cumhuriyetlerinin kurulmasını desteklemektedir. (Ece, 2022).

Şekil 3. Rusya'nın 2014'te Kırım Bölgesini İhlali

Rus-Ukrayna ihtilafları, Rusya'nın Kırım sınırında askeri varlığını artırmasının ardından 2016 yılında siyasi ve askeri çatışmalarla yeniden alevlenmiştir. 2018 yılında Kerç Boğazı'nda yaşanan olay ise, Rus savaş gemilerinin Ukrayna gemilerine ateş açmasıyla bir kez daha endişelere yol açmıştır. (Barlas, 2023).

14 Eylül 2020'de Ukrayna Devlet Başkanı, NATO ile geliştirilmiş bir ortaklık geliştirmeyi ve ittifaka üye olmayı amaçlayan Ukrayna'nın yeni ulusal güvenlik stratejisini onaylamıştır. Ardından, 24 Mart 2021'de, Kırım Cumhuriyeti ve Sivastopol şehrinin özel topraklarını işgalin sona erdirilmesini ve yeniden entegrasyonunu öngören 117 sayılı kararnameyi imzalamıştır. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Temmuz 2021'de, Rusların ve Ukraynalıların tek bir halk olduğu görüşünü yeniden teyit eden bir makale yayınlamıştır. Rusya, Ukrayna'nın NATO'ya üye olmasının, kendi ulusal güvenliğini tehdit edeceğini dile getirmiştir. (Narin, 2022).

3.2.2. Çatışmanın Başlangıcı

Çatışmanın başlangıcı, Rusya'nın Mart-Nisan 2021 ve ardından Ekim 2021'den Şubat 2022'ye kadar gerçekleştirdiği büyük askeri yığınak ile olmuştur. Bu yığınak sırasında Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve NATO'dan, Ukrayna'nın NATO'ya

kabul edilmemesi ve Doğu Avrupa'daki NATO asker ve silahlarının sayısının azaltılması gibi yasal olarak bağlayıcı güvenlik garantileri istedi. Rusya, bu taleplerin karşılanmaması halinde askeri bir müdahalede bulunacağını da ifade etmiştir (Akyüz ve Özkan, 2022).

24 Şubat 2022'de, Ukrayna saatiyle sabah 5'te, Putin, Ukrayna'nın doğusunda askeri bir operasyon başlatma kararı aldığını duyurmuştur. Putin, Ukrayna topraklarını işgal etme planları olmadığını, ancak Ukrayna halklarının kendi kaderini tayin hakkının desteklenmesini ve Ukrayna'nın silahsızlandırılmasını istediğini söylemiştir. Ayrıca Ukraynalı askerlere silahlarını bırakmaları çağrısında bulunmuştur. Putin'in açıklamasından dakikalar sonra, Kiev, Harkov, Odessa ve Donbas'ta patlama sesleri duyulduğu bildirilmiştir. (www.aljazeera.com)

Ayrıca, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, 9 Aralık 2021 tarihinde yaptığı bir konuşmada, Rusya dışındaki Rusça konuşanlara yönelik ayrımcılığın soykırım olduğunu iddia etmiş ve Ukrayna'nın dil yasasını kınamıştır. (www.aljazeera.com)

Amerika Birleşik Devletleri, Rusya'nın taleplerini görmezden gelmiş ve Rusya'nın açıklamalarıyla Ukrayna'yı işgal etmeyi haklı çıkarmaya çalıştığını iddia etmiştir. 21 Şubat 2022'de, Rusya'nın Donetsk ve Luhansk Halk Cumhuriyetlerini tanımasının ardından, Putin, Rusya tarafından "barış koruma görevi" olarak adlandırılan ve Batı ülkeleri tarafından Ukrayna'nın işgalinin başlangıcı olarak adlandırılan, Donbas'a ağır silahlarla konuşlandırılan Rus kuvvetlerini gönderme emri vermiştir. 22 Şubat 2022'de, Rusya Federasyonu Konseyi, Putin'e Rusya dışında askeri güç kullanma yetkisi vermiştir. Buna karşılık, Ukrayna, genel seferberlik yapmadan yedek askerleri seferber etmiştir. (Çelik, 2022).

23 Şubat 2022 tarihinde, Ukrayna, Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi ihtimaline karşı ülke genelinde olağanüstü hal ilan etti. Gece yarısı, Rusya, Kiev'deki büyükelçiliğini tahliye etmeye başladı ve elçilikten bayrağını indirdi. Ukrayna Parlamentosu, hükümeti ve bankacılık sektörü, dağıtılmış hizmet reddi (DDoS) saldırılarına maruz kaldı. Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski, 24 Şubat'ın erken saatlerinde, Rusları ana dillerinde hitap ederek savaşın durdurulması çağrısında bulundu. (www.aljazeera.com)

3.2.3. Uluslararası Tutum

Rusya-Ukrayna savaşı, 24 Şubat 2022 tarihinde, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri müdahalesi ile başlamıştır. Savaş, Avrupa'daki en büyük askeri çatışmalardan biri olarak kabul edilmektedir. (Oktav, 2022).

Savaş, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde (BMGK) toplanan bir toplantı sırasında gerçekleşmiştir. Toplantı, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik eylemlerini kınamak ve ateşkes çağrısında bulunmak amacıyla düzenlenmişti. BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, toplantıda "Barışı bir şans verin" çağrısında bulunmuştur. (www.bbcnews.com)

Rusya, BMGK'da veto hakkına sahip bir ülke olarak, savaşın durdurulması için alınan tüm kararları veto etmiştir. Bu nedenle, Ukrayna, BM Genel Kurulu'nda (BMGY) acil bir oturum yapılmasını talep etmiştir. (www.aljazeera.com)

BMGY'nin 11 Mart 2022 tarihinde yaptığı acil oturumda, Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırıları kınayan ve ateşkes çağrısında bulunan bir karar kabul edilmiştir. Karar, 141 ülkenin oyuyla kabul edilmiştir. Rusya, Belarus, Suriye, Kuzey Kore ve Eritre ise karara karşı oy kullanmıştır. (Abdulmecid, 2023).

BMGY'nin kararı, Rusya'nın uluslararası alandaki izolasyonunu daha da derinleştirdi. Ancak, karar, Rusya'yı savaştan durdurma konusunda herhangi bir somut adım atmadı. Savaş, devam etmekte olup, dünya çapında büyük bir insani krize neden olmuştur. (Abdulmecid, 2023).

3.3. Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Medyanın Rolü

24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırılarıyla başlayan savaş, geleneksel savaşın askeri operasyonlarından az ya da çok etkilenmeyen, ancak onlardan bağımsız olmayan, yeni bir tür savaştır. Bu savaşın geniş kapsamı, çok çeşitli araç ve yöntemleri ve çeşitli hedefleri, medyanın çıktılarına verdiği önemi göstermektedir. (Oktav, 2022).

İletişim sürecinin temeli olan medya mesajının, kültür ve medya arasındaki ilişkiyi düzenleyen bir referans noktası olduğu göz önüne alındığında, araç, medya mesajının içeriğini biçim ve içerik olarak etkileyebilse de, en önemli şey aracın kendisidir. Bu araç, topluma özel bir düşünme ve iletişim kalıbı dayatarak, medyanın önceliğini, bir simgesel dünya olarak kurmaktadır. (Taşmurat, 2019).

Savaş haberlerinin içeriği, medya mesajının, haber ve olayların inşasında ve biçimlendirilmesinde belirli değerlerle çerçeveli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değerler, savaşların nedenlerinde ve yorumlanmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Ukraynalı yetkililer ve Rusya Federasyonu arasındaki siyasi ve askeri çatışmanın, küresel varoluş değerleri etrafında sembolik bir çatışma olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumda, iletişim, kaynağından gelen mesajın içeriğiyle uyumlu bir şekilde değer iletme eylemidir. Bu nedenle, her iki tarafın da medyası, mesajının hedef kitleye ulaşmasını sağlamak için bu değeri vurgulamaya çalışmıştır. (Karagöz, 2016).

Medya ve iletişimin rolü onun aile ve diğer eğitim kurumlarının yerini alan yeni eğitim kurumu haline gelmesinden kaynaklanmaktadır. İletişim, çağdaş sistemlerin siyasi ve ekonomik performansının etkinliğinin ölçüldüğü bir ölçüt haline gelmiştir. Savaşta medya rolünü incelediğimizde bunun iki temele dayandığı ortaya çıkmaktadır:

1- Halkın desteğini kazanmak: Savaşın başarılı olması için, halkın desteğinin kazanılması gerekmektedir. Medya, bu desteği kazanmak için propaganda, manipölasyon ve psikolojik savaş gibi araçları kullanmaktadır. (Gürcan, 2011).

2- Düşmanın moralini bozmak: Düşmanın moralini bozmak ve savaşma isteklerini azaltmak için de medya araçlarına başvurulabilmektedir. Medya, düşmanın zayıflıklarını ve hatalarını vurgulamak ve kendi güçlerini ve başarılarını abartmak için kullanılabilmektedir. (Koç, 2022).

Psikolojik savaş yoluyla hedef kitlenin zihinleri ele geçirilmektedir. Abdullah Sunu'nun "Araplar ve İletişim Teknolojilerinin Gelişimi" adlı çalışmasında belirtildiği gibi, İkinci Dünya Savaşı'nda radyo etkili bir propaganda aracıydı. Vietnam Savaşı, televizyonun önemli rolünü gösterdi. İkinci Körfez Savaşı ise, CNN gibi ilk televizyon kanallarının ortaya çıkmasıyla aynı zamana denk geldi. Daha sonra Amerika'nın Afganistan'a savaşı, Al Jazeera'nın uluslararası üne kavuşmasını sağladı. Son olarak, Irak'ın işgali, televizyon ve internetin rolünü daha da güçlendirdi (Obaid, 2020).

Medyanın savaş olaylarını kullanması, bir kısmında propagandaya dayanmaktadır. Propaganda, bir konuda kamuoyunu belirli bir yöne çekmek için abartma, yanıltma ve yalan gibi yöntemleri kullanır. Bu sayede, destek ve onay kazanmak hedeflenmektedir. (Demir, 2006).

Propaganda, tarih boyunca savaşlarda gelişmiştir. Noam Chomsky, "Medyanın Kontrolü" adlı kitabında, modern çağda ilk kamu propaganda operasyonunun, 1916'da ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın yönetiminde gerçekleştiğini belirtmektedir. Wilson, "Zafersiz Barış" sloganıyla seçilmiştir. Bu sırada, savaşın ortasındaydı ve Amerikalılar savaşa girmeye istekli değildi. Wilson yönetiminin savaşa girmesi için halk desteğine ihtiyacı vardı. Bu nedenle, hükümetin propagandası için bir komite oluşturdu. Bu komite, altı ay içinde, Amerikalıları savaşa girmeye ve Almanya'yı yok etmeye ikna etmeyi başarmıştır. (Coşkun, 2016).

Bu başarıyı, Soğuk Savaş sırasında komünizme karşı bir histeri yaratmak için aynı taktiğin kullanılması takip etmiştir. Bu taktik, şimdi İşlam karşıtlığı için kullanılmaktadır.

Savaş ve çatışma dönemlerinde, çoğu medya kuruluşu, hatta bazen tarafsız ve objektif olarak tanımlananlar bile, medya yalanının tuzağına düşmektedir. Bu, çoğu zaman kasıtlı olarak yapılmaktadır, çünkü medya yönetimi, Batı ve Rus medyasının izlediği yöntemlerden etkilenmektedir. Bu medya kuruluşları, birçok raporunu yayınlarken, genellikle bilinmeyen kaynaklara güvenmektedir. Bu, gazetecilik ilkelerini ve ilkelerini ihlal eder, çünkü gazetecilik her zaman gerçeğe, diğer tüm hususların üzerinde değer vermektedir. (Obaid, 2020).

İletişim, krizler döneminde savaşların, devletlerarasındaki siyasi anlaşmazlıkların ve ulusal güvenlik tehditlerinin yönetilmesinde en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Bu nedenle, iletişimin bu gerçeğine, dış iletişim yoluyla ve dış iletişimde uzman kadrolar kurarak, dışarıya hitap ederek, uluslararası kamuoyu ile iletişim kurarak ve onu etkileyerek dikkat edilmesi gerekmektedir. (etin, 2019)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IRAK MEDYASINDA RUS-UKRAYNA SAVAŞI SIRASINDA YAYINLANAN HABERLERİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRMESİ

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, Rus-Ukrayna Savaşı sırasında savaş haberlerinin Irak medyasında yer alan gazeteler üzerinden incelenmesini amaçlamaktadır. Savaş haberlerine yönelik inceleme Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerin üzerinden gerçekleştirilecektir.

Bu çalışmanın temel amacı, Irak medyasının genel olarak savaş haberleri ile ilgili yaptığı incelemelerinin belirlemek ve özellikle Rus-Ukrayna Savaşı haberlerini içeren bu incelemeleri analiz etmek ve bu incelemelerin arkasındaki ideolojik farklılıklar çıkarmaktır.

4.2. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın önemi iki ana düzeyde özetlenebilir:

Teorik Önemi:

Bu çalışma, medya incelemelerini pratik bir şekilde ele alan yeni bir araştırmayı temsil eder ve genel olarak medya çalışmalarına ilgi duyan araştırmacılar ve ilgililer tarafından bir referans olarak kullanılabilir.

Uygulamalı Önemi:

Medyanın savaşa yaklaşımını incelemek, açıklanmayan siyasi tutumları ortaya çıkararak, kamunun savaşa karşı genel ruh halini ve medyanın bu ruh halini nasıl etkilediğini, medya incelemelerinin kamunun savaşa yönelik tutumunu nasıl şekillendirdiğini ve bunun arkasındaki nedenleri anlama konusunda net bir resim sunar.

4.3. Araştırma Yöntemi

Araştırma yönteminin uygun seçilmesi, bilimsel araştırmanın tamamlanmasının ilk adımıdır. Bu, araştırmanın doğru yolda ilerlemesi için gereken adımları seçmek ve belirlemek açısından önemlidir. Araştırmanın yöntemi, Araştırma sorularına doğru cevapları elde etmek için takip edilmesi gereken prosedürleri belirlemektedir. Ayrıca, yöntemin belirlenmesi, en uygun araştırma yöntemini seçmeye ve araştırma hedeflerine ulaşmak için kullanılması gereken araçları seçmeye katkı sağlamaktadır.

Açıklayıcı ve analitik metodoloji, sosyal ve medya araştırmalarının gereksinimlerine en fazla uygun olan araştırma yöntemlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü bu metodoloji, araştırmacılara incelenen olayı sosyal, politik ve kültürel bağlamıyla bağlantı kurma fırsatı sunmaktadır. Ayrıca, olayın iç içe geçen bileşenlerini belirlemelerine ve gelecekteki görüşlere ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. İletişimde açıklayıcı ve analitik metodoloji, araştırılacak iletişim olayını ayrıntılı bir şekilde açıklamayı amaçlar, bu da olayı oluşturan tüm unsurları ve bileşenleri açıkça göstermektedir. Ayrıca, bu unsurlar arasındaki bağlantıları ve ilişkileri belirlemeyi amaçlamakta, böylece benzer medya olaylarına genelleştirilebilecek hassas sonuçlara ulaşmayı hedeflemektedir.

Mevcut araştırmanın gerekliliği, önemi, hedefleri ve metodolojik süreçlerinin tamamlanması amacıyla, pratik araştırma adımlarını tamamlamak için açıklayıcı analitik yöntem kabul edilmiştir.

Açıklayıcı ve analitik metodoloji, araştırmacıya araştırma hedefleri ve sorularına uygun bir dizi işlem yöntemi sunar. Bu bağlamda, Irak'taki günlük gazetelerin içeriğini analiz etme yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntem, Ukrayna-Rusya savaşının Irak basınındaki yankılarını incelemek amacıyla savaş haberlerine dayalı kaynaklarını tanımlamayı hedeflemektedir.

• Ana toplum ve Örneklem:

Ana toplum terimi, belirli bir özellik veya bir dizi özellik paylaşan kelimelerin veya terimlerin bir koleksiyonunu ifade etmektedir. Bu özellikler, incelenen olgunun temel öğelerini oluşturur.

Şu anki çalışmanın ana toplumu, analitik çalışmanın prosedürlerini kapsayan zaman diliminde Irak basınında Rus-Ukrayna savaşını ele alan tüm makalelerden oluşmaktadır. Araştırmanın gözden geçirdiği sonuçlar, 1 Mart 2022'den 1 Mart 2023'e

kadar olan süre içinde Al-Sabah gazetesinde Rus-Ukrayna savaşı konusunda yayınlanan 144 haber olduğunu göstermiştir. Araştırma sonucunda aynı dönemde Irak'taki Al-Zaman gazetesinin Irak baskısında aynı konuyu ele alan 79 haber olduğunu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, bu çalışmanın ana topluluğu 223 haberi içermektedir.

Bu nedenle, 1 Mart 2022 ile 1 Mart 2023 tarihleri arasında Irak'ta yayınlanan gazetelerdeki makalelerden örnekleme seçilmiştir. Her gazeteden 25 makale seçilmiştir ve böylece toplam örnek, 50 makaleden oluşmaktadır. Bu, araştırmanın ana toplumunun bileşenlerinin %22.42'sini temsil eden bir yüzdeyi ifade etmektedir.

•Araştırma Sınırları:

Bu araştırma, aşağıdaki sınırlar çerçevesinde tamamlanmıştır:

Zamansal Sınırlar: Analitik çalışma, 1 Mart 2022 ile 1 Mart 2023 tarihleri arasındaki zaman dilimi içinde gerçekleştirilmiştir.

Mekansal Sınırlar: Bu araştırmanın mekânsal sınırları, Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerinin içermektedir.

Bilimsel Sınırlar: Mevcut araştırmanın bilimsel sınırları, haber incelemelerinin türlerini, kavramlarını ve belirleyicilerini, medyadaki savaş haberlerinin medya incelemesini ve özellikle Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerindeki Ukrayna-Rusya savaşı haberlerinin gözden geçirilmesini içermektedir.

Araştırma Araçları:

Bilimsel araştırmanın uygun aracını seçmek, bir yandan araştırmanın doğasına ve hedeflerine, diğer yandan da araştırmanın ana toplumuna ve örneğine dayanmaktadır. Bu nedenle, mevcut çalışmanın analitik yöntemle uyumlu olduğu ve bu çalışmanın gereksinimlerini karşıladığı en uygun aracın içerik analiz formu olduğu kabul edildi. Daha önceki çalışmalarda kullanılabilecek uygun bir formun bulunmaması nedeniyle, Ukrayna-Rusya savaşı haberlerinin içeriğini incelemek için özel bir içerik analizi formu tasarlandı ve aşağıdaki adımlarla uygulandı:

• Analiz Birimi Seçimi:

Ana Analiz Birimi seçimi, içerik analizi formunun tasarımının ilk adımını oluşturur. Bu seçim, alt analiz kategorileri ve analiz kriterleri belirlemek için

kullanılacak çerçeveyi belirlemektedir. Ana Analiz Birimi'nin seçimi, incelenen medya materyalinin doğasına doğrudan bağlıdır. Bu, tam bir gazete, belirli bir sayı, belirli bir sayfa veya bir haber olabilir.

Bu araştırmanın özelliği ve amaçları göz önüne alındığında, içerik analizi formunun ana analiz birimi olarak her haber tek seçildi. Her haber bağımsız bir analiz birimidir.

• Analiz Kategorileri Seçimi:

Alt analiz kategorilerinin seçimi, araştırmacının medya incelemesindeki etki noktalarına dair oluşan kavrayışlarına ve önceki çalışmalara dayalı olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, alt analiz kategorilerinin iki temel türü belirlenmiştir.

Birinci Kategori: Ne Söylendi?

Bu kategoriler, haberin dışsal görünümü ve görsel özellikleriyle ilişkilidir ve aşağıdaki kategorileri içerir:

- Haber Türü
- Başlık Türleri
- Giriş Türleri
- Haberin Yeri
- Haberde Kullanılan Vurgu Unsurları

İkinci Kategori: Nasıl Söylendi?

Bu kategoriler, haber içeriği ve hedeflenen izleyiciyi etkileme amaçlarıyla ilişkilidir ve aşağıdaki kategorileri içerir:

- Yazım Tarzı

- Haberlerde kullanılan dil ve üslup

• Analiz Kriterlerini Belirleme:

Bu, incelenen habere ait alt analiz kategorilerinin varlığını veya yokluğunu gösteren işlem birimlerini ifade etmektedir. Her bir alt analiz kategorisi için belirli alt kriterler belirlendi ve bunlar, araştırmacının her birini ayrı ayrı kaydedebilmesini sağlayan basit izleme tabloları içinde düzenlendi. Bu tablolar, sonuçları elde etmek için her birinin tekrarlarını ve yüzde oranlarını kaydetme olanağı sağlamaktadır.

4.4.Araştırma Değerlendirilmesi ve Verilerinin Analizi

Bu çalışma, Irak yerel gazetelerinin Rusya-Ukrayna savaşını nasıl ele aldığını incelemiştir. Çalışma kapsamında, Irak'ın en çok okunan gazetelerinden biri olan Al-Zaman ve Al-Sabah'ın savaşla ilgili haberlerini ve yorumlarını incelenmiştir.

Çalışmada, Iraklı gazetecilerin savaşa yaklaşımının tarafsız olduğu, ancak savaşın Irak'a olan etkilerine odaklandığı görülmüştür. Gazeteler, savaşın Irak'ın güvenlik ve ekonomisini nasıl etkileyebileceğini tartışmış ve Irak hükümetinin savaşa karşı tutumunu değerlendirmiştir.

Al-Zaman gazetesi, savaşın Irak'ın güvenliğine yönelik bir tehdit olarak görülmesi gerektiğini savunmuştur. Gazete, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin, Irak'ta da benzer bir işgali teşvik edebileceğini iddia etmiştir. Al-Zaman ayrıca, savaşın Irak'ın ekonomisini olumsuz yönde etkileyebileceğini ve Irak'ın enerji güvenliğini tehlikeye atabileceğini belirtmiştir.

Al-Sabah gazetesi de savaşın Irak'a olan etkilerine odaklanmış, ancak Al-Zaman gazetesinden daha az karamsar bir bakış açısı sergilemiştir. Gazete, savaşın Irak'ın güvenliğini tehdit ettiğini, ancak Irak'ın Rusya ile güçlü ekonomik bağları nedeniyle bir işgalin olası olmadığını iddia etmiştir.

Al-Sabah ayrıca, savaşın Irak'ın enerji güvenliğini olumsuz yönde etkileyebileceğini, ancak Irak'ın enerji kaynaklarının çeşitliliği nedeniyle bu etkilerin sınırlı olacağını belirtmiştir.

Analiz formunun uygulanmasından elde edilen veriler, Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerinden alınan haber örneklerine göre haber türü kategorisine göre sıralandı, aşağıdaki tablo bu durumu göstermektedir.

Tablo.1 Haberlerin Türlerine Göre Dağılımı

Haberin Türü	Al-Zaman		Al-Sabah	
	Yüzdelik	Tekrar	Yüzdelik	Tekrar
Röportaj	4	1	8	2
Görüş Makalesi	44	11	16	4
Rapor	24	6	32	8
Anket	4	1	4	1
Araştırma	24	6	40	10
Toplam	100	25	100	25

Bu önceki tablo, Rus-Ukrayna savaşıyla ilgili haberlerle ilgili olarak Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinde kullanılan haber türlerinde bir çeşitlilik olduğunu göstermektedir. Çalışmanın kapsadığı zaman dilimi içinde, haber türlerinin bazılarının diğerlerinden daha fazla vurgulandığına dikkat çekmektedir.

Al-Sabah Irak gazetesi, özellikle birincil olarak gazetecilik araştırma türünden haberlere yer verilmiştir. Bu tür haberlerin tekrar sayısı 10 habere ulaştı ve Rus-Ukrayna savaşı haberlerinin incelendiği tüm haberlerin %40'ını oluşturdu.

Al-Sabah Irak gazetesinde, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinin incelendiği tüm haberlerin %32'sini temsil eden ikincil bir haber türü olarak gazetecilik raporlarına daha az yer verilmiştir. Bu tür haberlerin sayısı 8'dir. Daha sonra, görüş makalesi türünden haberler, Al- Sabah Irak gazetesinde daha az kullanılan bir haber türü olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu tür haberlerin sayısı 4'tür ve Rus-Ukrayna savaşı haberlerinin incelendiği tüm haberlerin %16'sını oluşturmaktadır. Bu haberler,

01.03.2022 ile 01.03.2023 tarihleri arasındaki dönemde araştırma için kullanılan içerik analizi formu ile incelenmiştir.

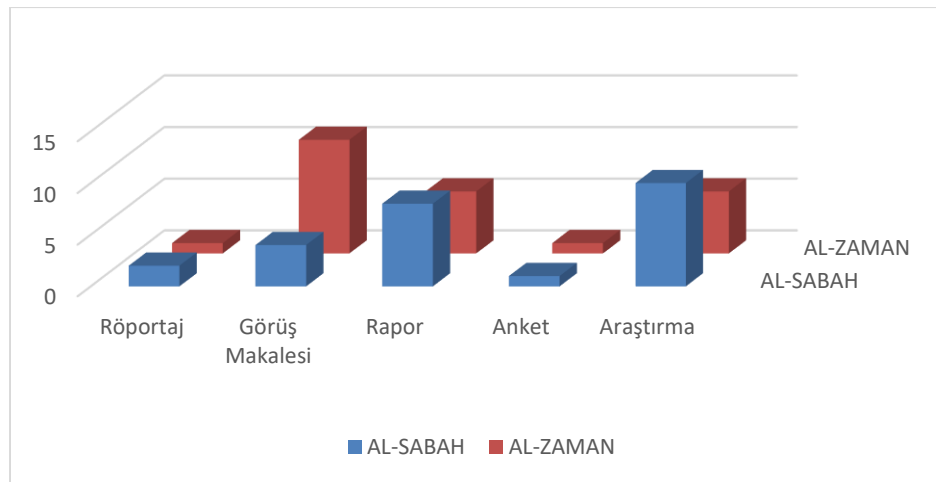
Röportaj türünden haberler, yalnızca 2 kez tekrarlanan ve tüm haberlerin %8'ini oluşturan bir haber türüdür. Ve anket türünden sadece bir haber vardır ve tüm haberlerin %4'ünü oluşturur. Bu haberler, 01.03.2022 ile 01.03.2023 tarihleri arasındaki dönemde araştırma için kullanılan içerik analizi formu ile incelenmiştir.

Irak gazetesi Al-Zaman, Rus-Ukrayna savaşı haberlerini incelediği sayfalarında benzer bir çeşitlilik görülmüştür. Bu incelemelerde kullanılan haber türleri arasında, makale türünden haberler en fazla kullanılan türdür ve toplamda 25 tekrardan 11 tekrarla temsil edilmiş, bu da kullanılan haber türlerinin toplamının %44'ünü oluşturmaktadır.

İkinci sırada ise Rus-Ukrayna savaşı haberleri için Irak gazetesi Al-Zaman'ın sayfalarında kullanılan haber türleri arasında, araştırma haberi ve rapor haberleri yer almaktadır. Her iki tür de aynı derecede kullanılmıştır ve bu haber türlerinden her biri 6 kez tekrarlanmıştır. Bu da kullanılan haber türlerinin toplamının %24'ünü oluşturmaktadır.

Son olarak, anket haberi ve gazeteci röportajı türlerinin her biri sadece bir haberde kullanılmıştır. Bu haber türleri, kullanılan haber türlerinin toplamının %4'ünü oluşturmaktadır.

Aşağıdaki grafik, Rusya-Ukrayna savaşı haberlerini inceleyen araştırma örneklemindeki iki gazetenin, bu incelemeler sırasında kullanılan haber türleri arasındaki farklılıkları göstermektedir.

Şekil 4. Haberlerin Türlerine Göre Dağılımı

Veriler, Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinden alınan haber örnekleri üzerinde analiz formu uygulamasıyla elde edilen verilere göre haber başlığı türü kategorisine göre sıralanmıştır.

Tablo.2 Haberlerin Başlık Türlerine Göre Dağılımı

Başlık Türü	Al-Zaman		Al-Sabah	
	Yüzdelik	Tekrar	Yüzdelik	Tekrar
Sabit	40	10	48	12
Tek	4	1	12	3
Piramit	4	1	4	1
Askılı	12	3	20	5
Dereceli	40	10	16	4
Toplam	100	25	100	25

Önceki tablodan anlaşılacağı üzere, Irak gazeteleri araştırma örneği olarak Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haber başlıklarını sunma konusunda bilinen türlerin çoğunu kullanmıştır. Al-Sabah gazetesi, Al-Zaman gazetesine göre bu bağlamda daha fazla çeşitlilik içermektedir.

Tablo.2 göstermektedir ki Al-Sabah gazetesi, Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberleri inceleyişinde büyük ölçüde sabit türden başlıklara yer vermiştir. Bu bağlamda incelenen haberlerin sayısı, sabit bir yaklaşıma dayalı olarak formüle edilen 12 başlıkla gerçekleştirildi, bu da mevcut çalışmanın kapsadığı zaman dilimi içinde bu amaçla kullanılan başlıkların toplamının %48'ini temsil etmektedir.

Al-Sabah gazetesi, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan başlık türleri açısından ikinci sırada asılı başlıklar yer alırken, bu türde formüle edilen başlıkların sayısı 5 olarak tespit edilmiştir, bu da inceleme sırasında kullanılan başlık türlerinin toplamının %20'sini oluşturmaktadır.

Al- Sabah gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan başlık türleri açısından üçüncü sırada yer alan dereceli başlıklar, bu türde formüle edilen 4 olarak tespit edilmiştir, bu da inceleme sırasında kullanılan başlık türlerinin toplamının %16'sını oluşturmaktadır.

Önceki tablodan anlaşılabacağı üzere, tek başlık kullanımı Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde başlık türleri açısından dördüncü sıradadır. Bu türde formüle edilen başlıkların sayısı 3 olarak belirlenmiştir ve bu, inceleme sırasında kullanılan başlık türlerinin toplamının %12'sini oluşturmaktadır.

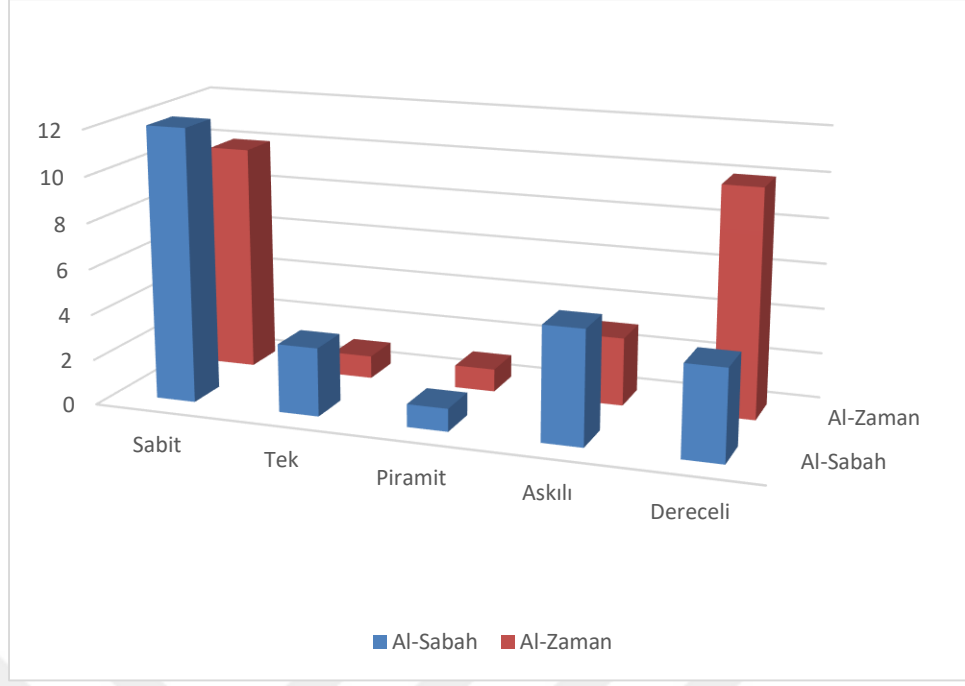
Son sırayı ise piramit tarzındaki başlıklar almaktadır. Bu türde formüle edilen başlıklar, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinin haber başlık türleri içinde sadece bir kez tekrarlanmıştır ve bu, incelenen başlık türlerinin toplamının %4'ünü oluşturmaktadır.

Tablo.2 göstermektedir ki Al-Zaman gazetesi, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde haber başlığı türleri açısından sabit ve dereceli başlıkları aynı derecede sık kullanmıştır. Bu inceleme sırasında bu iki türde formüle edilen haberlerin sayısı 10 olarak tespit edilmiştir, bu da kullanılan başlık türlerinin toplamının %40'ını oluşturmaktadır.

Al-Zaman gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan başlık türleri açısından ikinci sırada yer alan askılı başlıklar, bu türde formüle edilen 3 olarak tespit edilmiştir, bu da inceleme sırasında kullanılan başlık türlerinin toplamının %12'sini oluşturmaktadır.

Al-Zaman gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan başlık türleri açısından piramit ve tek başlık kullanımı, her iki türde de sadece bir başlıkla sınırlıdır. Bu, inceleme sırasında kullanılan başlık türlerinin toplamının %4'ünü oluşturmaktadır.

Aşağıdaki grafik, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinin incelenen iki gazetede kullanılan başlık türlerindeki farklılıkları göstermektedir.

Şekil 5. Haberlerin Başlık Türlerine Göre Dağılımı

Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinden alınan Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haber örnekleri üzerindeki analiz formu uygulaması sonucu elde edilen veriler, haberlerin sunumu için kullanılan giriş türlerine göre sınıflandırılmıştır.

Tablo.3 Haberlerin Giriş Türlerine Göre Dağılımı

Giriş Türleri	Al-Zaman		Al-Sabah	
	Yüzdelik	Tekrar	Yüzdelik	Tekrar
Haber Tarzı	24	6	60	15
Bilgi Tarzı	4	1	24	6
Analitik	52	13	4	1
Yapısal	12	3	8	2
Girişi Olmayan	8	2	4	1
Toplam	100	25	100	25

Önceki tablodan anlaşılabacağı üzere, Irak gazeteleri araştırma örneği olarak Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerin başlık türleri açısından çeşitli türler kullanmıştır. Her iki gazete, haber girişlerini sunma konusunda farklı bir yaklaşım benimsemiştir.

Aynı tablodan anlaşılabacağı üzere, Al-Sabah gazetesi Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerin girişlerin türü konusunda çeşitli haber girişler kullanmıştır Bu bağlamda incelenen haberlerin sayısı, girişlerin türü amacıyla formüle edilen 15 haber başlığıdır, bu da incelenen girişlerin toplamının %60'ını oluşturur.

Al-Sabah gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan giriş türleri açısından, bilgi tarzında formüle edilen girişler ikinci sırada yer almaktadır. Bu türde formüle edilen girişlerin sayısı 6 olarak belirlenmiş olup, incelenen girişlerin toplamının %24'ünü oluşturuyor.

Al-Sabah gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan haber giriş türleri açısından, yapısal tarzda formüle edilen girişler üçüncü sırayı almıştır. Bu türde formüle edilen haber girişlerin sayısı iki tanedir ve incelenen girişlerin toplamının %8'ini oluşturuyor.

Ayrıca, analitik girişler ve herhangi bir girişi olmayan haberler, giriş türlerine göre dördüncü sırada yer almaktadır. Bu türde formüle edilen girişlerin sayısı her biri için bir tane olup, incelenen girişlerin toplamının %4'ünü oluşturmaktadır.

Aynı tablodan anlaşılaçağı üzere, Al-Zaman gazetesi Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerde analitik girişleri kullanma konusunda büyük ölçüde bu tarz girişlere dayanmıştır. Bu türde formüle edilen haberlerin sayısı 13 olarak belirlenmiş olup, incelenen girişlerin toplamının %52'sini oluşturmaktadır.

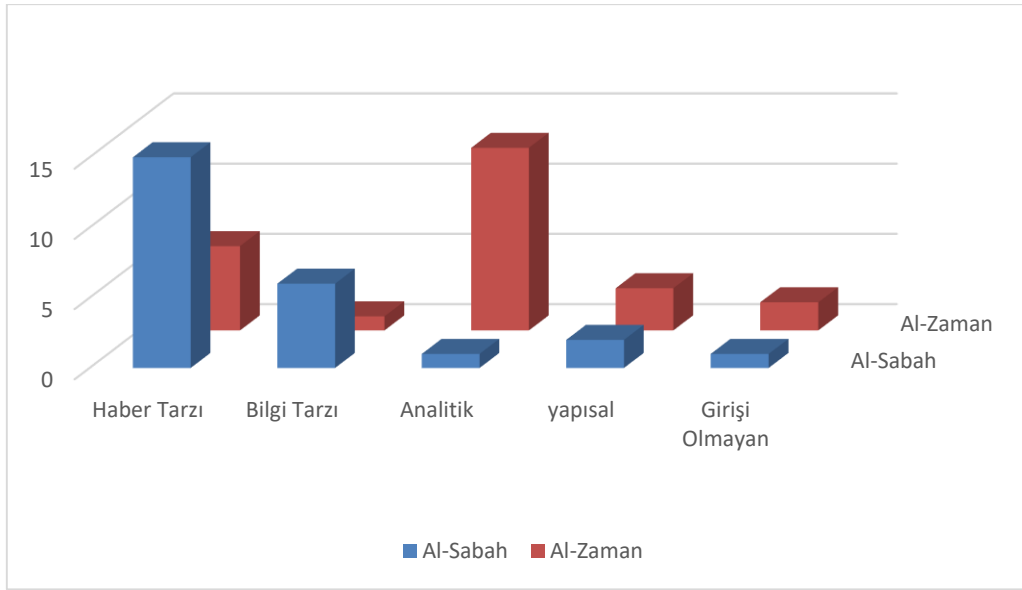
Al-Zaman gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan gazete tarzı giriş türleri açısından, haber tarzında formüle edilen girişler ikinci sırada yer almaktadır. Bu türde formüle edilen girişlerin sayısı 6 olarak belirlenmiş olup, incelenen girişlerin toplamının %24'ünü oluşturmaktadır.

Al-Zaman gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan gazete tarzı giriş türleri açısından, yapısal tarzda formüle edilen girişler üçüncü sırayı almaktadır. Bu türde formüle edilen girişlerin sayısı 3 olarak belirlenmiş olup, incelenen girişlerin toplamının %12'sini oluşturmaktadır.

Al-Zaman gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan gazete tarzı giriş türleri açısından, herhangi bir giriş olmadan doğrudan formüle edilen haberler dördüncü sırada yer almaktadır. Bu türde formüle edilen haberlerin sayısı iki olarak belirlenmiş olup, incelenen girişlerin toplamının %8'ini oluşturmaktadır.

Ayrıca, Al-Zaman gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde kullanılan gazete tarzı giriş türleri açısından, en az kullanılan gazete tarzı giriş türlerinin bilgi veren girişler olduğu görülmektedir. Bu türde formüle edilen girişler sadece bir haberde kullanılmıştır, bu da incelenen girişlerin toplamının %4'ünü oluşturmaktadır.

Aşağıdaki grafik, iki gazete olan Al -Zaman ve Al -Sabah'ın Rus-Ukrayna savaşı haberlerini incelemelerinde kullanılan giriş türleri açısından farkları göstermektedir.

Şekil 6. Haberlerin Giriş Türlerine Göre Dağılımı

Analiz formu uygulamasından elde edilen veriler, Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerinden alınan haber örneklerine ilişkin olarak Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerin yer verildiği sayfa göre sınıflandırılmıştır.

Tablo.4 Haberlerin Gazetede Yeri Göre Dağılımı

Haberin Yeri	Al-Zaman		Al-Sabah	
	Yüzdelik	Tekrar	Yüzdelik	Tekrar
Ana Sayfa	72	18	56	14
İç Sayfalar	16	4	40	10
Son Sayfa	12	3	4	1
Toplam	100	25	100	25

Tablo 4'den görülebileceği gibi, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinin gazetelerdeki yerine dair büyük bir benzerlik bulunmaktadır. Her ikisi de haberleri genellikle birinci sayfada benzer şekilde sunmayı tercih etmiştir.

Al-Sabah Irak gazetesi, Rus-Ukrayna savaşı konulu haberleri ana sayfada göstermeye odaklanmıştır. Bu haberler, ana sayfada tam 14 kez tekrarlanmıştır, bu da

mevcut araştırmanın içeriğini izleyen içerik analizi formunda kaydedilen toplam haberlerin %56'sını temsil etmektedir.

Aynı tablo, Al-Sabah Irak gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerini iç sayfalarda sunma yaklaşımını açıkça göstermektedir. İç sayfalarda yer alan haberlerin tekrar sayısı 10'dur, bu da toplam tekrarların %40'ını oluşturmaktadır.

Rus-Ukrayna krizi ile ilgili haberlerin sunumunda en az kullanılan yöntem, haberleri gazetenin son sayfasında sunmaktır. Bu sayfada yer alan haberlerin tekrar sayısı sadece bir haberdur, bu da toplam tekrarların %4'ünü oluşturmaktadır.

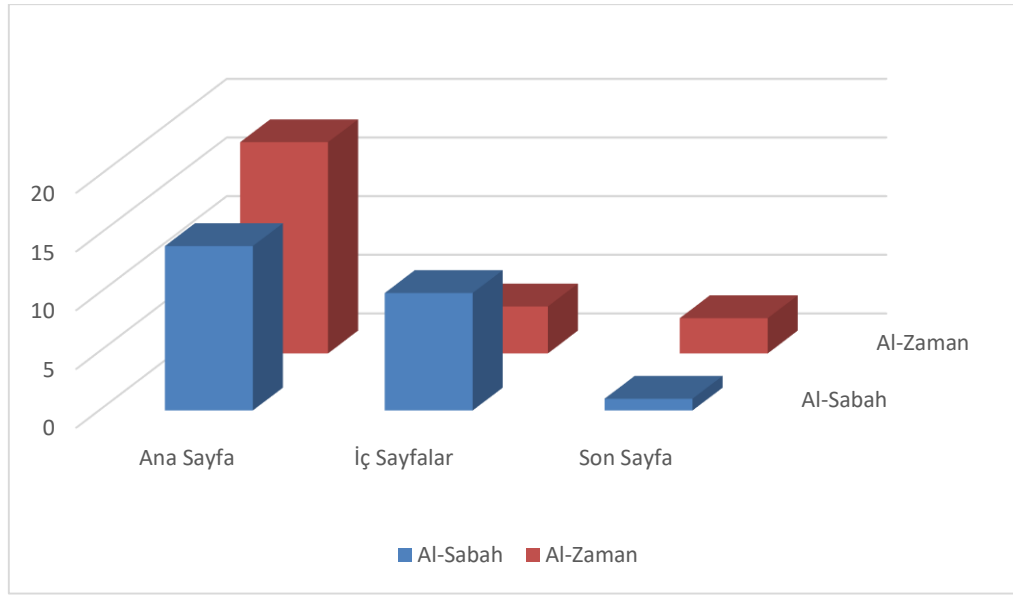
Al-Zaman Irak gazetesi ise Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerin ana sayfada sunumuna odaklanmıştır. Bu haberler, ana sayfada tam 18 kez tekrarlanmış ve bu, mevcut araştırmanın içerik analizi formu tarafından kaydedilen toplam haberlerin %72'sini oluşturmaktadır.

Aynı tablo, Al-Zaman Irak gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerini iç sayfalarda sunma yaklaşımını açıkça göstermektedir. İç sayfalarda yer alan haberlerin tekrar sayısı 4'tür, bu da toplam tekrarların %16'sını oluşturmaktadır.

Rus-Ukrayna krizi ile ilgili haberlerin sunumunda en az kullanılan yöntem, haberlere gazetelerin son sayfasında yer verilmesi olmuştur. Bu sayfada yer alan haberlerin tekrar sayısı sadece 3 haberdur ve bu, toplam tekrarların %12'sini oluşturmaktadır.

Bu sonuçlardan anlaşıldığı gibi Al-Zaman Irak gazetesi Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlere daha fazla önem vermektedir.

Aşağıdaki grafik, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinin incelenmesi sırasında Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerindeki haberlerin yerlerindeki farklılıkları göstermektedir.

Şekil 7. Haberlerin Gazetedeki Yerlerine Göre Dağılımı

Veriler, Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinden çekilen Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haber örneklerine dayalı olarak haberdeki vurgu unsurlarına göre analiz formu uygulanarak sınıflandırılmıştır.

Tablo.5 Vurgu Unsurlarına Göre Haber Dağılımı

Vurgu Unsurları	Al-Zaman		Al-Sabah	
	Yüzdelik	Tekrar	Yüzdelik	Tekrar
Metin	53.1	25	48.1	25
Görsel	38.3	18	42.3	22
Tablolar	2.13	1	0	0
Grafikler	0	0	3.85	2
İnfografik	6.38	3	5.77	3
Toplam	100	47	100	52

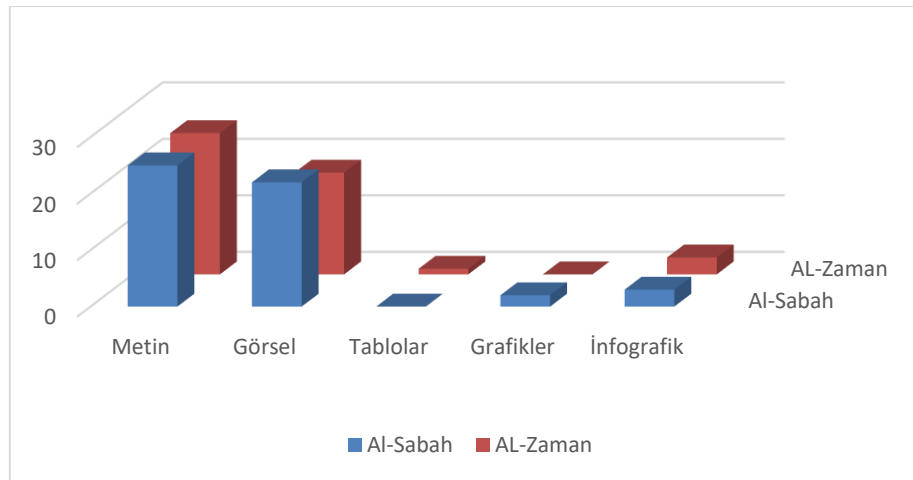
Bu tablodan, Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerini inceleme konusundaki medya eleştirilerinin, vurgu unsurlarındaki çeşitliliği eksik bıraktığı görülmektedir. İncelemeler, temel olarak görsel ve yazılı metne dayanmakta ve alıcı üzerinde daha büyük etki yaratabilecek diğer unsurları ihmal etmektedir.

Al-Sabah Irak gazetesi, Rus-Ukrayna savaşı haberlerini inceleme süreçlerinde öncelikle yazılı metni kullanmayı tercih etmiştir. Yazılı metin üzerinden işlenen haberlerin tekrar sayısı 25 haberdur ve bu, Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerin tamamına denk gelir, yani toplam haber sayısı olan 52 ögenin %48.1'ini oluşturmaktadır.

Al-Sabah Irak gazetesi, Rus-Ukrayna savaşı haberlerini inceleme süreçlerinde vurgu unsurları olarak görsel öğeleri ikinci sırada kullanmayı tercih etmiştir. İncelenen örnekleme dâhil edilen görsel öğelerin tekrar sayısı 22'dir ve bu, vurgu unsurları içinde kullanılanların toplamının %42.31'ini oluşturmaktadır.

Sonuçlar, Al-Sabah Irak gazetesinin Rus-Ukrayna savaşı haberlerini inceleme süreçlerinde infografik kullanımının çok daha az olduğunu göstermektedir. Bu kullanım sadece 3 kez tekrarlanmış ve vurgu unsurları içinde kullanımın toplamının sadece %5.77'sini temsil etmektedir.

Aşağıdaki grafik, Rus-Ukrayna savaşı haberlerini inceleme süreçlerinde Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinin kullanılan vurgu unsurlarındaki farklılıkları göstermektedir.

Şekil 8. Vurgu Unsurlarına Göre Haber Dağılımı

Analiz formunun kullanılmasıyla elde edilen veriler, Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinden alınan Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haber örneklerine dayalı olarak haber yazım yöntemlerine göre sınıflandırılmıştır.

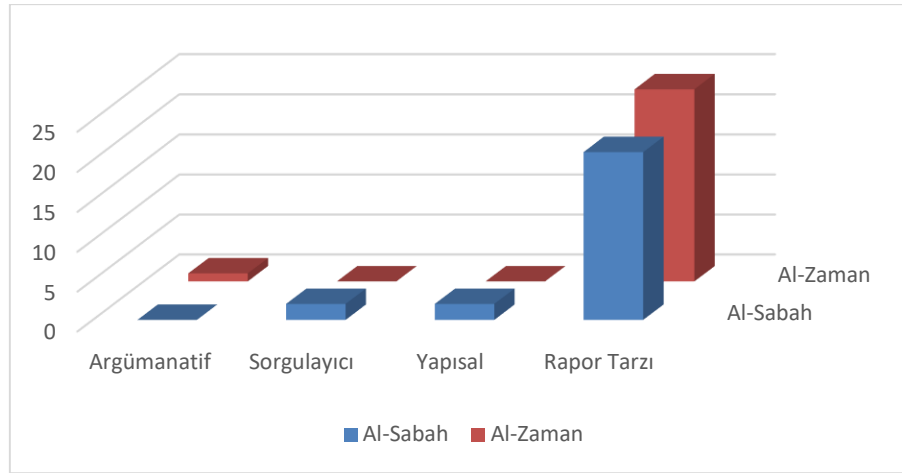
Tablo.6 Haberlerin Yazım Tarzına Göre Dağılımı

Yazım Tarzı	Al-Zaman		Al-Sabah	
	Yüzdelik	Tekrar	Yüzdelik	Tekrar
Argümanatf	4	1	0	0
Sorgulayıcı	0	0	8	2
Yapısal	0	0	8	2
Rapor Tarzı	96	24	84	21
Toplam	100	25	100	25

Önceki tablodan açıkça görüldüğü gibi, her iki gazete de Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerin yazım tarzı konusunda benzer bir yaklaşım benimsemiştir. Al-Sabah Irak gazetesi, haberlerini rapor tarzında yazmaya odaklanmış ve 21 haberden oluşmaktadır. Bu sayı toplam kullanılan yazım tarzlarının %84'ünü temsil etmekte, bu da güncel analiz çalışması süresince gazetenin benimsediği tüm yazım tarzlarının %84'ünü oluşturmaktadır.

Aynı şekilde, Al-Zaman gazetesi için de durum aynıdır, çünkü gazete Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerde rapor tarzını kullanmayı tercih etmiş ve bu yaklaşımın sayısı 24 habere ulaşmıştır. Bu, örnek içindeki toplam kullanılan yazım tarzlarının %96'sını oluşturmaktadır.

Aşağıdaki grafik, Rus-Ukrayna savaşı haberlerinde Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinin kullandıkları haber yazım tarzlarındaki farklılıkları göstermektedir.

Şekil 9. Haberlerin Yazım Tarzına Göre Dağılımı

Analiz formu kullanımıyla elde edilen veriler, Al-Zaman ve Al-Sabah Irak gazetelerinden alınan Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haber örneklerine dayalı olarak, haberlerde dil kullanımı kategorilere ayrılmasıyla sınıflandırılmıştır.

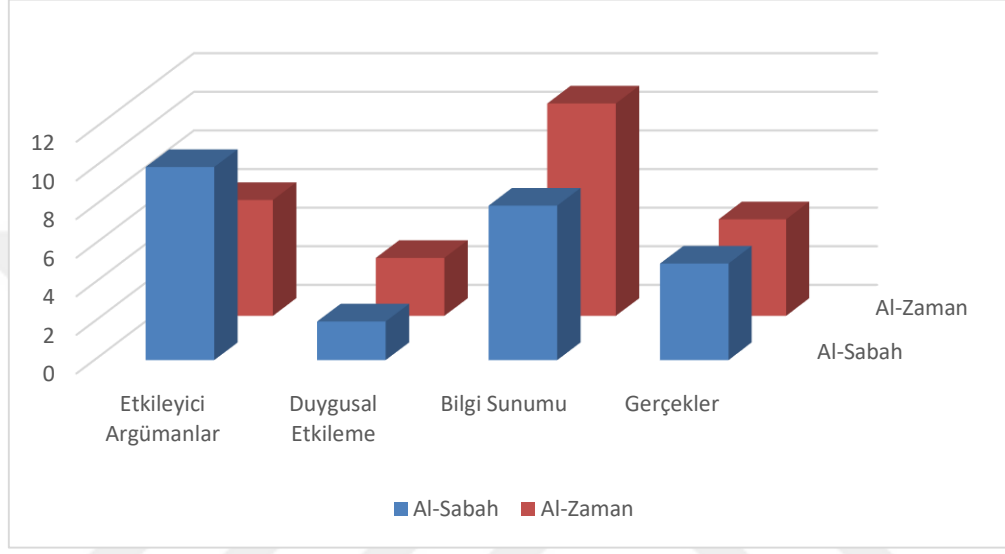
Tablo.7 Haberlerde Dil Kullanımına Göre Haber Dağılımı

Haberde Dil Kullanımı	Al-Zaman		Al-Sabah	
	Yüzdelik	Tekrar	Yüzdelik	Tekrar
Etkileyici Argümanlar	24	6	40	10
Duygusal Etkileme	12	3	8	2
Bilgi Sunumu	44	11	32	8
Gerekçeler	20	5	20	5
Toplam	100	25	100	25

Önceki tablodan görülebileceği gibi, Ukrayna-Rusya savaşı haberlerini değerlendirmek için iki gazetenin benimsediği haberlerde dil kullanımı büyük bir çeşitlilik bulunmaktadır. Al-Sabah gazetesi öncelikle etkileyici argümanlar %40 oranında dayanmıştır, ancak Al-Zaman gazetesi bilgi sunma yöntemini %44 oranında benimsemiştir.

Al-Sabah gazetesi, haberlerde dil kullanımı göre ikinci sırada bilgi sunumu tarzını %32 oranında kullanmıştır, Al-Zaman gazetesi ise etkileyici argümanlar yöntemini %24 oranında ikinci sırada kullanmıştır.

Aşağıdaki grafik, Ukrayna-Rusya savaşı haberlerinin incelenmesinde dil kullanımı farklılıkları göstermektedir.

Şekil 10. Haberlerde Dil Kullanımı Göre Haber Dağılımı

SONUÇ

Irak'ta basın, tarih boyunca önemi ve etkisi bakımından öne çıkmıştır. Ayrıca, Irak basını siyasi, sosyal ve ekonomik seviyeler arasındaki etkileşimden kaynaklanan tartışmacı bir niteliğe sahiptir. Bu, çok sayıda gazetecilik aracının varlığını yansıtmaktadır. Irak toplumunun yapısındaki değişimler, etnik ve ırksal çeşitlilik, gazetecilik özgürlüğünün artmasına neden olmaktadır.

Farklı siyasi güçler ve partiler arasındaki mezhepsel bölünme ve siyasi sistemdeki istikrarsızlık ve anlaşmazlıklar, gazetecilik pratiğine yansımaktadır. Özellikle her birinin kendi hedeflerine ve çıkarlarına ulaşmak için çabaladığı görülmektedir.

Irak medyasında savaş haberlerinde belirli yöntemlerin diğerlerinden daha fazla odaklanmasıyla çeşitlilik göstermektedir. Gazetecilik türlerine verilen önem, medya kuruluşundan medya kuruluşuna farklılık göstermektedir. Bu, her kuruluşun benimsediği farklı editöryal vizyondan tarzdaki kaynaklanmaktadır.

Irak gazetelerinde, Rusya-Ukrayna savaşının değerlendirilmesine ilişkin haber başlıklarının üslup çeşitliliği, haberin ilgi çekiciliğini artırmaya ve dolayısıyla okuyucuların ilgisini çekmeye yardımcı olmaktadır. Aynı şekilde Irak gazetelerinde, Rusya-Ukrayna savaşının değerlendirilmesine ilişkin haber girişlerinin üslup çeşitliliği, haberin hedef kitlesini genişletmeye yardımcı olmaktadır.

Al-Sabah Irak gazetesi, Rus-Ukrayna savaşı konulu haberleri ana sayfada göstermeye odaklanmıştır. Bu haberler, ana sayfada tam 14 kez tekrarlanmıştır, bu da mevcut araştırmanın içeriğini izleyen içerik analizi formunda kaydedilen toplam haberlerin %56'sını temsil etmektedir.

Al-Zaman Irak gazetesi ise Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlerin ana sayfada sunumuna odaklanmıştır. Bu haberler, ana sayfada tam 18 kez tekrarlanmış ve bu, mevcut araştırmanın içerik analizi formu tarafından kaydedilen toplam haberlerin %72'sini oluşturmaktadır.

Irak gazetelerinde, herhangi bir haberin birinci sayfada yer alması, gazetenin araştırma konusuna olan ilgisini göstermektedir. Bu sonuçlardan anlaşıldığı gibi Al-Zaman Irak gazetesi Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlere daha fazla önem vermektedir. Bu durum da Al-Zaman Irak gazetesinin muhalif yapısından dolayı

olumsuz haberlere ve savaş haberlerine daha fazla önem vermesinden kaynaklanmaktadır.

Al-Sabah Irak gazetesi Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haberlere daha az önem vermektedir. Bu durum da, Al-Sabah Irak gazetesinin hükümetin medya organlarından biri olmasından dolayı olumlu yöndeki haberlere her zaman daha fazla önem vermesi ve savaş haberleri gibi olumsuz yöndeki haberlere daha az önem vermesi kaynaklanmaktadır. Bu durum, medya kuruluşlarının politikasının, haberlerin neyin haber değeri taşıdığını belirlemede belirleyici bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Medya kuruluşları, kendi politikalarına uygun haberleri daha fazla önem vermektedir

Irak gazetelerinde yer alan haberlerde kullanılan vurgu unsurları, hedef kitlenin genişlemesine katkıda bulunmaktadır. Ancak, bu unsurların kullanımı, gazetenin benimsediği yayıncılık anlayışından doğrudan etkilenmektedir.

Irak gazetelerinde, Rusya-Ukrayna savaşına ilişkin haberlerin tek bir üslupla hazırlanması, medyanın zayıf yönlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bu durum, okuyucuların ilgisini kaybetmesine ve medya organından uzaklaşmasına neden olabilmektedir.

Haberlerde kullanılan dil çeşitliliği, haber incelemesi daha da zenginleştirmekte ve böylece hedef kitlenin de farklılıklara odaklanmasını sağlamaktadır. Araştırma, Irak'taki Al-Zaman ve Al-Sabah gazetelerinin savaş haberlerini hedef kitlelere ulaştırırken haber türlerini nasıl kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Al-Sabah gazetesi, Rus-Ukrayna savaşıyla ilgili haberlerinde birinci dereceden gazetecilik araştırmasına, ikinci dereceden rapor, üçüncü dereceden görüş makalelerine, ardından röportajlara ve anketlere dayanmıştır.

Al-Zaman gazetesi ele alındığı zaman, Rus-Ukrayna savaşıyla ilgili haberleri, makalelerin birinci sırada, ardından gazetecilik araştırmalarının ve raporların ikinci sırada, anketlerin ve röportajların üçüncü sırada yer aldığı bir çeşitlilik ortaya çıkmaktadır.

Elde edilen sonuç ve bulgulardan anlaşıldığı gibi Irak medyası genel olarak savaş haberlerine ve haberlerin çeşitliliğine fazla önem verdiği anlaşılmaktadır. Her iki gazete de haber türlerini ele alma, çeşitlendirme ve sıralama biçiminde farklılık göstermektedir, özellikle başlıklar ve haber örneklerinin birden çok türünün kullanılması açısından, her gazetenin tarzı diğer gazeteden farklıdır.

Çeşitlilik, Irak medyasındaki savaş haberlerinin incelemesinin önemli bir özelliğidir. Irak gazeteleri, savaş haberlerini ele alırken farklı gazetecilik türlerine odaklanmaktadır. Bu, her medya kuruluşunun benimsediği editoryal vizyonun farklılığına dayanmaktadır.

Irak gazetelerinde Rus-Ukrayna savaşı ile ilgili haber başlıklarının, girişlerinin, vurgu unsurlarının ve haberlerde kullanılan dil çeşitliliği, Irak medyasının savaş haberlerini ele alış biçimi hakkında önemli ipuçları vermektedir. Irak gazeteleri, savaş haberlerini ele alırken çeşitlilik göstermektedir ve farklı gazetecilik türlerine odaklanmaktadır.

Araştırma sonucunda, Irak yerel gazetelerinin Rusya-Ukrayna savaşını, Irak'ın güvenlik ve çıkarları açısından değerlendirdiği görülmüştür. Bu doğrultuda, gazeteler, savaşın Irak'ın güvenliğini tehdit ettiği ve Irak'ın çıkarlarına zarar verebileceği yönünde bir yaklaşım sergilemiştir.

Al-Zaman gazetesi, savaşın Irak'ın güvenliğini tehdit ettiğine dair daha güçlü bir vurgu yapmıştır. Gazete, savaş Irak'ın terörizmle mücadele çabalarını olumsuz etkileyebileceğini öne sürmüştür. Al-Sabah gazetesi ise, savaşın Irak'ın çıkarlarına zarar verebileceğine dair daha fazla vurgu yapmıştır. Gazete, savaşın Irak'ın ekonomik büyümesini olumsuz etkileyebileceğini ve Irak'ın enerji güvenliğini tehdit edebileceğini öne sürmüştür.

İki gazete de, savaşın Irak'ın güvenliği ve çıkarları için olumsuz bir gelişme olduğunu vurgulamıştır. Ancak, gazeteler arasında, savaşın Irak'a yönelik tehdidinin niteliği konusunda bir fark olduğu görülmüştür. Al-Zaman gazetesi, savaşın Irak'ın güvenliğini doğrudan tehdit ettiğini öne sürmüştür. Al-Sabah gazetesi ise, savaşın Irak'ın çıkarlarını dolaylı olarak tehdit ettiğini öne sürmüştür.

Sonuç olarak, araştırma genel anlamda ele alındığında, Irak basınında ideoloji ve söylem kavramlarının haberlerin hedef kitleye aktarılmasında önemli bir rol oynadığını görülmektedir. Araştırma, iki gazete arasındaki ideolojik farklılıkların savaş haberlerinin aktarılmasında farklı söylemlere yol açtığını ortaya koymaktadır. Bu farklılıklar, haberlerin nasıl ele alındığını bakıldığında kendini göstermektedir.

Araştırma Irak medyasındaki savaş haberlerine ilişkin mevcut literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Irak medyasının savaş haberlerini ele alış biçimi hakkında yeni bilgiler sunmaktadır.

Araştırmanın bir sonraki çalışmalara önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Çalışma, Irak basınında ideoloji ve söylemin habercilikte etkisini daha derinlemesine incelemek için bir temel oluşturmaktadır. Ayrıca, araştırmanın sonuçları, farklı ideolojik bakış açılarının haberlerin nasıl algılanacağını ve yardımcı olacaktır.

Medya kuruluşlarının, özellikle hedef kitle arasında en hızlı yayılan araç olarak kabul edilen sosyal medya platformlarında elektronik gazeteciliğe giderek daha fazla ilgi göstermesinden dolayı bundan sonraki araştırmalarda elektronik gazetecilik üzerinde çalışmalara daha fazla önem vermesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abbas, Z. L. (2009). Irak halkının Irak medyasına olan tercih ve güven düzeyleri: Bağdat şehrindeki medya izleyicileri üzerine bir saha araştırması. *Diyala İnsani Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-15.
- Abdel Razzaq.A. (2023). Ukrayna'da uzun vadeli savaş Batı'nın Rusya ile uzun vadeli bir çatışma planlaması gerekiyor. *Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, (93)
- Abdulkadir, Ö. T. (2015). *Irak'ta medya yasaları ve medya çalışmalarının özgürlüğüne yansımaları: Iraklı uydu kanallarındaki iletişimcilerin anket çalışması örneği*. Doktora tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Bağdat.
- Abdulmecid, M. (2023). Rusya-Ukrayna Krizini Çerçeveleme Kuramı Bağlamında Global Times' ın Twitter'da Sunumu Özelinde İnceleme. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 65-91.
- Abid, B. H. (2014). *Haber Sitelerinde Resim İşlevi: Al-Sumaria News ve Irak Medya Ağı Haber Merkezi'nde Haber Resimlerinin Analitik Bir Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Abrak, E. (2006). *Gündem Belirleme Modeli Işığında Türkiye'nin Avrupa Birliğine Giriş Sürecinin Haber Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Abu Arja, T. (1999). *Contemporary Press*. University Book House. P. 12.
- Abu Arja, T. (2014). *Modern journalistic Editing*. Dar Al-Masira for Printing and Publishing.
- Abu Shana, D. S. (2019). *Iraklı Gazetecilerin Gözünden Haber Sitelerinde Haberlerin Güvenilirlik Düzeyleri: Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Aghalarov, A. (2019). *Haber Ajanslarının Kamuoyunu Etkileme Fonksiyonları Ve Türkiye-Azerbaycan Karşılaştırması "Anadolu" Ve "Azertac" Örneği*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi .
- Ahmet, M. R., & Ramazan, M. (2013). Medya güvenilirliği: Mısır'da özel medyanın 25 Ocak Devrimi sonrası öğrenciler tarafından algılanışı. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 39(39), 73-132.
- Ak, E. (2022). Avrasyacılık perspektifinden Avrupa'daki aşırı sağ partilerin yükselişinde Rusya'nın etkisi= The effect of Russia on the rise of the far right parties in Europe from the Eurasianism perspective.
- Akyüz, S. S., & ÖZKAN, M. (2022). Kriz Dönemlerinde Enformasyon Süreçleri: Ukrayna-Rusya Savaşında Dolaşıma Giren Sahte Haberlerin Analizi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 66-82.

- Al-Abodi, A. (2011). *Irak'ta Elektronik Gazetecilik Sitelerinde Çoklu Ortamların Kullanımı: Örnek olarak (Medeni Diyalog, Irak Sesleri, Irak Geleceği) Siteleri*. Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Al-Ali, Ö. (2011). *Haber değeri açısından Şarkiya ve Irakiye televizyon haberlerinde karşılaştırmalı bir inceleme*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Üniversitesi, Medya Fakültesi, Amman, Ürdün.
- Al-Anbaki, Y. K. I. (2009). *Elektronik medya ve Iraklı araştırmacının bilişsel gelişimindeki rolü*. Doktora tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Bağdat, Irak.
- Alay, O. (2018). *Haber İçeriklerinde Dijital Dönüşüm-BBC Türkçe İncelemesi*. Dijital Medya Ve Gazetecilik, 77.
- Al-Ayad, A., & Diğerleri. (1998). *Temel Arapça Sözlük*. Arap Eğitim Ve Kültür Örgütü.
- Al-Bayati, H. (2015). Yeni medya yasa ve mevzuatlarında basın özgürlüğünün yenilikleri. *Al-Nahrain Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(2).
- Al-Falahi, H. A. I. (2019). The responsibility of independent Iraqi newspapers in promoting citizenship and national belonging in society: A descriptive study of opinion articles in Al-Sabah Al-Jadeed and Al-Mada newspapers. *Al-Bahith Al-Alami*, 11(46), 7-34.
- Al-Fıracı, A. (2005). *Irak basınında siyasi eğilimler: Amerikan işgali sonrası*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bağdat Üniversitesi.
- Alfred Kammer ve diğerleri (2022). Ukrayna'daki savaş ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki yansımaları, Uluslararası Para Fonu.
- Ali, W. A. (2022). Public attitudes towards public opinion polls on Egypt's education system. *Egyptian Journal of Mass Communication Research*, 2022(80), 2061-2088.
- Al-Laban, S. D. (2009). *Journalistic Editing*. Al-Dar Al-Arabiyyah for Publishing and Distributio
- Al-Mashhadani, S. S. (2013). *History of Media in Iraq: Origin and Development*. Dar Osama for Publishing and Distribution.
- Al-Naeimi, H. A. H. (2011). Basılı Irak Gazetelerinde İfade Özgürlüğünü Etkileyen Faktörler: Bağımsız Günlük Gazete Örnekleminde Bir Anket Çalışması. *AL-Mostansiriyah journal for arab*
- Al-Rawi, A. A. S. (2022). The Origins And Development Of The Iraqi Print Press. *Middle East Research Journal*, 48(76), 33.
- Al-Rawi, A. A. S., & Saleh, A. A. (2022). Emergence and Development of Iraqi Printed Press. *Journal of Middle East Research*, 10(76), 31-44.

- Al-Shatri, A. (2020). The topics of investigative journalism in Iraqi journalism: An analytical study in Al-Mada newspaper. *Thi Qar Arts Journal*, 1(33), 150-189.
- Al-Sudani, A. A. T. (2010). *Haber yapımında radyo istasyonlarının web siteleri: Sawa Irak Radyosu web sitesinde yayınlanan haberlerin analitik bir çalışması*. Yüksek Lisans tezi, Bağdat Üniversitesi, Bağdat, Irak.
- Alwan, I. (2015). *Irak'taki yerel güvenlik krizlerinin televizyon kanallarında haberleştirilmesi ve medya elitinin tutumu*. Yayınlanmamış doktora tezi, Bağdat Üniversitesi, Irak.
- Al-Zaidi T (2009). *İslami gazetecilik (1869-2007)*, için Dar Al-Nafis Yayıncılık ve Dağıtım, Irak,.
- Ammar Ali Al-Samar. (2012). Northern Iraq 1958-1975: A political study. Arab Center for Research and Policy Studies
- Aqash, R. (2005). The art of journalistic dialogue: The art of writing and managing conversations. Kahire. Dar Al-Alam Al-Alemiye.
- Arslan, H., Topal, A., & Dönük, G. G. (2020). Türkiye'de Geleneksel Medya Ve Yeni Medyada Kadın Kimliği Üzerinden Üretilen Haberlere Eleştirel Bakış. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 3(1), 21-38.
- Atabek, N. (1994). Gazetecilikte Tarafsızlık. *Marmara İletişim Dergisi*, 7(7), 23-36.
- Atabek, N. (2002). Kamuoyu, Medya Ve Demokrasi. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 19(19), 223-238.
- Atalay, G. E. (2018). Blokzincir Teknolojisi Ve Gazeteciliğin Geleceği. *Stratejik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 45-54.
- Ataş, F. (2011). Medyanın Terör Konusunda Bilgilendirme İşlevi Ve Terör Olgusunun Dizilerdeki Sunumu: Kurtlar Vadisi Gladio Örneği/Informational Function Of Media And Presentation Of The Phenomena Of Terrorism İn Television Series: Example Of Kurtlar Vadisi Gladio.
- Avanaş, E. (2021). *Yeni Medyada Manipülatif Haber Dili*, Yüksek Lisans, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ayhan, İ. S. (2015). Soğuk Savaş Sonrası Rusya'nın Karadeniz Stratejisi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 3(2), 1-22.
- Aziz, I. S. A. (2020). Irak basınının terör örgütlerinin eylemleri karşısındaki rolü . *Tikrit University for Humanities Dergisi*, 27(9), 310-331.
- Aziz. S ve Rashid.E,. (2013). Gazete başlığının sayfa düzeni: Irak Sabah gazetesinin birinci sayfasında (1 Ocak 2012'den 31 Ocak 2012'ye kadar). *Kız Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3).

- Azzam, K. M. (2015). *The Art of Journalistic Reporting*. Dar Osama for Publication and Distribution, Amman.
- Badran, A.(2002). *İslami Medya Yaklaşımında Basın Haberleri*. Virginia Üniversitesi.
- Baharççek, A., & Osman, A. Ğ. I. R. (2015). Kırım In Rusya Federasyonu Na Bağlanması Rusya Ya Komşu Ülkelere Olası Etkileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 29-47.
- Barlas, B. (2023). Çatışma Çözümünde Üçüncü Tarafların Zafiyeti: Rusya-Ukrayna Savaşı Örneği. *Bariş Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 11(2), 186-224.
- Bassam, A. H. (1986). *Haberler Ve Kaynakları*. Şam Üniversitesi Yayınları, Sanat Ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Şam.
- Başaran, A. (2020). Türkiye-ABD-Rusya İlişkilerinde Karadeniz, 2000-2010. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 43-64.
- Batı Faik. (1976). *Irak Gazetecilik Ansiklopedisi*. Bağdat: Âdib Matbaası.
- Bendaş, K. (2022). Dijitalleşen Dünyada Medyanın Dönüşümü: Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Geçiş Ve Türkiye’de İnternet Haberciliği. *Anasay*, (22), 373-396.
- Bilal, E. A. H. (2015). *Sosyal medya platformlarının Iraklı gençlerin gündemine ilişkin eğilimleri: 2014 yılında Facebook ve Twitter’da Irak ve Özgür kanallarının siteleri üzerine analitik bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Birsen, H. (2014). *Geleneksel Gazete Ve Sanal Gazete Ortamlarında Haber Sunumunun Farklılığı Konusunda Bir Araştırma: Milliyet, Sabah, Zaman, Cumhuriyet Gazeteleri*, Doktora Tezi, Anadolu University .
- Bond, F. F. (1961). *Introduction To Journalism*. Macmillan: New York.
- Bulunmaz, B. (2014). Yeni Medya Eski Medyaya Karşı: Savaşı Kim Kazandı Ya Da Kim Kazanacak?. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 22-29.
- Cengiz, M. F., & Patan, İ. (2021). Haberde Gerçeklik: Sosyal Medyada Gerçeklik Algısı Üzerine Bir Analiz. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 235-259.
- Cılız, O. S. (2022). Soğuk savaş sonrası büyük güçlerin Ukrayna ve Gürcistan'daki güç mücadelesinin karşılaştırmalı analizi.
- Coşar, E. G. (2013). *Yeni İletişim Teknolojilerinde Kimlik, Söylem Ve Ideoloj*, Doktora Tezi , Marmara Üniversitesi .
- Coşkun, M. (2016). Esnek üretim koşullarında Türkiye’de televizyon habercilerinin çalışma

- Çakır, A. (2009). *Yeni İletişim Ortamlarıyla Değişen Gazeteler Ve Gazetecilik Anlayışı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Çalışır, Y. G. (2012). Küreselleşme Sürecinde Haber Kavramında Gerçekleşen Bir Dönüşüm: Küresel Haber Kavramı . *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* , 1 (4) , 0- .
- Çebi, M. S. (1996). Medyada Haber Seçiminin Teorik Boyutları-Ampirik Haber Seçimi Görüşleri Üzerine Bir Deneme. *Bilig*, (3), 247-269.
- Çelik, S. (2022). 2022 Rusya'nın Ukrayna'yı İşgali: Ab Entegrasyonu İçin Yeni Dönem. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 521-533.
- Çığ, Ü., & Rigel, N. (2010). *Haberin Anlatı Yapısı: Modern Haber Metinlerinde Bilginin Örgütlenişi Ve İşlevi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çoban, S. (2011). *Hegemonya Aracı Ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi .
- Dal, E. P., & Kurşun, A. M. (2017). Hazar Bölgesinde Rusya ve AB Ekonomi-Politik Çekişmesi ve “Ukrayna” Faktörü. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(Özel Sayı Nisan 2017), 17-31.
- Değirmencioglu, G. (2016). Dijitalleşme Çağında Gazeteciliğin Geleceği Ve İnovasyon Haberciliği. *Trt Akademi*, 1(2), 590-606.
- Demir, Y. K. (2006). *Soğuk savaş sırasında Amerikan propagandası Türkiye örneği*. Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi.
- Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji* (Vol. 15). Hiperlink Eğit. İlet. Yay. San. Tic. Ve Ltd. Sti..
- Devrani, A. E. P. (2017). Medyada “Öteki” Nin Temsili: Etnik Komediler. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 926-949.
- Dingil, A. E. (2020). Üçüncü Aşama Gündem Belirleme Araştırması: Sağlık Haberleri Özelinde Medya Ve Kamuoyu Bağlantısı, Doktora Tezi, Anadolu University.
- Doğan, R. S. (2016). *Edebiyat Siteleri Çerçevesinde Sosyal Medya Edebiyatı*, Yüksek Lisans, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Dönmez, İ. H. (2010). İNTERNET HABERCİLİĞİNDE TIKLANMA KAYGISI VE “KAPAN” MANŞETLER. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (14), 105-127.
- Durgun, G. B., & Yaman, H. (2017). İdeoloji, Dil Ve Sembol Bağlamında Medya Ve Siyaset. *Akademik Hassasiyetler*, 4(7), 39-51.
- Durgun, Ş. (2017). İslamcı Anlayışlar Üzerinden Ortadoğu'ya Bakmak: Türkiye Merkezli Bir Değerlendirme. 3. Uluslararası Ortadoğu Bölgesi Sempozyumu: Ortadoğu'nun Geleceği: Bölgesel Ve Küresel Güç Dengeleri.

- Durmuş, A. (2023). Sosyal Medyada Propaganda: Rusya-Ukrayna Savaşı Örneği. *AJIT-E: Academic Journal Of Information Technology*, 14(52), 41-69.
- Durmuş, B. T. (2017). Matbaa Teknolojisinin Osmanlı Devletine Giriş Koşulları Ve Tartışmalar. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 950-968.
- Düzcan, A. (2022). Uluslararası haber ajanslarının Barış Pınarı hareketine yaklaşımı.
- Ece, N. J. (2022). Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Dış Ticaret ve Küresel Güvenliğe Etkisi: Montrö Boğazlar Sözleşmesinin Savaşın Genişlemesinin Önlenmesine Katkısı. *Kent Akademisi*, 15(3), 1391-1412.
- El-Hacı, Y. (2001). Ukrayna ve Rusya: Uygar boşanmadan barbar savaşa. Ukrayna ve Rusya: Uygar boşanmadan barbar savaşa
- El-Mersumi, S. (2015). *Iraklı televizyonların vatandaşlık kavramını işleme düzeyinin Ürdün üniversitelerinde çalışan Iraklı akademisyenlerden görüşleri*.Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Üniversitesi, Amman, Ürdün.
- El-Yasiri, K. (1987). *Gazete haberi: Teorik çalışmalar ve uygulamalar*. Bağdat: Darul Hikme Yayınevi ve Dağıtım.
- Emiraliyev, E. (2016). *Ukrayna'nın Çeşitli Göstergelerinin Avrupa Birliği Ülkeleri Ile Karşılaştırılması ve Olası Üyeliğin Değerlendirilmesi*. Doktora tezi Anadolu Üniversitesi.
- Ercan, G. S., & Danış, P. (2019). Söylem, Söylem Çözümlemesi Ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları Ve Kapsamları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 527-552.
- Erdemoğlu, M. (2011). *Görsel Medyadaki Şiddetin Ortaöğrenim Gençliği Üzerindeki Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erman, Y. (2022). Haber Değerlerini Sorgulamak: Anaakım Gazetelerde Engelli Haberleri. *İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi*, 2022(59), 84-104.
- Eryılmaz, U. (2008). Haber Sunumunda Tarafılık Hrant Dink Suikastı Örneği Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fayzi, E. V. (2008). *Irak'taki Haberlerin Haberleştirilmesinde Siyasi Eğilimler: Al Jazeera Net'teki Haberlerin ve Raporların İçerik Analizi*. Doktora Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Fouad , H. (2022). Ukrayna Krizi: Arap ülkeleri arasındaki gerilimde nerede duruyor?Rusya ve Batı?, Frans Ağı 24
- Gillmor, D. (2016). Gazetecilik Eğitiminde Yeni Bir Modele Doğru. *Gazetecilik Uygulaması* , 10 (7), 815-819.

- Göktaş, N. (2014). Yorumlayıcı Çeviri Kuramı'ndan Çeviri Eğitime: Yorumlayıcı Çeviri Yöntemi. *Diialog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 2(2), 46-60.
- Gönenç, A. Y. (2004). İletişim Teknolojilerinin Medya Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası İletişim Sempozyumu*.
- Gönenç, E. Ö. (2007). İletişimin Tarihsel Süreci. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28).
- Gönenç, Ö. (1993). İletişimin Tarihi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (18).
- Gümü, A., & Erku, H. (2019). Anadolu'da Yazılı Tarihin Başlamasından Sonraki İlk Muhasebe Belge Sistemi. *Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 123-146.
- Güne, A. (2013). Kil Tabletlerden Elektronik Tabletlere: İletişim Araçlarının Tarihsel Gelişim Süreci. *Humanities Sciences*, 8(3), 277-300.
- Güne, E. (2015). Çin-Rusya İlişkilerindeki Asimetrik Denge ve Amerika Birleşik Devletleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(4), 839-867.
- Güne, U. (2022). Rusya Federasyonu (RF)-Ukrayna "Savaşı", Bölgesel Güvenlik ve Avrupa Güvenliği ile Güvenlik ve Silahsızlanma Düzenlemeleri Üzerine Olası Etkileri. *Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 1-19.
- Güngör, B. (2020). Söylem Yaklaşımı Üzerine Bir Kavram Çalışması Ve Eleştirel Söylem Analizi. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-11.
- Gürcan, M. (2011). Bir Önceki Savaş İçin Hazırlanmak: Değişen Küresel Güvenlik Ortamının Geleneksel Savaş Olgusuna Etkisi. *Bilge Strateji*, 3(5), 127-178.
- Gürses, F. (2017). Kadın Cinayetlerinin Haber Söylemi: Münevver Karabulut Ve Özgecan Aslan Haberleri Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 72(3), 541-568.
- Güven, A. (2019). *Finansal İletişimde Medya İşletmelerinin Rolü*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Güven, S. (2015). Postmodern Kimliklerin Kurulumu. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 9(1), 266-286.
- Hakman, M. (2015). Roma İmparatoru Claudius Ve Oğlu Britannicus' Un Ölümünün Arkasındaki Kadın: Locusta. Seleucia, (5), 111-140.
- Halil, İ. (2012). İletişim ve ifade özgürlüğü ve Arap bilgi toplumlarının geliştirilmesindeki rolü. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 355-373.
- Hamad, A. A. (2008). 4/9/2003 sonrasında Irak basınında ilk sayfada yer alan Arap haberleri. *Anbar Beşeri Bilimler Üniversitesi Dergisi*, (14).

- Hamami, A., & Nghaimesh, H. A. (2015). Irak medyanın gerçekliği, 9 Nisan 2003'te Irak'ın işgalinden sonra: Irak'ta medyayı yöneten yasa ve düzenlemelerin betimsel bir çalışması. *Tharat Dergisi*.
- Hamamsi, C. (1993). *Gazeteci Temsilcisi*. Kahire: Dar El-Maarif. Ss. 23-25.
- Hamdani, B. H. (2016). Kadın ve ifade özgürlüğü: Irak örneği. *İletişim ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*.
- Hamdi, H. (1998). *Medyanın haber işlevi*. Dar El-Fikr El-Arabi. Kahire.
- Hamid, S. S. (2008). *Irak Uydu Kanallarına İlişkin Haber Raporları, Model Olarak Al-İrakiye Uydu Kanalı*, Yüksek Lisans Tezi, Bilgi Koleji, Bağdat Üniversitesi,
- Hamzaoglu, H. (2022). Avrasya Enerji Jeopolitiğinde Ukrayna'nın Konumu. PROCEEDINGS BOOK, 719.
- Hasdemir, T. A., & Coşkun, M. K. (2008). Kamusal Alan Ve Toplumsal Hareketler. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 63(01), 121-149.
- Hatm, M. A. R. (2021). Irak Anayasa sisteminde ifade özgürlüğünün teminatları: yazı ile uygulama arasındaki ilişki. *Al-Mahad Dergisi*, 6, 213-240.
- Ibraheem, A. K. (2013). Irak'ta Elektronik Gazetecilik: Gerçekliğin Değerlendirilmesi ve Geliştirme Yolları. *AL-Bahith Al-İlami*, 5(19).
- Ismail, R. S. (2014). *Iraklı kadınların radyo programlarına maruz kalışı ve elde edilen tatminler*. Yüksek lisans tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Bağdat, Irak.
- Işık, M. (2012). *Kitle İletişim Sistemleri*. Eğitim Yayınevi.
- İlker, A. (2023). Yeni Medyanın Haber Üretim Sürecine Etkisi Ve Haber Üretim Süreçlerinde Yaşanan Değişim. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(14), 1-12.
- İpek, M. S. (2018). Arap Edebiyatında Tevkî'ât Ve Edebî Özellikleri. *Journal Of International Social Research*, 11(58).
- İpek, S. (2012). Sosyal Medya Oyunlarında Gerçeklik Olgusunun Yön Değiştirmesi: Smeet Oyunu Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(3).
- İrvan, S. (2006). Kıbrıslı Türk Gazetecilerin Mesleki Ve Etik Değerleri.
- Jabar, Z. H. (2016). *Sosyal Sorumluluğu Elektronik Haber Siteleri: (Irak Medya Ağı Haber Merkezi, El Cezire Net, BBC Arapça) Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Jasim, M. N. (2010). Irak gazetelerinin 2010 seçimlerindeki seçim kampanyasını kapsamı. *Basın Araştırmacısı Dergisi*, 9-10

- Jawad, A. S. (2002). *Haber Yazma Sanatı*. Amman.
- Kafalı, H. (2017). Toplumsal Ahlaki Davranışlarımıza Yön Veren Etmenler Üzerine Bir Deneme. *Toplum Bilimleri*, 147.
- Kalender, A. B. (2019). İnternet Haberciliğinde Clickbait Savaşları: Bir Okuyucu Tepkisi Olarak Limon Haber Örneği. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 2(2), 1-21.
- Kamil, K. (2011). Yirmibirinci Yüzyıla Girerken İdeoloji Ve Sosyoloji. *Istanbul Journal Of Sociological Studies*, (26), 165-176.
- Kaplan, N. (2019). *Bizans Dönemi Resimli Oktateukh El Yazması: Seraglio (Topkapı Sarayı Gi. 8)*, Doktora Tezi, Anadolu University.
- Karaduman, S. (2007). Medyatik Gerçeklikte Kimlik Temsilleri: Televizyon Haberlerinin Aktörleri Üzerine Düşünceler. *Selçuk İletişim*, 4(4), 45-56.
- Karaduman, S. (2017). Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Eleştirel Haber Araştırmalarına Katkısı Ve Sunduğu Perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 31-46.
- Karagöz, S. (2016). *Stratejik bir iletişim yöntemi olarak kamu diplomasisi ve medyanın rolü*. Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakaya, F. B. (2012). Tarihsel Süreç İçerisinde Seramik Çanlar, Doktora Tezi, Anadolu University .
- Karakaya, İ. (2023). Soğuk Savaş Sonrası Siyasi, Sosyo-Ekonomik ve Askeri Açından Türkiye-İsrail İlişkileri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(Özel Sayı), 186-200.
- Karaman, S. (2019). *Türkiyede Haberciliğin Dönüşümü Ve Retorik*, Yüksek Lisans Tezi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karataş, Ş., & Binark, M. B. (2016). Yeni Medyada Yaratıcı Kültür: Troller Ve Ürünleri ‘Caps’ Ler. *Trt Akademi*, 1(2), 426-448.
- Kartal, N., & Erigüç, G. (2018). Sağlık İletişiminde Bir Unsur Olarak Sosyal Medya: Bir Sosyal İçerik Platformundaki Sağlık Haberlerinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 569-587.
- Kati, T. 2011. Prospects for pluralism and freedom of the press in Iraq after 2003, article on the Mobile Forum website,
- Kazancı, M. (2002). Althusser, İdeoloji Ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 57(01).
- Kazancı, M. (2006). Althusser, İdeoloji Ve İdeoloji İle İlgili Son Söz. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 24(5).

- Kazım, Ş. (2008). *İletişim Teknolojileri Uygulamalarının Irak Basınındaki Sınırları: Irak Elektronik Basınında Çoklu Ortam Kullanımı Üzerine Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Kerkük, I. (1959). Gazetecilik Tarihi. Beşir Gazetesi, S. 24. Kerkük: Kerkük Matbaası.
- Keryati, H. S. M. (2016). *Irak TV Kanallarının Demokrasi Konularını Halkın Arasında Teşvik Etme Rolü: Bağdat Şehri Halkı Üzerinde Bir Anket Çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Keskin, M. (2015). Yakın Çevre Doktrini Bağlamında Rus Dış Politikası: Ukrayna Müdahalesi. *Bariş Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 3(2), 45-62.
- Khafaf, M. (2006). Irak Gazeteciliği İki Yılda: 8 Nisan 2003'ten Nisan 2005'e Kadar. *Araştırmacı Bilim Dergisi*, 2006(2), 43-65.
- Khalil, S. A. (2015). The Art of Newspaper Editing. Dar Osama for Publishing and Distribution.
- Kılıç, D. (2005). Haber Yapma Sürecinin Belirleyici Unsurları Ve Basın Ahlakı. *Selçuk İletişim*, 3(4), 142-151.
- Kılıç, D. (2005). Haber yapma sürecinin belirleyici unsurları ve basın ahlakı. *Selçuk İletişim*, 3(4), 142-151.
- Kılıç, D. (2014). *Haber Yapımı Sürecinde Editör Ve Editöryal Sistem Hürriyet Gazetesi Örneğinde Bir Laboratuvar Çalışması*, Doktora Tezi , Anadolu University.
- Kılıç, S. (2009). Kamuoyu Oluşum Sürecinde Sosyal Hareketler Ve Medya. *Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 150-167.
- Kılıçaslan, E. (2020). Siyasal İletişim Bağlamında Haberin “Tarafsızlığı” Ve “Objektifliği”(New York Times Ve China Daily Gazetelerinde “Koronavirüs” Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi). *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 2448-2464.
- Kıyan, Z., & Törenli, N. (2018). Sosyal Medyanın Gazetecilikteki Rolü: Türkiye'deki Haber Kuruluşları Üzerine Bir İnceleme. *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 17(1).
- Kızılkaya, E. (2010). *Bilgisayar Oyunlarında İdeolojik Söylem Ve Anlatı*, Doktora Tezi ,Marmara Üniversitesi.
- Koç, M. (2019). *Türkiye'de Veri Gazeteciliği Ve İnfografik Uygulamaları: Anadolu Ajansı'nın Veri Gazeteciliği Kullanımı Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans ,Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, M. B. (2022). Milli Mücadele Döneminde Güney Cephesinde Yürütülen Propaganda Faaliyetleri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(43), 99-109.

- Koçak, M. (2015). Bölgesel çatışmadan küresel krize: Doğu Ukrayna. SETA.
- Kökeş-K, K., & Şükriye. (2010). Irak basınında kadın konularına yönelik gazete haberciliği: 2003 olaylarından sonra Bağdat gazetelerinde bir analiz. *Political Issues*, 54(93), 141-161.
- Köseoğlu, N. (2019). Yeni Medya İle Değişen Habercilik Ve Yerel Basına Etkisi: Kocaeli Örneği, Yüksek Lisans ,Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kumcuoğlu, İ. (2015). *Medya Sektörü Ve Sendikal Örgütlenmede Yaşanan Sorunlar*, Doktora Tezi ,Anadolu University.
- Kurakcı, a. b., & Dursun, r. (2023). Ukrayna-Ab-Nato ilişkisi bağlamında Rusya'nın Kırım müdahalesi. *Giresun Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(1), 84-107.
- Küçüközyiğit, U., & Rigel, N. (2014). *Haber Üretim Sürecinde 'Haber Kararı' ve Karar Aşamasında Öne Çıkan Faktörler. İü Sosyal Bilimler: Gazetecilik Doktora Tezi.*
- Küzeci, Ş. (2009). *Irak Basın Tarihi (1869-2009)* ,Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi
- M. A. Mahdi (2012). Irak'ta iletişim politikasının sorunları: Gazetecilik örneği. *Temel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(76).
- Maazi, A. (2007). *Fransız gazeteciler sans frontieres örgütünün 1992-2004 yılları arasında Cezayir'deki bağımsız basının durumunu medyatik olarak ele alması.* Doktora tezi, Cezayir Üniversitesi.
- Majeed, H. A. A. (2020). *Uluslararası radyo sitelerinde Irak konularıyla ilgili etkileşim: karşılaştırmalı bir çalışma.* Yüksek Lisans Tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Mansur, A. K. (2018). Irak basınının ve yasalarının 2003 sonrası siyasi değişim üzerindeki etkisi. *Siyasi Sorunlar Dergisi*, (54), s. 1-15.
- Mardin, Ş. (2016). *İdeoloji-İletişim.* İletişim Yayınları.
- Mehdi, M. A. (2012). Irak'ta 9.4.2003 Olaylarından Sonra İletişim Politikasının Sorunları: Basın Örneği. *Temel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(76).
- Memnun, M. (2022). Rusya'nın Ukrayna'ya savaşı ve bunun Küresel Ekonomi üzerindeki etkisi: Gerçekler ve Öğrenilen Dersler. *İktisadi Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), 21-38.
- Mora, N. (2008). Kendi-Öteki İletişimi Ve Etnomerkezcilik. *Selçuk İletişim*, 5(2), 206-218.
- Mora, N. (2008). Medya Ve Kültürel Kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-14.

- Mora, N. (2008). Medya, Toplum Ve Haber Kaynağı Olarak Sembolik Seçkinler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-25.
- Müjgan, B. (2011). İmaj Ve Önyargı Faktörünün Gazete Haberlerine Etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 201-226.
- Narin, B. (2018). Kişiselleştirilmiş Çevrimiçi Haber Akışının Yankı Odası Etkisi, Filtre Balonu Ve Siberbalkanizasyon Kavramları Çerçevesinde İncelenmesi. *Selçuk İletişim*, 11(2), 232-251.
- Narin, S. (2022). AB Danışma Misyonu Ukrayna (EUAM Ukrayna) Örneğinde AB'nin Küresel Güvenlik Aktörlüğü. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 223-267.
- Nghims, H. (2012). The reality of the Iraqi press after the events of 2003. *Diyala Journal, Iraq*.
- Obaid, (2020) Sabah, Savaşların seyrini değiştirmede ve halkların siyasi farkındalığını sistemleştirmede medyanın ve karşı propagandanın rolü, Birinci Dünya Savaşı sırasındaki Alman propagandasının model olarak analitik bir çalışması, Beşeri Bilimler Bölümü, Biskra Mohamed Kheidar Üniversitesi , Cezayir, *Medya Araştırmaları Dergisi*, onuncu sayı.
- Obaid, I. A. (2009). *Irak Uydu TV Kanallarında Verilen Haberler, Analitik Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Bilgi Koleji, Bağdat Üniversitesi.
- Oktav, O. Z. (2022). Ukrayna Savaşı'nın Türkiye-Rusya ilişkilerine olası etkileri. *Bilge Strateji*, 13(23), 18-23.
- Olkun, E. O., & Saritaş, H. (2021). Haberde Objektiflik Tartışmaları: 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (46), 179-199.
- Onursoy, S. (2005). Gazetelerde Görsel Tasarım Yanlılığı. *Selçuk İletişim*, 3(4), 142-151.
- Öngel, M. (2019). *Haberde Gerçeklik Ve Çevrimiçi Habercilikte Gerçek Ötesi Olgusu*, Doktora Tezi ,Marmara Üniversitesi.
- Özdal, H. (2013). AB ve Rusya Arasında Ukrayna: Hayaller ve Gerçekler. International Strategic Research Organization (USAK).
- Özel, E. K., & Öksüz, B. (2015). Yazılı Basında Advertorial: "Gazeteciler İçin Şeytanın Ta Kendisi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 67-104.
- Özgen, N. (2019). Siyasal Sistemler Bağlamında Sansür Kavramı Örnek Olay: İliştirilmiş Gazetecilik Pratiği. *Electronic Turkish Studies*, 14(6).
- Özhazinedar, T. (2023). Serbesti Gazetesinin Osmanlı Basın Hayatında Yeri Ve Önemi. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2023(2), 135-164.

- Özkan, T. (2015). *Yeni İletişim Teknolojileri Bağlamında Yeni Gazeteci Kimliği*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Özkural, N. (2015). Avrupa Birliği ve Rusya'nın Güç Alanları Arasında Kalan Ukrayna'da Yaşanan Halk Ayaklanmaları: "Turuncu Devrim" ve "Meydan Devrimi". *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 31-52.
- Özkutlu, S. (2019). Orta Çağ'da Papalık Yasakları Ve Müslüman Doğu: Latin Noter Kayıtları Işığında Doğu-Batı Ticareti (1162-1350). *Belleten*, 83(297), 485-518.
- Papatya, N., & Geniş, M. A. (2018). Reklamlarda İdeolojik Dil Ve Söylem: Norman Fairclough Ekseninde Eleştirel Bir Değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 954-976.
- Parlak, M. O. (2018). Yeni Medya Ve Haberciliğin Dönüşümü. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 59-82.
- Purvis, T., & Hunt, A. (2014). Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji... *Moment Dergi*, 1(1), 9-36.
- Radhi, W. F. (2011). *Radyo ve Televizyon 1945-2010 Yılları Arasında Irak'ta*. Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Bağdat, Irak.
- Rengim, S., & Gülşah, S. (2018). Profesyonel Gazetecilerin Gözünden Sosyal Medya Ve Habercilik İlişkisi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (30), 364-384.
- Rezzaki, A. (2009). Gazetecilik türleri ve Cezayir basınındaki uygulamaları. Doktora tezi, Cezayir Üniversitesi.
- Saah, R. F. (2022). Irak gazetelerinin COVID-19 salgınına ele alma çerçeveleri (Ocak 2021-). *Irak Üniversitesi Dergisi*, 54(3).
- Said, M. (1988). *Radyo Ve Televizyonda Haber Prodüksiyonu*, Kitap Dünyası, Kahire.
- Salman, H., & Ahmed, A. (2021). Irak'taki Siyasi Krizlerin Sosyal Medya Haber Sayfalarında Ele Alınması. *Menoufia Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Araştırmaları Dergisi*.
- Samet, Ş. & Baykal, K. C. (2023). Rusya-Ukrayna Savaşı Haberlerinde Tarafsızlık Sorunu: Amerika'nın Sesi Ve Sputnik Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme Öz. *The Journal Of Academic Social Science*, 143(143), 353-373.
- Selim, N. K. (2007). *Gazetelerde terör konularının haberleştirilmesi: Sabah gazetesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İletişim Fakültesi, Bağdat Üniversitesi.
- Sevgi, A. (2018). Kamusal Alanın Oluşumu Ve Değişen Görsel Kültür Bağlamında İngiltere Ve Fransa'da Süreli Yayınların Doğuşu. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 139-146.

- Soylular, M. M. (2018). Yeni Medya İle “Haber” Dar Olma; Akdeniz Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma.
- Spaeth, J. W. (1933). Cicero, Seneca, And The Newspaper Man. *The Classical Journal*, 28(9), 680-682.
- Süllü, Z. (2018). Sözlü Kültürden Dijital Kültüre İletişim Ve İletişim Araçlarının Tarihsel Kökenleri. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (1), 119-135.
- Şah, U. (2020). Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar.
- Şahin, A. (2019). *Magazin Haberciliğinde Muhabir-Haber Kaynağı İlişkisi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Şahin, M. (2018). Drone Gazeteciliğinin Haber Değerine Katkısı Ve Türkiye Pratiği. *İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi*, 2022(47), 262-272.
- Şahin, M. (2021). Asparagastan Sahte Habere. Yeni Medya, Toplum Ve İletişim Biliminin Dönüşümü İçinde, 571-585.
- Şeker, M. (2000). Çağdaş Gazete Yayınlama Teknikleri. Sü İletişim Fakültesi Yayınları, Konya.
- Şenses, R. B. 2. Uluslararası 30ağustos Bilimsel Araştırmalar Sempozyumu 28-30 Ağustos 2020 Ankara.
- Taş, O. (2010). Medya Etiğinin Tarihsel Temelleri Ve Gelişimi. Televizyon Haberciliğinde Etik, 3-23.
- Taşar, M. M. (2002). Rusya’nın Yeni Jeopolitik Vizyonu: Alexander Geleviç Dugin’in Yeni Avrasyacılığı.
- Taşdemir, F. (2016). Uluslararası Hukukta Toprak Bütünlüğü İlkesi, Tanıma Doktrini Ve Bir Norm Olarak Ayrılma Hakkı. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 644-668.
- Taşmurat, T. (2019). Siyasal iletişim süreci ve siyasal mesaj stratejileri. Nosyon: *Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (2), 64-79.
- Tayfur, G. (2018). *Habera, Yazma Ve Yayınlama Teknik Topamları* . Eğitim Yayınevi.
- Tekeş, A. F. (2022). *Küresel Medya Sermayesinin Yayılmacılığı Ve Toplumsal Hareketler Karşısındaki Konumu Doktora Tezi* ,Marmara Üniversitesi.
- Terzibaşı, A. (2001). *Kerkük’te Matbuat Tarihi*. Kerkük.
- Tokgöz, O. (1994). Temel Gazetecilik (Vol. 6). İmge.
- Tosun, E. (2016). Barış Gazeteciliği Bağlamında Ankara Garı Saldırısı Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi.
- Uçak, O. (2018). *Haber Uygulamaları*. Eğitim Yayınevi.

- Utma, S. (2017). Bilimsel Okuryazarlık: Bilim İletişimi Ve Medyadaki Bilim Haberlerini Doğru Okumak. *Journal Of International Social Research*, 10(50).
- Uyanık, F. (2012). Kamusal Yayıncılıkta Tarafsızlık Tartışmaları: Bbc Örneğinde Gazze Haberleri, Doktora Tezi ,Marmara Üniversitesi.
- Uyaniker, H. B. (2018). Kırım Sorunundan Donbas Savaşına Rusya-Ukrayna Uzlaşmazlığı. *Karadeniz Araştırmaları*, (59), 137-168.
- Van Dijk, Ta (2013). Söylem Olarak Haber . Routledge.
- Vatandaş, S. (2020). Covid-19 Pandemisi Ve “Gündem Belirleme” İşlevi Açısından Gazete Manşetleri. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2020(1), 61-78.
- Www.Bbcnews.Com
- Yalçın, S. (2021). *Türkiye'de Ve Fransa'da Yerel-Bölgesel Gazetecilik*, Yüksek Lisans Tezi ,Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, M. C. (2022). İletişim Krizi Ve Demokrasi Kriziyle İlişkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sbe Dergisi*, 12(2), 1145-1156.
- Yıldız, E. (2020). Faruk Bildirici Ve Günahlarımızda Yıkandık: Bir Kitap İncelemesi.
- Yıldızgörür, M. (2019). *Sosyal Medya Güvenilirlik Algısının Bilgi Paylaşma Davranışıyla İlişkisi: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Örneği*, Doktora Tezi ,Anadolu Üniversitesi.
- Yılmaz, R., Karpuz, S., Yılmaz, H., & Solak, İ. (2023). Osteoporoz İle İlgili Türkçe Web Sitelerinin Bilgi İçeriği, Okunabilirlik, Güvenilirlik Ve Kalitesinin Değerlendirilmesi. *Turk Osteoporoz Dergisi*, 29(2).
- Yurdakul, H. (2018). Kitle İletişimde Haber Ve Etki: Liberal Ve Eleştirel Yaklaşımlar. Nosyon: *Uluslararası Toplum Ve Kültür Çalışmaları Dergisi*, (1), 62-77.
- Yurdigül, A. (2014). Olumsuz Olayların Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Sunumu:“Soma Faciası” Üzerine Bir İnceleme Çalışması. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(4).
- Yurdigül, Y. (2011). Kurgusal Gerçeklik Bağlamında Haber Ve Gerçeklik İlişkisi. *Atatürk İletişim Dergisi*, (1), 13-24.
- Yurdigül, Y., & Yüksel, H. (2012). Gazeteciliğin Dönüşümü: Yeni Medyaya Entegrasyon Sürecinde Değişen Habercilik Pratikleri. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (18), 140-161.
- Yusuf, B. A. (2014). *Irak radyolarında program planlaması: Karşılaştırmalı değerlendirme çalışması*. Yüksek lisans tezi, Bağdat Üniversitesi, İletişim Fakültesi.
- Yüksel, E. (2007). " Kamuoyu Oluşturma" Ve" Gündem Belirleme" Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?.

Yüksel, H. (2021). Türkiye’deki Ulusal Gazetelerde Ekonomi Haberciliğinin Mevcut Boyutu: Sabah, Sözcü Ve Akşam Gazeteleri Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(2), 1125-1154.

Yüksel, İ. N. (2015). *Bireysel Emeklilik Sistemi, Basında Sunumu Ve Katılım Düzeyi*, Doktora Tezi ,Anadolu Üniversitesi.

Zaidan, E. (2009). Iraklı kadın konularının on günlük gazetelerde analizi. *El-Bahith El-ilami*, 2(5).

